

VLAAMS INSTITUUT VOOR
SPORTBEHEER EN RECREATIEBELEID

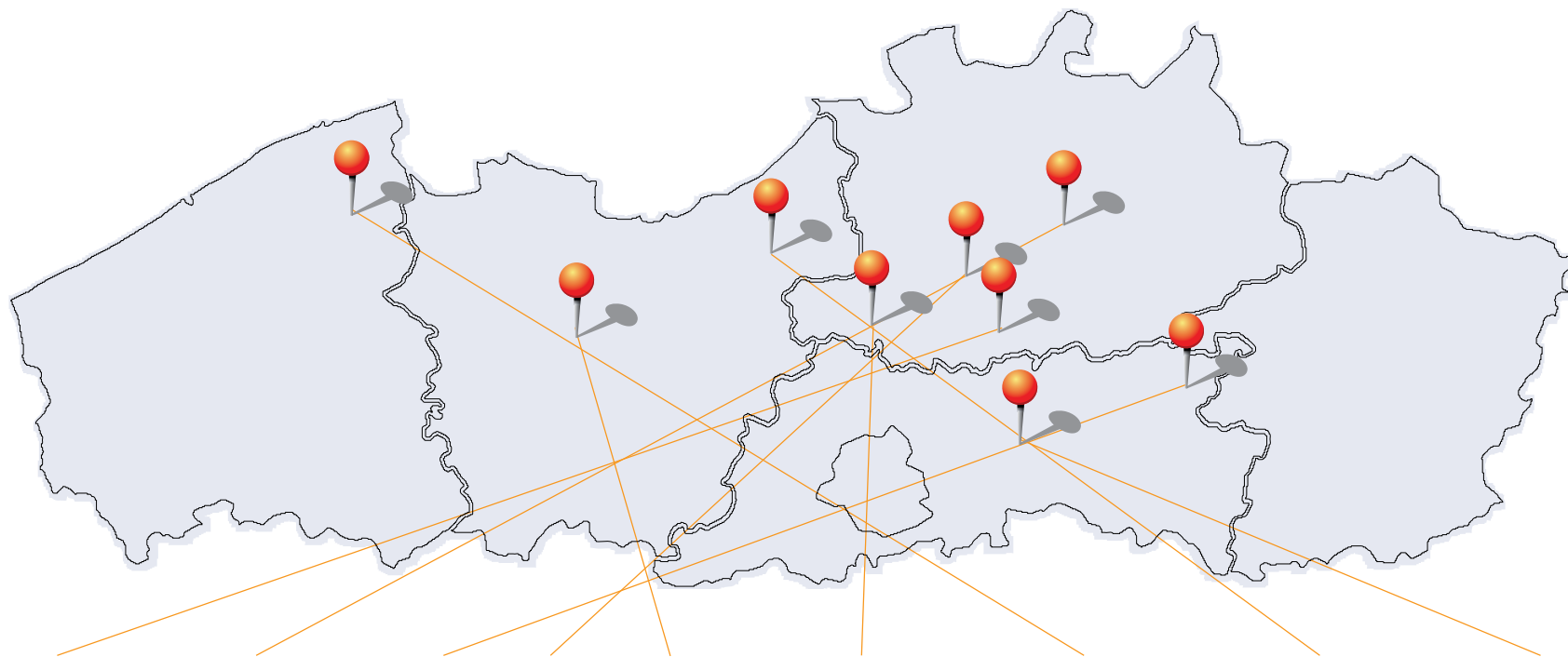
Samen 'n koffie en dan actie!

9 praktijkverhalen over sport, bewegen en mensen in armoede

PUTTE.VORSELAAR.DIEST.LIER.GENT.WILLEBROEK.BRUGGE.SINT-NIKLAAS.HERENT

INHOUDSTAFEL

2	• VOORWOORD
3-4	• INLEIDING
5-6	• VISIETEKST SPORT, BEWEGEN EN MENSEN IN ARMOEDE
7-8	• HET COMPLEXE VERHAAL VAN LEVEN IN ARMOEDE
9-10	• TERMINOLOGIE
	9 PRAKTIJKVERHALEN
11-16	• PUTTE - SPORTPROMOTOR ZET 'DE REGENBOOG' IN BEWEGING
17-22	• VORSELAAR - VINDPLAATSGERICHT WERKEN IN SOCIALE WOONWIJK
23-28	• DIEST - LAAGDREMPELIG VRIJETIJDSBELEID
29-34	• LIER - SYNERGIE TUSSEN SPORTDIENST, SAMENLEVINGSOPBOUW EN STRAATHOEKWERK
35-40	• GENT - FUNDAGEN IN DE ATLETIEKCLUB
41-46	• WILLEBROEK - SPORT ONTMOET SAMENLEVINGSOPBOUW
47-52	• BRUGGE - START TO MOVE EN DE DERDE HELFT
53-58	• SINT-NIKLAAS - SPORTBELEID DOOR WELZIJSBRIL
59-64	• HERENT - BEWEEGPROJECT MET GROEPSWERKING VAN HET SOCIAAL HUIS (OCMW)
65-66	• LOKALE NETWERKEN VRIJETIJDSPARTICIPATIE
67-68	• VRIJETIJDSPAS, KANSENPAS, DOE-BON, AXIBON, SPEELCHEQUE, UITPAS ... WHAT'S IN A NAME?!
69-71	• AANPAK EN ONDERBOUW VAN HET INTERVISIETRAJECT VOOR SPORT EN ARMOEDE
72	• COLOFON

VOORWOORD

Het verhogen van de sportparticipatie is een permanente bekommernis van beleidsmakers. De praktijk toont aan dat omwille van uiteenlopende redenen een aantal mensen nog steeds niet of te weinig ingaat op het sportaanbod. Zeker op het vlak van regelmatige sportbeoefening is een inhaalbeweging nodig.

Als Vlaams minister van sport wil ik een Sport-voor-Allen-beleid voeren waarbij iedereen in Vlaanderen zich aangesproken voelt. Het bereiken van kansengroepen en het ontwikkelen van een sociaal inclusief sportaanbod waar mensen in armoede hun gading vinden is geen evidente opdracht voor de sport.

Ik ben dan ook erg verheugd dat de samenwerking van het Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid (ISB), Dēmos en het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen resulteerde in de publicatie 'Samen 'n koffie en dan actie!'.

Naast een visie op sport en armoede bundelt het werk negen praktijkgerichte verhalen. Deze voorbeelden, die uit het veld geplukt zijn, illustreren hoe sportdiensten -vanuit een integrale aanpak- een inclusief beleid gestalte geven. Met als resultaat dat meer mensen uit de kansengroepen in de onmiddellijke omgeving het plezier van sporten beleven.

Ik ben overtuigd dat deze publicatie een welgekomen inspiratiebron is voor iedereen die meewerkt aan de realisatie van een gezond, duurzaam en resultaatgericht Sport-voor-Allen beleid. Veel leesplezier!

Philippe Muylers
Vlaams Minister van Financiën, Begroting, Werk,
Ruimtelijke Ordening en Sport

Gemeente als facilitator in de unieke lokale context

De lokale context bepaalt het nodige beleid. Centrumsteden, plattelandsgemeenten, woongemeenten of de randstad vragen allemaal een ander beleid. Zeker op vlak van de aanpak van sociale uitsluiting van diverse doelgroepen en het streven naar sociale gemeenschapsvorming. Socio-economische en demografische variabelen maken van iedere gemeente een unieke context met ruimte voor autonomie in hun politieke en beleidsmatige keuzes. Gemeenten en hun diensten zijn het best geplaatst om efficiënt en effectief in te spelen op lokale noden en behoeften.

Alle diensten van sportdienst, OCMW tot welzijnsdienst dienen vanuit hun expertise en doelstellingen het beleid te regisseren en actief te faciliteren. Professionals zijn belangrijk bij het uitstippelen en de uitvoering van het beleid. Zij moeten lokale partners, zoals socio-culturele verenigingen, zelforganisaties, ..., ondersteunen in het nemen van initiatieven afhankelijk van de ambities en draagkracht van deze partners. Ook sportclubs staan steeds meer open om initiatieven te nemen of mee te werken aan het toeleiden van mensen in armoede vanuit een maatschappelijk bewustzijn.

Vanuit hun eigen verantwoordelijkheid zetten lokale besturen en de verschillende diensten hiervoor hun eigen middelen in om via samenwerking een meerwaarde te creëren. Voor taken die vanuit de hogere overheden worden toegewezen aan lokale besturen moeten er voldoende middelen zijn om dit te realiseren, samen met de autonomie om deze afhankelijk van de lokale context (aanwezigheid doelgroepen, ...) en het lokale beleid (beleidsinitiatieven) in te zetten.

Diensten moeten tijd krijgen én maken om aandacht te hebben voor een sportbeleid voor mensen in armoede.

Samenwerken aan een vindplaatsgerichte procesaanpak

Werk vindplaatsgericht.

Toeleiding van mensen in armoede vraagt een vindplaats- en vraaggerichte aanpak. Het is aangewezen in overleg met de doelgroep en eventueel zelfs met hun medewerking (deelhebben) een aanbod uit te werken. Het is bovendien ook belangrijk naar de doelgroep toe te gaan. Je dient het aanbod naar hen toe te brengen in de wijk, in de buurt, in de 'eigen' omgeving. Aanbodgericht denken met een algemeen aanbod waar iedereen verwacht wordt naar toe te komen werkt niet. Armoedeorganisaties zijn daarbij interessante tussenschakels met het oog op overleg, maar neem als sportdienst zeker het initiatief om zelf naar de doelgroep toe te stappen.

Focus niet alleen op de financiële drempel.

Om een laagdrempelig sport- en beweegaanbod te voorzien is het aangewezen om integraal verschillende drempels aan te pakken. Niet-participeren gebeurt niet (alleen) omwille van de financiële drempel. Ook sociale, culturele en andere drempels spelen een rol: 'Zal ik daar iemand kennen?' of 'Welke kleren moet ik aandoen om te sporten?'. Bovendien zullen initiatieven om de financiële drempel weg te werken niet effectief zijn als er geen aandacht is voor de andere drempels. Gezien de samenhang van drempels en het netwerk van uitsluitingmechanismen is het ook aangewezen om een integrale aanpak op het vlak van de verschillende werkingsdomeinen te voorzien. Zowel bij de exploitatie van sportinfrastructuur, als de communicatie, het aanbod en begeleiding van de sportdienst moet er aandacht zijn voor de bijzondere aanpak.

Wegwerken van drempels tot sportparticipatie voor mensen in armoede is echter best een onderdeel van een algemeen laagdrempelig aanbod om alle niet-participanten aan te zetten tot sporten. Ongetwijfeld hebben initiatieven op vlak van communicatie, een vindplaatsgericht aanbod, ... ook effect op de promotie van sport in het algemeen.

Een lange termijn proces en geen 'koppen tellen'

Werken aan een toegankelijk sport- en beweegaanbod en toeleiding van mensen in armoede vraagt een procesaanpak. Het is onmogelijk om op korte termijn met een aantal snelle ingrepen of initiatieven een succesvol beleid te hebben. Er is tijd nodig om de partners te leren kennen, vertrouwen op te bouwen bij de doelgroep, stap voor stap iets te realiseren. De 'weg naar' is even belangrijk als het concrete zichtbare resultaat. De focus mag niet alleen, en zeker niet bij de start, liggen op het aantal deelnemers, of het aantal verspreide kortingspassen, ... In het proces kan er heel veel gerealiseerd worden (elkaar leren kennen, afstemmen beleid, vertrouwen opbouwen, ...) zonder dat er al onmiddellijk veel deelnemers zijn.

1+1=3

Het is al enkele malen aangehaald, maar samenwerking is een essentiële succesfactor. Een integrale en gezamenlijke aanpak van domeinspecifieke doelstellingen zorgt voor een extra meerwaarde: 1+1=3. Door samen dingen te doen (en niet alleen te overleggen), ieder vanuit zijn eigen expertise, met inzet van eigen middelen en met aandacht voor de eigen doelstellingen ontstaat een meerwaarde! De Vlaamse overheid kan diverse beleidsdomeinen op lokaal vlak stimuleren en impulsen geven om samen te werken. Afstemming van beleidsdoelstellingen en middelen uit diverse domeinen op Vlaams niveau zorgt voor een meerwaarde op lokaal vlak. En laat sport niet alleen toe een waardevolle partner te zijn, maar ook te komen tot een écht Sport-voor-Allen-beleid!

Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid (ISB)

Dēmos

Vlaams Netwerk van Verenigingen waar Armen het Woord nemen

Leven in armoede is een verhaal van elke dag opnieuw proberen het hoofd boven water te houden en de kracht te hebben om te blijven vechten voor een beter bestaan. Het is vooral een complex verhaal dat aan de basis ligt en vraagt daarom meer uitleg:

Armoede is meer dan een tekort aan geld

Armoede is een complex gegeven. Te weinig centen, ja natuurlijk! Maar er is veel meer dan dat. Het gaat over minder kansen krijgen, al generaties lang. Het gaat over het ene probleem dat het andere oproept. Het is het verhaal van uitgesloten worden op verschillende terreinen tegelijk: onderwijs, arbeidsmarkt, huisvesting of gezondheidszorg. De uitsluitingen versterken elkaar en veroorzaken andere achterstellingen. Mensen in armoede komen in deze negatieve spiraal terecht en kunnen hierdoor niet meer voldoen aan de maatschappelijke verwachtingen. Ze trekken zich terug en gaan geïsoleerd leven. Het is moeilijk om op eigen kracht uit deze situatie te geraken. De voortdurende afwijzingen geven hen het gevoel dat ze niets waard zijn.

Binnenkant en Buitenkant

De buitenkant van armoede is dat deel van armoede dat iedereen kan zien: leven op 6 ampère, niet 'deftig' gekleed zijn, het niet kunnen huren van een geschikte woning, kinderen thuishouden op de dag van de schoolreis, ... Maar er is ook de binnenkant: hoe het voelt om in armoede te leven. Deze binnenkant bepaalt sterk hoe je gaat handelen, hoe je denkt over dingen, hoe je je opstelt naar de buitenwereld: hoe het voelt wanneer je moet kiezen om je budgetmeter op te laden of de drankkaart van je kinderen te betalen, hoe het voelt als je kind door de jeugdrechter is geplaatst en vraagt wanneer het naar huis mag, hoe het voelt als je naar een deurwaarder moet bellen om een afbetalingsplan op te stellen. ... Het gaat over schaamte, vernedering, weinig zelfvertrouwen maar ook kwaadheid.

Gemis aan vaardigheden

Mensen in armoede hebben dikwijls nooit geleerd om volwaardig deel te nemen aan de brede maatschappij (oa. onderwijs, tewerkstelling, huisvesting). Daardoor hebben zij minder kansen gehad om zich de vaardigheden eigen te maken die nodig zijn om in onze samenleving aanvaard te worden en 'normaal' te functioneren. Dit werkt het gemis van een aantal sociale vaardigheden in de hand. Mensen in armoede ervaren een 'communicatiekloof' met de meeste voorzieningen in onze samenleving. Heel dikwijls zijn juist zij afhankelijk van deze voorzieningen maar jammer genoeg gebruiken deze diensten een eigen jargon dat moeilijk te begrijpen is voor mensen in armoede. Het is moeilijk voor hen om de taal van de officiële instanties te verstaan. Ze zijn rad van tong wanneer ze hun eigen taal kunnen spreken maar het is een opdracht om binnen een formele context op een zakelijke manier te communiceren.

Deze communicatiekloof leidt vaak tot misverstanden. Wanneer ze iets niet verstaan durven ze meestal geen vragen te stellen uit angst om als 'dom' bestempeld te worden. En juist dat brengt hen vaak in nog hachelijkere situaties.

Mensen in armoede zijn direct en intuïtief, ze hebben hun hart op hun tong liggen. Dit wordt in onze samenleving niet altijd gewaardeerd en vaak als brutaal of grof ervaren. Men verwacht in elke situatie de nodige diplomatie, tact en beleefdheid. Door hun ervaringen hebben mensen in armoede zich een referentie- en handelingskader eigen gemaakt dat door anderen als niet passend wordt ervaren. Ze zeggen het anders maar bedoelen hetzelfde. En dat brengt hen dan ook dikwijls in de problemen: ontslag, de mond gesnoerd worden door de jeugdrechter tijdens een zitting, geschorst of buitengegooid worden op school.

Wantrouwen

Mensen in armoede wantrouwen vaak de hulpverlening. Ze zijn al eerder in aanraking geweest met verschillende diensten op zoek naar hulp, contacten die als negatief of vernederend werden ervaren. Dingen gebeuren boven hun hoofd. Ze zijn dikwijls niet op de hoogte van hun rechten en plichten binnen de hulpverlening. Hierdoor ver-groot het wantrouwen binnen de hulpverleningsrelatie. Voordat een hulpverleningssituatie gestart kan worden is het dan ook noodzakelijk om vertrouwen op te bouwen, een proces dat lang kan duren.

Mensen in armoede schamen zich soms. Ze voelen zich onzeker en zijn bang. Dit houdt hen tegen om hulp te zoeken. Ze zijn bang dat ze beschuldigd zullen worden of kritiek zullen krijgen.

Angst voor plaatsing

Wanneer er problemen zijn met hun kinderen krijgen ouders vaak de indruk dat ze aan de kant worden gezet en er niet meer naar hen geluisterd wordt. Ze vragen soms bewust niet om hulp omdat ze ervan uitgaan dat de hulpverlener hen niet zal begrijpen en dat er stappen ondernomen worden om de kinderen te plaatsen. De angst voor plaatsing van de kinderen speelt bij hen dan ook een grote rol.

Met de vinger gewezen

Mensen in armoede voelen zich vlugger met de vinger gewezen of niet geloofd omwille van hun armoedecontext. Ze voelen zich ook niet begrepen of ernstig genomen en denken dat ze beschuldigd worden over de manier waarop ze leven. Ze ervaren ongelijkheid en missen een respectvolle behandeling. Mensen in armoede voelen zich afgescheept en behandeld als 'domme mensen'. Ze krijgen een stempel zonder dat er gekeken wordt naar hoe de problemen tot stand zijn gekomen.

Weinig geloof maakt apathisch

Gezinnen in armoede ervaren dat hulpverleners te weinig geloven in hun mogelijkheden. Ze vinden zich zelden betrokken bij wat hen aanbelangt. Hierdoor kunnen ze zich apathisch opstellen en het heft niet meer in eigen handen nemen om hun eigen situatie te verbeteren.

Onwetendheid bij de hulpverleners

Hulpverleners denken anders dan mensen in armoede. Ze behoren overwegend tot een 'dominante middenklasse-cultuur'. Zij hebben hun idee over hoe een goed gezin functioneert, over wat goed is voor de kinderen. De kijk van mensen in armoede komt veel minder aan bod. Deze kloof tussen de leefwereld van gezinnen in armoede en het hulpverleningscircuit wordt niet steeds erkend en werkt negatief in op de hulpverleningsrelatie. Mensen in armoede hebben het gevoel dat vele hulpverleners niet weten wat het is om in armoede te leven en hiermee dan ook geen rekening houden bij het op zoek gaan naar oplossingen. Er wordt te veel probleemoplossend gedacht en daardoor voelen mensen in armoede zich aan de kant gezet en niet op maat geholpen.

Veerkracht en doorzettingsvermogen

Voor mensen in armoede is overleven de boodschap. Al hun energie gaat hiernaar toe. Het is niet altijd gemakkelijk om dagelijks te vechten tegen de problemen en de uitsluiting. Maar er is de grote levens- en wilskracht. De veerkracht en het doorzettingsvermogen ook om na elke tegenslag terug de moed te vinden om te hopen op een nieuwe kans: ouders die hopen dat hun kinderen een betere toekomst zullen hebben dan zijzelf. Dit zorgt voor de kracht om opnieuw te beginnen en initiatieven te nemen om de cirkel van armoede te doorbreken.

Steeds meer mensen in armoede vinden de weg naar een groep of een vereniging waar armen het woord nemen. Een vereniging brengt mensen samen die in een gelijkaardige situatie leven. Door met elkaar te praten, ervaringen uit te wisselen en problemen aan te kaarten merken ze dat ze niet de enigen zijn die met armoede en sociale uitsluiting en al de facetten die hierbij horen worstelen. Je kan zeggen wat er op je maag ligt zonder dat er raar van wordt opgekeken. Dat geeft steun. Door samen te komen doorbreken mensen in armoede het isolement waarin ze zitten. Het wederzijds begrip en de onderlinge solidariteit is hierbij een fundamentele kracht. Stap voor stap worden deze mensen mondiger en wordt het duidelijk voor hen wat ze zelf kunnen doen en waar de verantwoordelijkheid van de samenleving ligt.

Door in een vereniging taken op zich te nemen, gaan deze mensen weer in hun eigen mogelijkheden geloven en evolueren in hun zelfstandigheid. Door in groep de moeilijkheden te bespreken die ze ervaren op verschillende domeinen in de samenleving bundelen ze hun krachten. Door naar de overheid te stappen met de vraag de problemen aan te pakken, ervaren ze hun rechten en hun kracht als burger.

WIE IS RECHT-OP VZW?

Vzw Recht-Op is een vereniging waar armen het woord nemen. Recht-Op heeft drie werkingen in Antwerpen: één in Borgerhout, één op Dam /Schijnpoort en één op het Kiel. Recht-Op Kiel heeft dit dossier samengesteld.

BRONNEN:

DOSSIER Recht-Op; Het recht van de sterkste, 2008

DOSSIER Recht-Op; Van klager tot drager, 2004

Ik ben iemand, ik ben niemand, Lieve Depril, 2009 (www.ikbeniemandniemand.be)

Recht-Op vzw (2004) Het dossier: 'Van klager tot drager'

EXTRA TIPS (zie www.isbkennisbank.be):

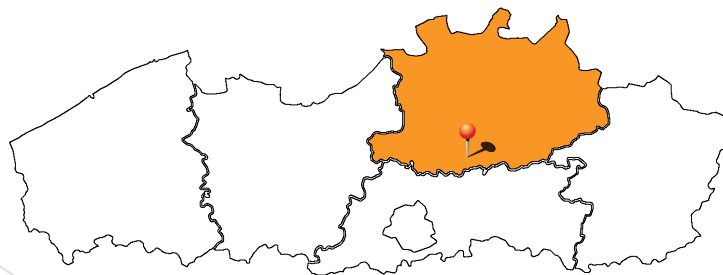
Bruggen over woelig water. Is het mogelijk om uit de generatie-armoede te geraken? (Rebecca Thys, Wies De Raedemaecker en Jan Vranken (Universiteit Antwerpen – OASeS))

Sport voor Allen ... een recht?! (Open Huis PSC)

- **Kansarmoede:**
term ontstaan in de jaren '70, '80, die armoede aanduidt als een maatschappelijk-structureel verschijnsel, waarbij een laag en/of onstabiel inkomen samengaat met achterstand op andere levensdomeinen zoals scholing, huisvesting, gezondheidszorg...
- **Generatie-armoede:**
armen die de kenmerken vertonen van een opvoeding in armoede. Deze reproduceert zich van de ouders op de kinderen. De ouders komen uit gezinnen waar geen financiële, relationele of anderszorgige stabiliteit bestond en kunnen dit op hun beurt moeilijk realiseren in hun eigen huishouden, waardoor ook hun kinderen slachtoffer worden. Kenmerkend is de verwevenheid van achterstelling op verschillende levensdomeinen. Generatie-armen hebben hun hele leven de onoverbrugbare kloof tussen maatschappelijke wenselijkheden en beperkte middelen ondervonden, alsook de ervaring van uitsluiting.
- **Nieuwe armoede:**
armoede en werkloosheid hebben een tijdelijk en democratisch karakter gekregen. Nieuwe armoede overkomt bevolkingsgroepen die perfect waren aangepast aan de moderne maatschappij, maar desondanks slachtoffer werden van de economische crisis op de arbeidsmarkt. Ook het toenemend aantal echtscheidingen, éénuoudergezinnen en alleenstaanden zou hier een oorzaak zijn.
- **Leefloon:**
minimuminkomen voor mensen die geen toereikende bestaansmiddelen kunnen verwerven. Per 01/09/2010 zijn deze bedragen vastgelegd op ongeveer 726€ voor een alleenstaande, 484€ voor een samenwonende en 968€ voor een gezinshoofd (ter info: deze bedragen liggen onder de Europese armoedegrenzen)
- **WIGW:**
weduwen, invaliden, gepensioneerden en wezen hebben recht op verhoogde terugbetaling van ziektekosten door het ziekenfonds en andere kortingen (bv. nmbv e.d.)
- **Omnio:**
uitbreiding van WIGW. Omnio-statuuut wordt berekend op basis van het jaarlijks bruto belastbaar gezinsinkomen.
- **Ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting:**
een ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting is een persoon die armoede heeft ervaren, deze ervaring heeft veruimd en via een opleiding houdingen, vaardigheden en methoden kreeg aangereikt om de veruimde armoede-ervaring deskundig aan te wenden in één of meerdere sectoren van de armoedebestrijding. De opleiding tot ervaringsdeskundige duurt 4 jaar en omvat vakken als maatschappijleer, psychologie, agogische vaardigheden en stages (meer info www.de-link.net). Het is de bedoeling dat ervaringsdeskundigen een belangrijke schakel worden in het vermijden en wegwerken van uitsluiting door hun inzicht en kennis van het leven in armoede. Zij worden bv. ingeschakeld in clb, vdb ...

- **LAC:** de lokale adviescommissie bestaat uit een werker van de sociale dienst van het OCMW (maatschappelijk werker OCMW is voorzitter van deze commissie), een lid van de OCMW-raad en een vertegenwoordiger van de netbeheerder/sociale leverancier EANDIS (levert elektriciteit/aardgas aan abonnees, die door de private leveranciers zijn "gedropt". De LAC bespreekt dossiers van abonnees met betalingsproblemen.
- **LSB-plan:** Lokaal Sociaal Beleidsplan - Meerjarenplan sociaal beleid van OCMW en gemeente in overleg met lokale sociale actoren.
- **BCSD:** Bijzonder Comité Sociale Dienst, Dit comité behandelt alle individuele aanvragen voor maatschappelijke dienstverlening van welke aard ook (aanvragen leefloon, financiële steun, budgetbegeleiding, vreemdelingen, ...).
- **RMW:** raad voor maatschappelijk welzijn, raadsleden besturen OCMW, worden 6-jaarlijks herkozen door de Gemeenteraad.
- **RMI:** wet van 26 mei 2002 betreffende het recht op maatschappelijke integratie
- **GTB:** (voorheen ATB): sinds 01/01/2008 zijn de 5 Vlaamse ATB-diensten gefusioneerd tot 1 Vlaamse vzw met de naam GTB of Gespecialiseerde Trajectbepaling- en Begeleidingsdienst.
- **Wet '65:** handelt over de bevoegdheid en bepaalt welk OCMW bevoegd is om hulp te bieden. In principe is dit OCMW van de hoofdzakelijke verblijfplaats, behoudens enkele uitzonderingen bv. voor asielaanvragers.
- **Tewerkstelling Art. 60§7:** OCMW stelt cliënten te werk die leefloongerechtigd zijn, hetzij binnen de eigen diensten, hetzij bij externe organisaties. Opzet: rechten opbouwen voor sociale uitkeringen.
- **budgetbegeleiding:** OCMW helpt afbetalingsplannen op te stellen, maar de cliënt beheert nog steeds zijn eigen rekening.
- **budgetbeheer:** alle inkomsten van de cliënt worden op een individuele rekening gestort, die beheerd wordt door de maatschappelijk werker van het OCMW. De cliënt krijgt enkel wekelijks leefgeld.
- De OCMW's merken de laatste jaren een exponentiële stijging van de schuldbemiddelingsdossiers.

PUTTE

SPORTPROMOTOR ZET 'DE REGENBOOG' IN BEWEGING

INLEIDING

Putte is een gemeente in de Zuiderkempen (regio Dijle-Nete) van de provincie Antwerpen. Ze is gelegen tussen Mechelen en Heist-op-den-Berg. Ook de deelgemeenten Beerzel, Grasheide en Peulis maken deel uit van Putte. In totaal telt ze zo'n 16.000 inwoners. In tegenstelling tot wat haar naam laat vermoeden, vind je in deze gemeente het hoogste punt -een heuvel van 51,60 meter- van de provincie Antwerpen.

De sportdienst van deze gemeente maakt er werk van om kansengroepen aan het bewegen/sporten te zetten. Een sterke samenwerking met de sociale partners zorgt ervoor dat een aantal mensen uit de doelgroep in Putte effectief de stap tot een gezonder en actiever leven zetten.

De sportdienst beschikt over twee sportpromotoren/fitnesscoaches die o.a. actief zijn in het door een Autonoom Gemeentebedrijf beheerde eigen fitnessruimte.

SAMEN IN ACTIE

Het diensthoofd, Frank Truyts, had in Putte met het schrijven van een beleidsplan een duidelijke strategische doelstelling voor ogen: haar maatschappelijk achtergestelde inwoners aan het sporten/bewegen krijgen. In de eerste fase richtte men zich tot de kansarme jongeren van de gemeente. Deze wilde men laten deelnemen aan bestaande activiteiten. In een tweede fase zouden er wekelijkse sportactiviteiten voor deze kansarme jongeren georganiseerd worden. De idee was om met de verworven inzichten van deze initiatieven verdere stappen te ondernemen naar de volwassen kansarmen. Zij werden vooral gestimuleerd om naar het fitnesscentrum in de sporthal van Putte te gaan.

Het verhaal van Putte toont aan hoe een samenwerking tussen verschillende partners (de sportdienst, het OCMW en vzw De Regenboog⁽¹⁾) de sleutel is tot het behalen van resultaten. Door hun kennis, inzichten en krachten te bundelen konden ze de doelgroep effectief in beweging krijgen. Een mooi voorbeeld van een kruisbestuivende samenwerking tussen de armoedepartners en de sportdienst.

Het ISB-traject bood de sportdienst de gelegenheid z'n beleidstaken t.a.v. de kansarme inwoners van Putte effectief te realiseren. De samenwerking met ISB en het partnerschap met Staf Willemse, een sportief geëngageerd diensthoofd van de sociale dienst van het OCMW in Putte, zorgden voor mooie resultaten op het terrein.

⁽¹⁾ vzw De Regenboog is een organisatie van vrijwilligers in Putte die werken aan het welzijn van mensen in nood.

SAMEN OP WEG

Het project startte met het promoten van twee bestaande initiatieven: 'Sport-snack'⁽¹⁾ en 'Sportacademie'⁽²⁾. Door deze bij de doelgroep in de kijker te plaatsen, werden deze activiteiten ook bij hen bekend. Toeleiding van kansengroepen gebeurt best met een persoonlijk contact. Zoals een sportpromotor die zelf de stap naar deze mensen zet en met hen een gesprek van mens tot mens voert.

Voor de communicatie naar de kansarme gezinnen richt de sportdienst zich tot het OCMW en vzw De Regenboog. Zij zijn goed geplaatst om deze initiatieven bij deze inwoners van de gemeente bekend te maken. Zij informeren de doelgroep ook dat het inschrijvingsgeld door de sportdienst betaald zal worden. Zo beschikken ze over de nodige informatie om hun kinderen of kleinkinderen voor deze activiteiten in te schrijven.

⁽¹⁾ 'Sportsnack' biedt kinderen van het eerste en het tweede leerjaar de kans om vlak na de lesuren nog een uur onder deskundige begeleiding te sporten op school. Op een speelse manier worden bewegingsvaardigheden zoals lopen, springen, gooien, vangen, klimmen en bewegen op muziek verder ontwikkeld.

⁽²⁾ 'Sportacademie' is een gelijkaardig initiatief maar voor kinderen van het derde, vierde en vijfde leerjaar.

1,2,3 START

- **September 2008:** overleg met scholen, OCMW en vzw De Regenboog rond jonge kansarmen
- **Schooljaar 2008-2009:** jonge kansarmen laten deelnemen aan wekelijkse sportactiviteiten
- **September 2009:** samenwerken met OCMW en vzw De Regenboog om doelgroep (volwassen kansengroepen) te leren kennen
- **Najaar 2009:** maandelijks bewegingsaanbod 'Start to Move' voor volwassen kansengroepen
- **Voorjaar 2010:** volwassen kansengroepen toeleiden naar het wekelijkse fitnessaanbod

Deze fitness is volledig gratis. Geïnteresseerden kunnen onder of zonder begeleiding aan deze fitnessactiviteiten deelnemen. Op dinsdag is er de mogelijkheid om mee te gaan met Bart die hen komt ophalen met een busje. Voor hen die liever op zelfstandige basis gaan, wordt er een eigen sleutel/badge voorzien.

De respons is er ongetwijfeld. Alleen het inschrijvingssysteem vraagt nog wat aanpassingen. Voorlopig kan dit enkel via vzw De Regenboog. Om te vermijden dat mensen buiten de gemeente op deze diensten aanspraak kunnen maken, zal er werk gemaakt worden van striktere afspraken en regels.

SYNERGIE

Voor dit project waren er van meet af aan contacten tussen Bart De Smedt (sportdienst) en Staf Willemse (OCMW). Samen zijn zij naar De Regenboog gestapt. Dit is een leefhuis waar kansarmen drie keer per week terecht kunnen voor voedselbedeling, een gesprek, kledij. Een ideale plek om deze doelgroep op een spontane manier in hun leefwereld te benaderen.

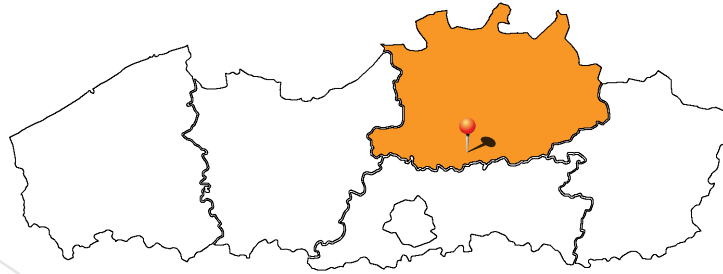
Door van in het begin ideeën met de sociale partners uit te wisselen kwam men snel tot het inzicht wat wel en niet werkt bij deze doelgroep. Het was meteen duidelijk dat je niet kunt verwachten dat deze doelgroep naar jou komt. Het komt erop aan dat jij de eerste stap zet en hen gaat opzoeken. Dit persoonlijke contact is essentieel om deze mensen in actie te doen treden. Ze hebben een uitgesproken nood aan een kader waarbinnen ze zich veilig voelen.

Tijdens de samenwerking werden de initiatieven op tijd en stond geëvalueerd. Als bepaalde activiteiten -zoals een wandeling met stappenteller in het kader van 10.000 stappen- niet de gewenste resultaten met zich meebrachten, dan werd er samen verder gezocht naar andere sportieve ideeën met een sterke sociale component.

Deze gezamenlijke aanpak is vandaag nog steeds aanwezig in Putte. Bart en Staf gaan nog regelmatig op dinsdagmiddag met een busje naar vzw De Regenboog. Daar hebben ze een kop koffie en een babbel met de mensen en houden ze hen persoonlijk op de hoogte van andere sportactiviteiten. Zij die willen kunnen met het busje mee naar het fitnesscentrum van de gemeente. Dankzij deze contacten blijven een 14-tal mensen uit de doelgroep op regelmatige basis fitnessen. Sommigen gaan zelfs op eigen houtje naar het fitnesscentrum.

PUTTE

SPORTPROMOTOR ZET 'DE REGENBOOG' IN BEWEGING

REALISATIES

Bij de volwassenen zijn er veertien personen die regelmatig komen fitnesssen. Sommige van hen gaan met het busje mee. Anderen gaan op zelfstandige basis naar het fitnesscentrum van Putte. De positieve effecten hiervan zijn duidelijk merkbaar. Hun gezondheid, fysiek en zelfvertrouwen worden sterker. Wat ze enkele maanden geleden niet konden, kunnen ze nu opnieuw.

De persoonlijke contacten in vzw De Regenboog zetten duidelijk dingen in beweging. Volwassenen die zich aangesproken voelen worden actiever. Maar ook kinderen of kleinkinderen van deze doelgroep worden via deze weg bereikt om de stap tot sporten/bewegen effectief te zetten. Er is nog werk aan de winkel maar de resultaten tonen aan dat het de moeite loont te investeren in deze doelgroep.

De gerichte promotie rond Sportsnack en Sportacademie resulteerde in tien inschrijvingen van kinderen uit kansarme gezinnen. Een knap resultaat als je bedenkt dat deze doelgroep zeer moeilijk te bereiken is en heel weinig sport en beweegt.

Deze kinderen komen hierdoor in contact met verschillende sporten. Daarnaast leren ze de wereld van de sportclubs kennen. Een eerste belangrijke stap naar de sportwereld hebben ze nu gezet. Van deze tien kinderen nemen er ook verschillende deel aan sportactiviteiten die vzw De Regenboog organiseert.

INTERACTIE: Wat leerden de partners?

 Bart De Smedt (sportpromotor, Putte)

Vanuit de vertrouwde omgeving van de doelgroep

Bart en ik zijn samen naar de lokale vierde wereld beweging 'De Regenboog' gestapt. Dit is een organisatie waar deze doelgroep regelmatig samenkomt. Dit biedt het grote voordeel dat we hen in hun eigen omgeving kunnen benaderen. Deze mensen houden er niet van om een sprong in het onbekende te maken. Wil je hen iets nieuws laten ondernemen, dan is het belangrijk dat ze dit kunnen doen vanuit hun vertrouwde omgeving.

Geen evidente combinatie

We hebben kunnen vaststellen dat 'kansarmoede' en 'bewegen' geen evidente combinatie is. Deze mensen zijn gefocust op overleven. Hierbinnen passen eerder initiatieven zoals voedselbedeling. Die leveren meteen resultaat op. Toch zie je dat deze mensen wel gevoelig zijn voor het gezondheidsaspect. De boodschap dat bewegen je gezonder maakt slaat wel aan bij sommigen van hen.

Face to face

Wil je duurzame resultaten, dan is het is absoluut noodzakelijk dat je het persoonlijk contact met deze mensen onderhoudt. Ik zie dat de regelmatige bezoeken van Bart aan De Regenboog wel degelijk werken. Door met hen face to face te praten ontstaat er een bepaalde band. En dat is een goede basis om hen aan te zetten tot bewegen. Of voor sommigen om met Bart mee te gaan naar onze fitnessclub. Verwacht echter niet dat ze -eenmaal ze jou kennen- zullen blijven deelnemen. Jij moet steeds opnieuw beginnen. Jouw input is de motor om hen stappen te doen zetten.

'Jouw input is de motor om hen stappen te doen zetten.'

Bart De Smedt (sportpromotor, Putte)

'Bart en ik zijn samen naar de lokale vierde wereld beweging De Regenboog gestapt.'

Staf Willemse (hoofd sociale dienst, OCMW Putte)

'Samen bereik je gewoon meer.'

SAMENGEVAT

In Putte heeft men vooral geleerd dat er geen pasklare antwoorden bestaan. Maar dat je tijdens het proces -al doende- antwoorden krijgt. Door samen initiatieven te nemen leer je het meest. Dit traject heeft duidelijk gemaakt dat deze doelgroep wel degelijk de stap tot bewegen en sporten kan zetten. Een gestructureerde aanpak, een samenwerking met de sociale partners en een persoonlijke benadering van de doelgroep zijn de fundamenten om resultaten op het terrein te kunnen behalen.

Putte legt de nadruk op:

- **Samen doen, samen leren**
- **Gestructureerde aanpak**
- **Persoonlijke benadering**

Staf Willemse (hoofd sociale dienst, OCMW Putte)

Het sociale aspect

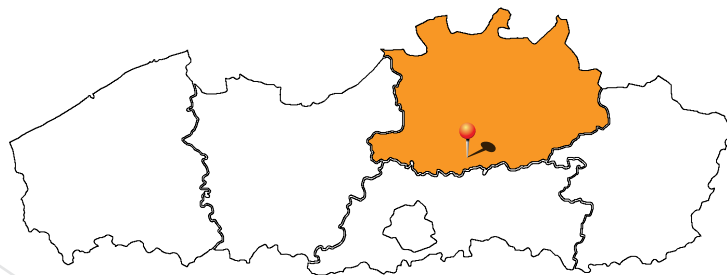
Als sportdienst mogen we zeker de sociale component niet vergeten. Bij ons staat het sportieve centraal. Bij deze mensen is dit niet hun eerste bekommernis. Zij hebben heel wat andere zorgen. Het sociale aspect is voor hen een belangrijkere motivator. Dit kan een mooie insteek zijn om hen met bewegings- of sportactiviteiten in contact te brengen.

Een kwestie van vertrouwen

We hebben ook ervaren hoe belangrijk vertrouwen bij deze kansengroepen is. Door allerlei negatieve ervaringen staan zij sneller wantrouwig tegenover dit soort initiatieven. Als je hen echter de kans geeft jou beter te leren kennen, als je de tijd neemt om hun problematiek beter te begrijpen, dan heeft je project veel meer kans op slagen. Dit vertrouwen is de basis die je nodig hebt en waarop je later kunt verder bouwen.

Sterk door een netwerk

Dit project heeft ons laten inzien hoeveel sterker je staat door te netwerken. Door ideeën met andere partners af te toetsen, kom je niet enkel tot de vaststelling dat je gemeenschappelijke doelstellingen nastreeft. Ik denk bv. aan de inspanningen die het OCMW al levert door het inschrijvingsgeld voor de sportclubs op zich te nemen. Maar je leert ook om de dingen vanuit een breder perspectief te bekijken. De invalshoek van je sociale partner heeft wel degelijk een meerwaarde om meer draagvlak voor jouw sportieve initiatief te creëren. Samen bereik je gewoon meer.

PUTTE

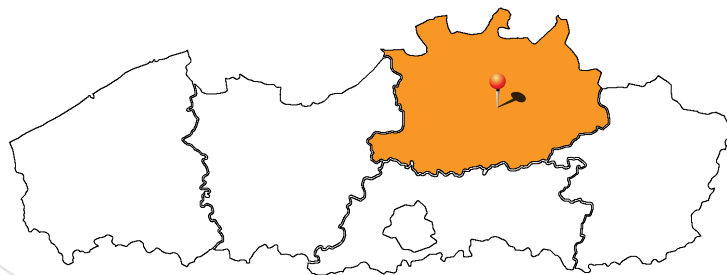
SPORTPROMOTOR ZET 'DE REGENBOOG' IN BEWEGING

SAMEN DOEN, SAMEN LEREN
GESTRUCTUREERDE AANPAK
PERSOONLIJKE BENADERING

Tips

- Stap naar de doelgroep toe en leer mekaar van dichtbij kennen.
- Laat het vertrouwen groeien en verlies je geduld niet.
- Neem tijd voor overleg tussen OCMW, sportdienst en een organisatie zoals vzw De Regenboog.
- Verstrek je netwerken.
- Geef het proces de nodige tijd tot slagen.
- Zoek naar een rode draad.
- Stigmatiseer hen niet en doe niet aan betutteling.
- Schrik hen niet af met het competitieve karakter van het woord 'sport' en ga er niet van uit dat sport hun prioriteit is.
- Verwacht geen 'instant' antwoorden.

VORSELAAR

VINDPLAATSGERICHT WERKEN IN SOCIALE WOONWIJK

INLEIDING

Vorselaar is een gemeente in hartje Kempen. Ze maakt deel uit van het administratief arrondissement Turnhout en is gelegen in de provincie Antwerpen. Met haar 7.500 inwoners is de bevolkingsdichtheid van deze gemeente een stuk lager dan de andere Antwerpse gemeenten. Deze rustige en groene gemeente trekt vele fietsoeristen aan.

De kleine éénpersoonssportdienst van Vorselaar stelt vast dat het niet eenvoudig is z'n maatschappelijk achtergestelde inwoners te bereiken. Dit wordt bemoeilijkt doordat er in deze landelijke gemeente nog geen organisaties actief zijn die zich tot deze doelgroep richten en deze doelgroep zich ook zelf nog niet verenigd heeft. Daarom heeft de sportdienst beslist om samen te werken met een externe partner, Arktos⁽¹⁾. Samen met deze organisatie, de jeugddienst en het OCMW gaat deze gemeente voor een duidelijk doel: de participatie aan het sport- en vrijetijdsaanbod bij de kinderen en jongeren van deze groep verhogen.

⁽¹⁾ Arktos is een vormingscentrum voor jongeren.

SAMEN IN ACTIE

Het sportbeleidsplan van Vorselaar voorziet dat er tegen 2012 initiatieven ontwikkeld zijn om de maatschappelijk achtergestelde inwoners te laten sporten/bewegen. Deze doelstelling is ook opgenomen in het lokaal sociaal beleidsplan (2008-2013) en het jeugdbeleidsplan. De ambitie om sport/beweging te integreren in het leven van de kansarme inwoners van Vorselaar is duidelijk aanwezig. De cruciale vraag is hoe deze omgezet kan worden in concrete resultaten.

Al vrij snel kwam de sportdienst tot de vaststelling dat het bijzonder moeilijk is om deze mensen te bereiken. Daarbij kwam ook het gegeven dat er in Vorselaar niet meteen een organisatie actief is rond deze doelgroep. Dit maakte de uitdaging om kansarmen tot een sportiever leven toe te leiden zeer groot.

Na een lange zoektocht koos Vorselaar ervoor de handen in elkaar te slaan met een externe partner, Arktos. Samen met deze deskundigen kan men de doelgroep beter lokaliseren en benaderen. Samen met Arktos onderzoeken ze hun behoeften en werken ze aan het realiseren van de doelstelling. Zo werd bijvoorbeeld geopteerd voor een aanbod met een speelkoffer in een wijk met sociale huisvesting. De case van Vorselaar leert ons dat het ontbreken van expertise rond de doelgroep geen belemmering hoeft te zijn om doelgerichte initiatieven te nemen.

SAMEN OP WEG

De sportdienst van Vorselaar geeft dit project voldoende tijd zodat duurzame resultaten kunnen geogst worden. Arktos krijgt de ruimte om een band met de doelgroep te ontwikkelen. Deze vertrouwensband is een fundament waarop het project verder uitgebouwd kan worden.

Arktos heeft reeds de gewoonte met deze doelgroep om te gaan. Zij zijn zich er van bewust dat je je verwachtingen in de beginfase niet te hoog mag stellen en dat het belangrijk is om deze mensen op een rustige, spontane manier te benaderen. Dit is ondertussen een gezamenlijk inzicht van zowel Arktos als de sportdienst geworden. Een inzicht dat de kans op slagen van dit project aanzienlijk doet toenemen.

1,2,3 START

- **Begin december 2009:** verkennend gesprek met Arktos i.v.m. de verwachtingen
- **Eind december 2009** voorstel van Arktos rond aanpak en kosten
- **Voorjaar 2010:** toewijzing van opdracht
- **Zomer 2010:**
  - implementatie van eerste projecten (speelkoffer in wijk)
  - kennismakingsfase
- **Najaar 2010:**
  - evaluatie
  - voorzetting van kennismakingsfase en/of start van engagementsfase

SYNERGIE

Arktos realiseert haar projecten via partnerships met organisaties zoals sport- en jeugddiensten. Hun ervaring met de doelgroep stellen zij ten dienste van de opdrachtgever. Hierbij vergeten zij niet deze bij het hele proces actief te betrekken. Door samen duidelijke doelstellingen te formuleren, expertise en bevindingen te delen, open te staan voor feedback en bij te sturen waar nodig ontwikkelen ze een hecht partnerschap.

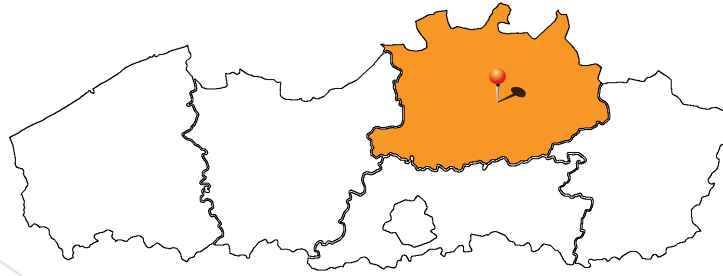
Arktos werkt volgens een projectmatige aanpak. Deze bestaat uit verschillende fasen:

- 1) Projectvoorbereiding
- 2) Planning van het project
- 3) Realisatie van het project
- 4) Evaluatie van het project

Arktos besteedt heel wat aandacht aan het kennismaken met en werven van de doelgroep. Als dit goed zit, zet men de stap om het engagement van de groep om te zetten naar een concrete deelname. Tijdens het hele project wordt er teruggekoppeld met de opdrachtgever. Door deze continue evaluatie kan er snel bijgestuurd worden.

De stap om effectief deel te nemen aan een project is niet evident voor maatschappelijk kwetsbare kinderen en jongeren. Daarom is het zo belangrijk dat ze begeleiders als persoon leren kennen en dat begeleiders hen als persoon leren kennen. Wanneer het vertrouwen er is, is er een kader waarbinnen het voor hen makkelijker wordt om zich te engageren en deel te nemen.

Vorselaar is van plan om tegen 2012 een aantal initiatieven operationeel te hebben om zoveel mogelijk maatschappelijk achtergestelde inwoners aan het sporten/bewegen te zetten. De evaluatie van de resultaten van de eerste projecten zal een belangrijke factor zijn in het bepalen welke nieuwe initiatieven zullen volgen. Feedback van de verschillende betrokken partijen (Arktos, OCMW, maatschappelijk kwetsbaren, sportdienst en jeugddienst) zullen mee de koers voor de toekomst bepalen.

VORSELAAR

VINDPLAATSGERICHT WERKEN IN SOCIALE WOONWIJK

REALISATIES

Het project is sinds juli 2010 effectief van start gegaan. Sien Smits, vormingwerkster bij Arktos, heeft tijdens haar eerste maand heel wat contacten met de doelgroep gehad. In de twee sociale wijken waar ze actief was, heeft ze vele positieve reacties gekregen.

Tijdens de kennismakingsfase in de vakantie maanden (juli, augustus) bouwde Sien haar contacten met de jongeren verder uit. Ze deed dit door in hun wijk aanwezig te zijn en door naar hen toe te stappen en een persoonlijke babbel met hen aan te gaan. Tijdens deze gesprekken peilde ze naar hun interesses i.v.m. hun vrijetijdsbesteding en liet ze hen weten dat zij, vanuit de gemeente, allerlei activiteiten organiseert waar ze kunnen aan deelnemen.

Bij vele jongeren stelde zij een openheid vast om hierover te praten. Ook tijdens 'de hotdogactie' konden een flink stel suggesties van deze jongeren verzameld worden. De jongeren werden uitgenodigd om een hotdog te komen eten. Ondertussen werd hen gevraagd om op een briefje mee te delen welke activiteiten hen zouden kunnen bekoren. Hieruit bleek dat het hen niet aan ideeën ontbreekt maar dat ze een duwtje in de rug nodig hebben om de stap te zetten.

Na de zomer gaat Arktos met de andere partners de resultaten van de eerste fase bekijken. Is er voldoende enthousiasme bij de doelgroep aanwezig, dan zal er beslist worden om naar de volgende fase, de engagementfase te gaan. Dit betekent dat men op regelmatige tijdstippen activiteiten organiseert en rekent op het engagement van de doelgroep om hieraan deel te nemen. Mocht men vaststellen dat er nog niet voldoende basis is om over te gaan naar de volgende fase, dan zal men de kennismakingsfase verder uitwerken en opnieuw tijd investeren om het initiatief kenbaar te maken aan de jongeren.

INTERACTIE: Wat leerden de partners?

 Sas D'Eer (sportfunctionaris, Vorseelaar)

Ga naar hen toe.

Als sportdienst hebben wij vooral ervaring met het organiseren van activiteiten voor een reguliere doelgroep. Hier kennen we een vlotte instroom. Bij maatschappelijk kwetsbaren is dit helemaal anders. Die mensen bereik je niet via de gewone kanalen. Een flyer of het infoblad/website van de gemeente is voor hen niet voldoende. Als je hen wilt bereiken, zul je heel wat inspanningen moeten leveren om hen persoonlijk te benaderen. Persoonlijke contacten in hun eigen omgeving is de sleutel waarmee je hen kan bereiken.

Geef het proces tijd.

Het OCMW maakte ons snel duidelijk dat je niets kunt forceren. Het is niet omdat je in hun buurt een trampoline plaatst dat ze erop zullen komen springen. Ze hebben tijd nodig om tot het inzicht te komen dat de activiteiten die je organiseert inderdaad leuk kunnen zijn. Sien van Arktos brengt daarom heel wat tijd door in hun omgeving. Je vindt haar regelmatig op een bank in hun wijk. Zo leren ze elkaar kennen, kan het vertrouwen langzaam aan groeien en kan zij van deze mensen vernemen welke activiteiten zij zien zitten. Met die kennis en dat vertrouwen kun je veel doelgerichter werken.

Blijf rustig.

Het blijft een verhaal van continu investeren. Het is niet omdat ze één keer de stap gezet hebben en naar een sportactiviteit kwamen, ze dit zullen blijven doen. Bij een kind van een regulier gezin dat zich inschrijft voor een 10 lessen reeks kun je ervan uitgaan dat het aan die 10 lessen zal deelnemen. Bij een maatschappelijk kwetsbaar kind kun je hier niet van uitgaan. Daar blijft het nodig dat je hem/haar blijft aanmoedigen om te blijven komen. Je moet hen blijven aansporen en rustig blijven als ze eens een week afhaken.

Blijf in de doelgroep investeren.

Wij hebben vooral geleerd dat zo'n projecten vallen of staan met de tijd die je in deze mensen investeert. De aandacht die je hen geeft is doorslaggevend voor het vertrouwen dat ze jou zullen geven. Een spontane, oprechte babbel is een goed begin. Zorg ervoor dat ze zich comfortabel voelen in jouw gezelschap. Maak waar wat je zegt. Zo zullen ze je blijven vertrouwen. En je vergroot de kans dat ze oor zullen hebben naar wat jij te vertellen hebt. Houd er rekening mee dat deze mensen met heel wat problemen te kampen hebben. Het gebeurt vaak dat deze problemen hen opslorpen. Wees daarom niet ontmoedigd als ze niet komen opdagen. Blijf hen aanporren. Blijf proberen!

'Persoonlijke contacten in hun eigen omgeving is de sleutel waarmee je hen kan bereiken.'

Sas D'Eer (sportfunctionaris, Vorselaar)

'Het is niet omdat je in hun buurt een trampoline plaatst dat ze erop zullen komen springen.'

Sien Smits (vormingswerker, Arktos)

'We willen dat de lokale mensen ons beter leren kennen en dat wij de lokale mensen beter leren kennen.'

Sien Smits (vormingswerker, Arktos)

Respect voor ervaring

Ik vind het knap dat de sportdienst een externe partij met ervaring rond deze doelgroep aangesproken heeft. Dit bewijst dat ze de problematiek erkennen en dat ze beseffen dat geijkte patronen het vaak niet doen bij deze mensen. Onze ervaring komt hier van pas. En wij kijken ook uit naar de extra inzichten die dit traject ons zal bijbrengen.

Elkaar beter leren kennen

In ons project wordt op dit moment de nadruk gelegd op contacten met de doelgroep. We willen dat de lokale mensen ons beter leren kennen en dat wij de lokale mensen beter leren kennen. Aan deze cruciale fase besteden wij veel tijd en aandacht. De contacten moeten goed zitten zodat ze de basis voor een vertrouwensband kunnen vormen. Dit vertrouwen is nodig voor we naar de volgende fase gaan. In die fase zullen we met hen die voldoende geëngageerd zijn de stap zetten naar meer regelmatige activiteiten.

Een flyer kan helpen.

Voor ik concreet met dit project begon, hebben de mensen van de respectieve wijken een flyer in hun brievenbus ontvangen. Hierop was er een foto van mezelf te zien en een korte omschrijving van het project. Op die manier wisten ze op voorhand wie ik was en wat ik zou komen doen. Zo'n flyer doet weliswaar geen wonderen maar heeft me toch geholpen op het moment dat ik effectief naar hen toestapte en zei: 'Hallo, ik ben Sien...'. Ik stel vast dat de gesprekken in het algemeen wel loslopen. Meer nog, ik krijg meer positieve reacties dan ik verwachtte.

Benader hen persoonlijk.

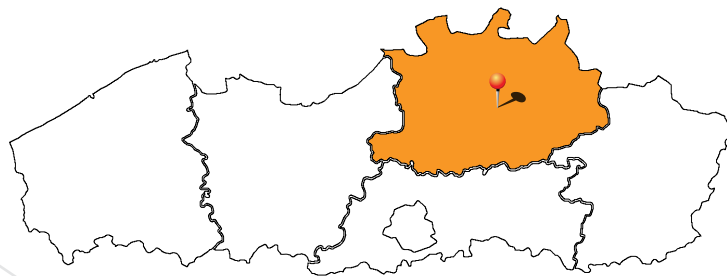
Dit project maar ook andere projecten tonen telkens weer aan hoe belangrijk het is om deze mensen persoonlijk te benaderen. Een eenvoudige babbel zoals 'Wat doe je? Wat studeer je? Wat zou jij leuk vinden om te doen?' kan voldoende zijn om het ijs te breken. Houd er wel rekening mee dat jij de stap moet zetten en moet blijven zetten. Het is niet omdat je hen aangesproken hebt voor een activiteit en dat ze bevestigen dat ze zullen komen, dat ze er ook zullen zijn. Blijf hen er op een persoonlijke manier aan herinneren, bv. door het sturen van een smsje.

SAMENGEVAT

De gemeente Vorselaar is zich duidelijk bewust van de moeilijkheidsgraad om de doelgroep, haar maatschappelijk kwetsbare inwoners, op een deskundige manier te bereiken en te benaderen. Door deze kritische fase over te laten aan de deskundigen van Arktos, kiezen zij voor een aanpak waarbij expertise centraal staat.

De aanpak van Vorselaar wordt gekenmerkt door:

- Een hecht partnerschap met een professionele partner
- Een projectmatige werking
- Actieve vorming van de doelgroep (onder begeleiding)
- Individuele contacten
- Maatwerk
- Geduld

VORSELAAR

VINDPLAATSGERICHT WERKEN IN SOCIALE WOONWIJK

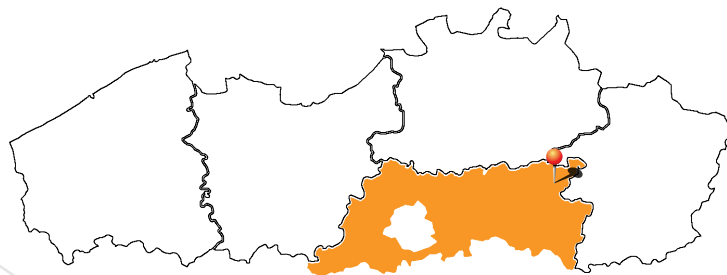
EEN HECHT PARTNERSCHAP MET EEN PROFESSIONELE PARTNER
EEN PROJECTMATIGE WERKING
ACTIEVE VORMING VAN DE DOELGROEP (ONDER BEGELEIDING)
INDIVIDUELE CONTACTEN
MAATWERK
GEDULD

Tips

- Start met het verzamelen en analyseren van gegevens rond de doelgroep en maak dan een keuze en baken af.
(bv. een sociale woonwijk)
- Werk samen met een partner die expertise en ervaring heeft met het werken met de doelgroep.
- Overleg met de verschillende betrokken partijen en blijf betrokken als sportdienst.
- Wees geduldig. Durf initiatieven nemen en blijf proberen.
- Geloof in het potentieel en de kwaliteiten van de doelgroep.
- Vertrek van een positieve benadering.

DIEST

LAAGDREMPELIG VRIJETIJDSELEID

INLEIDING

Diest is een stad in de provincie Vlaams-Brabant. Deze stad ligt in het Hageland en grenst in het noorden aan de provincie Antwerpen en in het oosten aan de provincie Limburg. Er wonen 23.200 inwoners. Het beleidsplan van Diest voorziet dat haar kansarme inwoners betrokken worden in het verenigingsleven en vrijetijdsleven. Ook haar sportbeleidsplan heeft als doel deze mensen toegang te geven tot een divers en toegankelijk sportaanbod. Hierbij beoogt men verschillende kansengroepen.

Diest wil zowel haar arme burgers maar ook andersvaliden, allochtonen en senioren zoveel mogelijk laten deelnemen aan sportactiviteiten. Voor de inwoners die in armoede leven, legt Diest de nadruk op het verlagen van de financiële drempel. Deze realistische benadering combineert de stad met een concept dat de doelgroep de smaak van een actiever en gezonder leven laat proeven. De idee hierachter is dat een eerste positieve ervaring deze mensen zal doen verlangen naar meer. Op die manier zal bewegen meer en meer deel gaan uitmaken van hun dagelijks leven.

SAMEN IN ACTIE

De sportdienst van Diest hecht veel belang aan het inwinnen van accurate informatie over de doelgroep. Samen met doorverwijzers van het CAW, OCMW, jeugdwerking, Zieken- en Gehandicaptenraad, Voedselbank, Moeder helpen Moeders, Kringloopwinkel en een beschutte werkplaats voerden ze een onderzoek naar hun behoeften op het vlak van sportparticipatie. Welke activiteiten doen ze vandaag? Welke zouden ze willen doen? Waarom komen ze er niet toe om deze activiteiten te doen?

Bij deze enquête werden ook 80 sportverenigingen betrokken. Hen werd gevraagd of ze met deze mensen in contact komen. Welke problemen ze hierbij ervaren. En hoe de sportdienst hen zou kunnen helpen om deze moeilijkheden op te lossen.

De resultaten van deze enquête leverden interessante inzichten op. Ze werden door de sociale doorverwijzers geduid zodat hieruit de juiste conclusies konden getrokken worden.

- De fysische drempel
Velen hebben knie- of rugklachten of kampen met overgewicht. Ze voelen zich beperkt en denken dat sport/bewegen niet aan hen besteed is.
- Het transportprobleem
Voor velen zijn activiteiten op verplaatsing een probleem. Vaak beschikken ze zelf niet over vervoer of zien ze het gewoon niet zitten om zich te verplaatsen.
- Vreemde eend in de bijt
In een nieuwe groep voelen ze zich snel geïsoleerd. Ze hechten veel belang aan een vertrouwenspersoon die met hen meegaat.

Diest heeft de nodige lessen uit deze feedback getrokken. Het accent ligt op laagdrempelige activiteiten die dicht bij huis plaatsvinden en op vertrouwenspersonen die voor de toeleiding zorgen.

In het Diestse concept staat gezondheid centraal. Dit thema is 'in', niet bedreigend en toegankelijk voor iedereen. Daarom was de eerste activiteit een gezondheidsrally. Hieruit groeide later Start to Move activiteiten: Start to Bike en Start to Walk. In het najaar gaat men verder met een Start to Cook actie.

SAMEN OP WEG

Diest besteedt veel aandacht aan het onderzoeken en analyseren van de behoeften van de kansengroepen. Deze informatie gebruikt men zowel voor het beïnvloeden van de besluitvorming in de sportraad als voor het uitwerken van een efficiënt kortingssysteem en concrete acties. Op die manier staat de doelgroep centraal in de beleidsvorming én op het terrein.

Door op verschillende niveaus aandacht te besteden aan het thema 'sport en armoede', wordt de kans op effectieve resultaten vergroot. Op het beleidsniveau is men bereid om financiële drempels via een beter uitgewerkt kortingssysteem verder weg te werken. Via het overleg met de armoedepartners ontstaan activiteiten die de kansarmen ook daadwerkelijk kunnen motiveren om te bewegen/sporten.

1,2,3 START

- **Fase 1:** overleg met de sociale partners rond het concept van het project
- **Fase 2:** uitwerking van het concept door de sportdienst (in kaart brengen van materialen, budget en know-how)
- **Fase 3:** terugkoppeling naar partners met het uitgewerkte concept
- **Fase 4:** promotie en bekendmaking van het concept (proces van minstens 2 maanden: creatie mailing, folder + verspreiding op publieke plaatsen + artikel in de pers + intensieve contacten met doorverwijzers)
- **Fase 5:** project uitvoeren: DOEN
- **Fase 6:** evaluatie van het project - voorbereiding voor nieuw project

SYNERGIE

De sportdienst van Diest betreft haar sociale partners tijdens de verschillende fasen van het project. Bij de enquête spelen zij een fundamentele rol in het bereiken van de doelgroep en het interpreteren van hun feedback. Tijdens de bekendmaking slagen zij -beter dan elk ander communicatiekanaal- erin om het project op een geloofwaardige manier over te brengen. Ook hun betrokkenheid en aanwezigheid tijdens de activiteiten is een cruciale factor om kansarmen over de brug te krijgen.

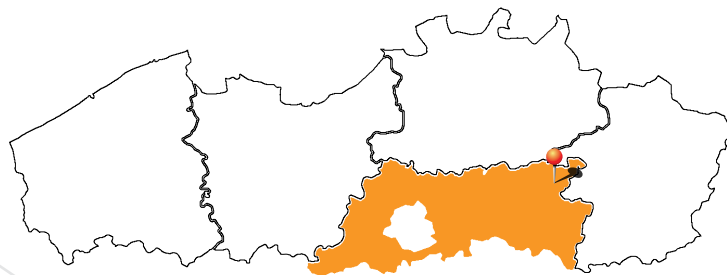
Een mooi voorbeeld hiervan is de gezondheidsrally. Op die dag doorlopen de deelnemers een heel parcours. Terwijl ze door de stad stappen, gaan ze langs bij verschillende sociale organisaties waar ze punten kunnen verzamelen. Dit kunnen ze door bv. bij het CAW deel te nemen aan een relaxatieoefening, door bij het OCMW van gezonde voeding te proeven of door algemene vragen over gezondheid op te lossen.

Ook met de sportverenigingen wordt samengewerkt om kansarmen deel te laten uitmaken van het sportieve circuit. In 2009 en 2010 organiseerde de tennisclub een tennisinitiatie voor leerlingen uit de lagere school en het laatste jaar kleuterschool. Dit was een gelegenheid voor kansarme kinderen met balgevoel om ontdekt te worden en voor de club een kans om leden te werven. Dit soort synergieën wil de stad meer tot stand brengen. Om dit te stimuleren, krijgen de sportverenigingen punten. Punten waarmee ze extra subsidies kunnen krijgen om hun club nog toegankelijker en laagdrempeliger te maken.

DIEST

LAAGDREMPELIG VRIJETIJDSELEID

REALISATIES

Aan resultaten ontbreekt het Diest niet. Aan de enquête namen 64 kansarmen deel. Aan de gezondheidsrally in 2009 namen 120 mensen deel. De helft van hen waren via doorverwijzers toegeleid. De actie Start to Move in 2010 kon met haar 8 wandeltochten en 8 sessies fietsinitiatie een 80-tal mensen bereiken. Enkel van hen werden zelfs lid van de lokale wandelclub. Start to Bike groeide van 12 naar 20 inschrijvingen. Aan Start to Move namen wekelijks gemiddeld 35 wandelaars deel. De 30 inschrijvingen voor de Start to Cook actie (najaar 2010) tonen dat het gezondheidsconcept de mensen wel degelijk in actie doet treden.

Veel heeft te maken met de laagdrempelige benadering en de push & pull methode. Er wordt enerzijds gezorgd dat de activiteiten aantrekkelijk zijn. Deelnemers van de gezondheidsrally krijgen na de wedstrijd een etentje en cadeautje. Anderzijds geven de toeleiders de mensen een duwtje in de rug. Ze stimuleren hen met de gezondheidsboodschap dat extra beweging goed voor hen is.

INTERACTIE: Wat leerden de partners?

 Christa Vanrompay (diensthoofd sport-jeugd-welzijn Diest)

Sport versus bewegen

Tijdens dit traject is het begrip 'sporten' voor mij veranderd. Sporten is niet langer enkel voetballen, tennissen, volleyballen... Bewegen is ook sporten. Als je met kansarmen gewerkt hebt, dan kun je niet anders dan sport op die manier te gaan bekijken. Voor velen van hen is een wandeling al een formidabele inspanning. Voor sommigen is een trap doen omwille van hun fysieke beperking al teveel. Als je dat weet, dan besef je dat deze mensen aan het bewegen krijgen al een hele verwezenlijking is.

Leerlijk proces

Ik heb veel opgestoken van onze sociale partners. Zij konden bepaalde reacties van deze mensen duiden. Ik herinner me nog een vrouw die aankwam op de gezondheidsrally en vroeg naar N., de OCMW persoon die haar dossier behartigt. Toen ze vernam dat die niet aanwezig was, wilde ze naar huis gaan. Op het eerste zicht is zo'n gedrag moeilijk te begrijpen. Als je dan van een sociale werker hoort dat deze persoon op vele vlakken met een afhankelijkheidsprobleem te kampen heeft, dan kun je dat gedrag beter vatten. Dan weet je dat de stap om alleen naar die rally te komen voor haar een bijzonder grote stap is.

Zet je denkpatroon opzij.

In vele dingen stel je vast dat de wereld van deze mensen totaal anders is. Na de wandeling was er de mogelijkheid om een drankje te kopen. Dat bleek -achteraf bekeken- niet zo'n goed idee. Niemand van hen kon zich dat financieel permitteren. Eén of twee euro maakt voor hen een enorm verschil in hun budget. Uit die ervaring hebben we geleerd dat we bij volgende activiteiten een gratis drankje aanbieden.

Onze drive

Hoe moeilijk het soms ook is om deze mensen in beweging te krijgen, jouw inspanningen lonen de moeite. In het begin benaderen ze je vaak met wantrouwen. Maar als je hen als mens benadert, komen ze dichterbij. Dan komt er een punt waarop ze jou spontaan aanspreken en jou van alles komen vertellen. Op sommige momenten kunnen ze echt stralen. Het feit dat ze er mogen bijhoren, betekent zoveel voor hen. Die momenten, daar doe je het voor. Ze zijn onze drive om voor dit soort projecten te blijven gaan.

'Bewegen is ook sporten.'
'Eén of twee euro maakt voor hen een enorm verschil in hun budget.'

Christa Vanrompay
(diensthoofd Sport-Jeugd-Welzijn, Diest)

'Een integrale aanpak doet de slaagkansen van je project aanzienlijk toenemen.'

Godelieve Winckelmans (directeur CAW, Hageland)

'De beste houding die je kunt aannemen is die van een vrijwilliger.'

SAMENGEVAT

 Godelieve Winckelmans (directeur CAW Hageland)

Integrale aanpak

De samenstelling van je werkgroep is belangrijk. Zorg voor een mix van partners. Een OCMW, een CAW, eerstelijnsmedewerkers, een sportdienst; elk kijkt op zijn manier naar de doelgroep. Een OCMW zal voorstellen vooral vanuit een financieel standpunt bekijken. Een CAW zal meer de nadruk op begeleiding leggen. De sportdienst op het sportieve karakter van een actie. Deze verschillende invalshoeken zijn net verrijkend. Ze zorgen voor een integraal beeld en integrale aanpak. Deze benadering doet de slaagkansen van je project aanzienlijk toenemen.

Respect voor elk

Door samen te werken leer je de eigenheid van de verschillende partners beter kennen. Hierdoor ga je de verantwoordelijkheden en de 'eigenaardigheden' van de andere meer respecteren. Je krijgt de kans om aan de partners uit te leggen welke zaken belemmerend of vertragend kunnen werken. Zo ontstaat er begrip voor de beperkingen die bv. het beroepsgeheim, de gemeentelijke procedures, de OCMW begroting met zich meebrengen.

Arbeids- en tijdsintensief

Het viel me op hoeveel tijd zo'n project vraagt. Als CAW hebben we de gewoonte om cliënten individueel te benaderen. We hebben niet meteen ervaring met het opzetten van sportieve groepsactiviteiten. Dit maakt dat zo'n project meer tijd van ons vraagt dan onze dagdagelijkse taken. De beste houding die je kunt aannemen is die van een vrijwilliger. Met het engagement van een vrijwilliger kom je in deze materie verder dan met de zakelijke houding van een professional.

Meerwaarde voor de toekomst

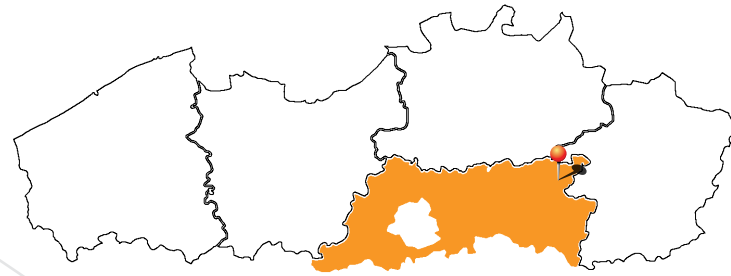
Deze samenwerking was een leerrijke ervaring. Doordat we mekaar beter hebben leren kennen, kunnen we vlotter met mekaar communiceren. De contacten verlopen nu informeler en dit komt onze samenwerking op andere vlakken ten goede. Het bevordert ons overleg in tal van andere domeinen: opvoedingsondersteuning, armoede, sport en vrijetijdsparticipatie...

Diest heeft haar initiatieven naar de doelgroep stap per stap opgebouwd en ingebed in een consistent en integraal beleid. Er werd vertrokken van een concept dat gebaseerd is op een enquête bij de doelgroep. Hierbij vormen laagdrempeligheid en gezondheid de insteek.

De bekendmaking hiervan gebeurt via doorverwijzers die de doelgroep kennen, hen op een begripvolle manier benaderen en in wie ze vertrouwen hebben. Zij zijn een cruciale schakel in het traject. Zij kunnen het project uit de startblokken krijgen en zijn geschikt om de doelgroep ook tijdens het traject een duwtje in de rug te geven.

Diest legt sterk de nadruk op:

- **Vertrouwen**
- **Empathie**
- **Consistent beleid**
- **START**
- **Doorzetten**

DIEST

LAAGDREMPELIG VRIJETIJDSELEID

GEZONDHEIDSRALLY

Fit en gezond

de stad rond

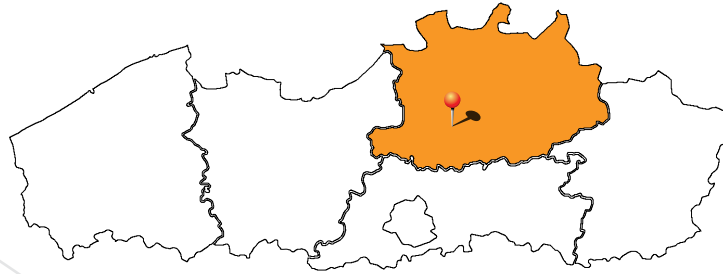
VERTROUWEN
EMPATHIE
CONSISTENT BELEID
START
DOORZETTEN

Tips

- Werk aan vertrouwen en werk met vertrouwenspersonen.
- Zorg voor een integraal beleid en wees consequent in je visie.
- DOE iets en laat je niet afschrikken.
- Vertrek niet vanuit jouw denkpatroon of jezelf als norm.

LIER

SYNERGIE TUSSEN SPORTDIENST, SAMENLEVINGSOPBOUW EN STRAATHOEKWERK

INLEIDING

Deze stad is gelegen ten zuidoosten van de stad Antwerpen. Ze bestaat uit de deelgemeenten Koningshooikt en Lier. Ze telt 33.000 inwoners en wordt ook wel eens 'de poort van de Kempen' genoemd. De sportdienst maakt deel uit van de afdeling 'cultuur en vrije tijd'. Naast de sportfunctionaris is er een beheerder en een sportpromotor.

Lier heeft deelgenomen aan de Belgian Homeless Cup en heeft daarmee geschiedenis geschreven. Dit illustreert hoe kansarmen die opnieuw in zichzelf geloven, knappe prestaties kunnen neerzetten en opnieuw in de maatschappij kunnen integreren. De Lierse sportdienst werkt met Samenlevingsopbouw en Straathoekwerk verder aan dit succesverhaal. Tegelijkertijd vormt het een inspiratiebron voor meer activiteiten die aantonen dat sport en armoede wel degelijk kunnen samengaan.

SAMEN IN ACTIE

De Lierse sportdienst bouwt verder op de ervaringen die Samenlevingsopbouw en Straathoekwerk opdeden met het activeren van dak- en thuislozen via de Belgian Homeless Cup. De resultaten van dit toernooi zorgen ongetwijfeld voor een positief élan voor Lier. Zo trok er in 2009 een delegatie van mensen in armoede, die deel uitmaken van Ons Gedacht⁽¹⁾ en van enkele andere Lierse organisaties, naar Milaan voor de finale van de Homeless Cup. Een bijzonder moment voor deze mensen en voor de stad Lier. Voor de ondersteuning van de groep rond de Homeless Cup kan men rekenen op het Open Stadion-project en de algemene steun van de voetbalclub Lierse SK.

Ondertussen wil Lier verder werk maken van projecten met een meer duurzaam karakter. Vanuit dit perspectief worden wekelijkse voetbaltrainingen georganiseerd. Deze zijn in de eerste plaats bedoeld als training voor de Homeless Cup maar zij trekken ook nog een ander publiek aan. Zo tracht men de supporters of de mensen 'die eens komen kijken' ook aan te zetten tot bewegen. Kansarmen van allerlei organisaties nemen hieraan deel. Daarnaast organiseert Samenlevingsopbouw ook sportweekends met de MAP+partners⁽²⁾. De focus van deze weekends ligt vooral op ontspanning en kennismaking.

Ook op politiek en agogisch vlak neemt Lier initiatieven. Er is de maandelijkse werkgroep 'sport en welzijn'. Deze bestaat uit mensen van de sportdienst, de dienst welzijn⁽³⁾ en Samenlevingsopbouw. Hun voornaamste doelstelling is het afvoeren van sportprojecten aan de leefwereld van mensen in armoede.

Binnen de Lierse sportraad zetelt ook een vertegenwoordiger van een sociale organisatie. Hij vertolkt de stem van de kansarmen op het moment dat er beslissingen genomen worden. Zoals de beslissing om sportclubs te sensibiliseren de GOMOR-pas⁽⁴⁾ zo maximaal mogelijk toe te passen.

⁽¹⁾ Ons Gedacht is een Lierse vereniging waar armen het woord nemen.

⁽²⁾ De MPA+partners zijn verenigingen waar armen het woord nemen: De Lage Drempel, De Keeting uit Mechelen, welzijnsschakel Puurs, Ons Gedacht Lier en ATD Vierde Wereld Willebroek.

⁽³⁾ Vanuit de dienst welzijn neemt een jeugd welzijnswerker, een integratiemedewerker, de verantwoordelijke GOMOR-pas en het diensthoofd welzijn deel aan de werkgroep.

⁽⁴⁾ De GOMOR-pas werd ingevoerd om cultuur en vrijetijdsbesteding meer toegankelijk te maken voor mensen met een laag inkomen.

SAMEN OP WEG

In het ISB-traject namen Samenlevingsopbouw en Straathoekwerk het grootste gedeelte van de organisatie op zich. Zij waren het rechtstreekse aanspreekpunt voor de doelgroep, zorgden voor de toeleiding maar ook voor de begeleiding van de doelgroep. De sportdienst was verantwoordelijk voor het ter beschikking stellen van de infrastructuur en deed inbreng op het vlak van het sporttechnische (o.a. lesgevers). Dit alles gebeurde in gezamenlijk overleg. Het samen organiseren van een voetbaltornooi zorgde ook voor een band tussen de verschillende partners.

In de toekomst wordt er permanent overleg rond 'sport en armoede' met de verschillende betrokken partijen gepland. Op die manier kunnen nieuwe projecten bedacht, besproken en gerealiseerd worden. Zo blijft het thema 'sport en armoede' niet alleen actueel maar zet het ook aan tot vernieuwende initiatieven.

1,2,3 START

- **Februari 2009:**
start straathoekwerk en Samenlevingsopbouw met een voetbalploeg voor de Belgian Homeless Cup
- **Maart 2009:**
de sportdienst werkt mee als partner en stelt personeel en infrastructuur ter beschikking
- **Herfst 2009:**
start dialoog tussen sportdiensten en welzijnsdiensten
- **Januari 2010:**
het voetbalproject krijgt tijdens de avond van de sportverdiensten 2009 (sportdienst is organisator) de sportpersprijs 2009 Stad Lier
- **Januari 2010:**
officiële start overleg sport en armoede
- **Februari 2010:**
uitbreiding sportaanbod met Zumba
- **Mei 2010:**
spaghettiaavond met jeugdwelzijnswerk (nieuwe partner) en Nike alsook daguitstap naar Nike, i.s.m. jeugdwelzijnswerk, straathoekwerk en de sportdienst

SYNERGIE

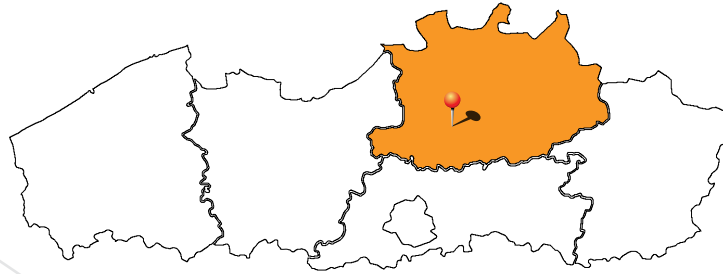
De sport- en welzijnspartners hebben gedurende het traject heel wat van elkaar opgestoken. Het is duidelijk dat de combinatie van de sterke punten van de sportdienst en de vaardigheden van de sociale partners werkt. De sportdienst heeft een ruime ervaring met het organiseren van sportactiviteiten en een uitgebreid netwerk van contactpersonen waarop ze beroep kan doen. Als je dit koppelt met de sociale vaardigheden van de sociale partners, dan krijg je een sterk duo. En er ontstaat een mix tussen de gestructureerde en georganiseerde aanpak van de sportdienst en de lossere maar toegankelijke organisatievormen van de sociale partners.

Ook na het traject blijven deze partners met elkaar in contact. Om de 6 weken komt de sportdienst, Samenlevingsopbouw en straathoekwerk samen. Nieuwe ideeën worden besproken, op hun haalbaarheid getest en -indien ze weerhouden worden- in de praktijk omgezet. Zo werden er bv. in mei/juni fietscursussen ingericht.

Deze samenkomsten zorgen ervoor dat de aandacht voor sport en armoede in Lier aangewakkerd blijft. Op lange termijn is die continuïteit van activiteiten de beste garantie voor duurzame resultaten.

LIER

SYNERGIE TUSSEN SPORTDIENST, SAMENLEVINGSOPBOUW EN STRAATHOEKWERK

REALISATIES

Sinds de eerste deelname aan de Belgian Homeless Cup kun je er niet naast kijken dat het thema 'sport en armoede' in deze stad leeft. De finale in Milaan was zonder meer een mijlpaal. Maar daarnaast vinden er nog heel wat andere activiteiten voor deze doelgroep plaats. Zo zijn er de wekelijkse voetbaltrainingen die in het kader staan van deze Homeless Cup. Zij brengen de doelgroep op regelmatige basis samen en zorgen ervoor dat sport echt deel uitmaakt van hun leven.

Deze momenten worden ook benut om andere lessen te organiseren voor aanwezige kijkers of supporters. Op die manier wil de sportdienst ook die mensen, die niet meteen in voetbal geïnteresseerd zijn, in contact brengen met sport. Hierbij wordt ook aan vrouwen gedacht. Recent werden activiteiten rond Tai-Chi, zumba en zelfverdediging ingericht. Dankzij deze kennismakingsmomenten komen meer kansarmen in aanraking met een ruimer sportaanbod en kunnen ze een keuze maken voor de sport die hen het meest ligt.

Dit soort initiatieven komen tot stand via overleg tussen de verschillende partners. Er wordt op geregelde tijdstippen 'teruggekoppeld' over de efficiëntie van deze activiteiten. Dit maakt het mogelijk om het aanbod en de aanpak verder te verfijnen.

INTERACTIE: Wat leerden de partners?

Stefanie Laenen (sportpromotor, Lier)

Persoonlijke contacten

Voor ik met dit project begon, dacht ik anders over het thema 'sport en armoede'. Ik ging ervan uit dat ons huidige sportaanbod (sportclubs, lessen, activiteiten) voldoende was om deze mensen aan te trekken. Ik stond er echter niet bij stil dat de reguliere aanpak niet werkt voor deze doelgroep. Dit project heeft me geleerd m'n visie bij te stellen. Ondertussen weet ik dat deze mensen vaak te kampen hebben met een laag zelfbeeld en zich niet comfortabel voelen in het normale circuit. Zonder toeleiding is het voor hen bijzonder moeilijk -zeg maar haast onmogelijk- om deze stap te zetten. Maar persoonlijke contacten met mensen in wie ze vertrouwen hebben, kunnen hen wel over de streep krijgen.

Veilige omgeving

Deze persoonlijke contacten kunnen zowel met een sociale werker als met een lotgenoot zijn. Zij vormen voor hen een ankerpunt waarop ze kunnen terugvallen. Zij zorgen ervoor dat ze zich niet als een vreemde eend in de bijt voelen. Ze bieden hen het kader van een veilige omgeving. Je ziet ook dat zij tijdens die sportactiviteiten heel wat hebben aan een babbel met Kristof of Kurt, één van de welzijnswerkers. Hun hart eens kunnen luchten is voor hen misschien nog wel belangrijker dan de sport.

Laagdrempelige, kleinschalige activiteiten

Begin klein. Spectaculaire, massa-events schrikken deze mensen af. Je kunt hen veel beter bereiken met laagdrempelige, kleinschalige activiteiten. Ook de manier waarop je naar hen toe stapt is best zo gewoon en bescheiden mogelijk. Kristof en Kurt zochten hen vooral in hun eigen omgeving (vb. sociaal restaurant) op. Daar nodigden ze hen op een ongedwongen manier uit op één van de activiteiten. Zo'n aanpak heeft kans op slagen. Als een persoon die ze vertrouwen gewoon zegt: 'Kom eens langs', dan heeft dat meer effect dan een grote campagne.

Vaste contactpersonen

Bij deze mensen is het belangrijk dat je hen op een rustige manier benadert. Als ze het gevoel krijgen dat de toeleiding te gedwongen verloopt, dan haken ze af. Als ze naar je activiteit komen, moet je er ook voor zorgen dat ze niet voor de leeuwen gegooid worden. Zorg ook dan voor mensen die ze vertrouwen en op wie ze kunnen terugvallen. Die vaste contactpersonen zijn cruciaal. Zowel in de beginfase van het project als tijdens het traject. Zowel voor jouw korte termijn als lange termijn doelstellingen.

'Begin klein.'

'Je kunt hen veel beter bereiken met laagdrempelige, kleinschalige activiteiten.'

Stefanie Laenen (sportpromotor, Lier)

'Dankzij dit project heb ik een beter beeld van de stedelijke sportdienst gekregen.'

Kristof Daems (samenlevingsopbouw, Lier)

'Een intensieve samenwerking tussen de welzijnssector en de stedelijke sportdienst is een must.'

Kristof Daems (samenlevingsopbouw, Lier)

De sportdienst

Dankzij dit project heb ik een beter beeld van de stedelijke sportdienst gekregen. Het is me duidelijk geworden dat zij een ondersteunende functie hebben t.a.v. de plaatselijke sportclubs. Vroeger dacht ik dat zij deze clubs makkelijk konden aanzetten tot samenwerking. Maar ondertussen weet ik dat deze clubs met vrijwilligers en weinig middelen werken. Hierdoor kan de sportdienst niet automatisch beroep op hen doen om activiteiten voor kansarmen te organiseren. Het is dan ook logisch dat het initiatief voor dit soort projecten meestal bij de sportdienst begint.

Lange termijn samenwerking

Ik heb vooral geleerd dat je een samenwerking tussen de sportdienst en (een) sociale partner(s) best voor een lange termijn aangaat. Hoe meer activiteiten je samen doet, hoe beter je elkaar leert kennen en hoe vlotter de samenwerking loopt. Het is door onze wekelijkse voetbaltrainingen in de stedelijke infrastructuur onder toezicht van de medewerkers van de sportdienst te houden dat onze contacten beter en beter werden. Toen we samen het voetbaltornooi voor de Homeless Cup organiseerden, zag je dat we naar elkaar toegegroeid waren. Hier werd de complementariteit tussen de sport- en de welzijnssector zeer zichtbaar.

De kers op de taart

Het was een mooi moment toen we tijdens de jaarlijkse uitreiking, die door de sportdienst georganiseerd wordt, de sportpersprijs in ontvangst mochten nemen. Onze 'sporters' waren niet meer onwennig door al de aandacht die ze kregen. Het feit dat ze de mensen van de organisatie kenden, speelde hier zeker een belangrijke rol.

De kracht van sport

Sport is een belangrijk instrument om mensen in armoede te doen geloven in hun eigen kunnen. Het loont de moeite verder werk te maken om de positieve effecten van sport bekend te maken bij deze doelgroep. Als we hierin willen slagen, is een intensieve samenwerking tussen de welzijnssector en de stedelijke sportdienst een must.

SAMENGEVAT

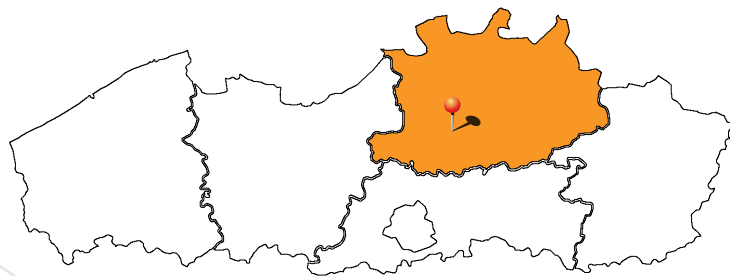
De samenwerking tussen de sportdienst en de sociale partners in Lier is een mooi voorbeeld van de kracht van synergie. Het komt er op aan de verschillende expertises te bundelen en zo efficiënt mogelijk in te schakelen. Zo krijg je een multi-dimensionele aanpak waarin niet alleen het sportieve maar ook het sociale aspect aan bod komt.

Samen weet je en kun je meer. Dat vat de aanpak van Lier samen. Door naar elkaar te luisteren en open te staan voor elkaars ervaringen, kom je tot een benadering die het beste uit twee werelden samenbrengt.

Deze synergie herken je aan:

- **Interesse voor verschillende benaderingen uit verschillende invalshoeken**
- **Respect voor elkaars inzichten**
- **Taakverdeling op basis van expertise**
- **Uitwisselen van positieve en negatieve ervaringen**
- **Inbouwen van een flink aantal overlegmomenten**
- **Verbeteringsgericht werken**

LIER

SYNERGIE TUSSEN SPORTDIENST, SAMENLEVINGSOPBOUW EN STRAATHOEKWERK

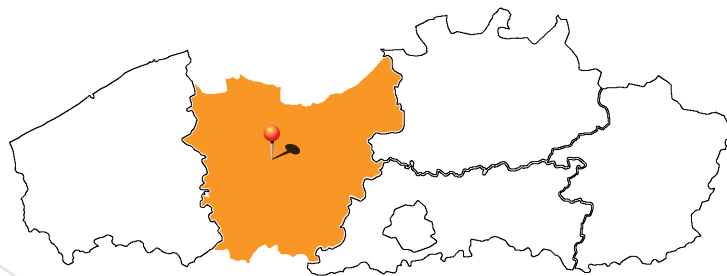
INTERESSE VOOR VERSCHILLENDE BENADERINGEN,
UIT VERSCHILLENDE INVALSHOEKEN
RESPECT VOOR ELKAARS INZICHTEN
TAAKVERDELING OP BASIS VAN EXPERTISE
UITWISSELEN VAN POSITIEVE EN NEGATIEVE ERVARINGEN
INBOUWEN VAN EEN FLINK AANTAL OVERLEGMOMENTEN
VERBETERINGSGERICHT WERKEN

Tips

- Begin kleinschalig en werk stap per stap.
- Doe als begeleider mee met de activiteiten.
- Zorg voor een paar trekkers in de doelgroep.
- Vraag mensen uit de doelgroep om te helpen.
- Het is eender wat maar vraag het.
- Gooi hen echter niet voor de leeuwen.
- Sta open om sport als middel te zien.
- Een middel om mensen te 'empoweren', om hen 'iemand' te laten zijn.
- Ga er niet vanuit dat het reguliere aanbod voor deze mensen werkt.
- Denk niet dat jouw ervaringen alleszeggend zijn.

GENT

FUNDAGEN IN DE ATLETIEKCLUB

INLEIDING

Gent, de hoofdplaats van de provincie Oost-Vlaanderen, telt ruim 237.000 inwoners. De Gentse sportdienst richtte begin 2009 de unit 'Buurtsport' op. Deze eenheid bestaat uit 3 voltijdse medewerkers. Zij willen sport in de eerste plaats dicht bij de mensen brengen en doen dit via een vindplaatsgericht sport- en beweegaanbod in de buurten en wijken. Hierbij besteden zij veel aandacht aan de kansarmen van Gent.

Buurtsport, vzw Jong (BOP-project)⁽¹⁾, de jeugddienst, Samenlevingsopbouw Gent vzw en de Atletiekclub Racing Gent startten samen een proefproject binnen de werking van de club. Het doel van deze samenwerking is kinderen (6-12jaar) uit de Gentse kansengroepen toe te leiden naar de wekelijkse trainingen van de atletiekclub. Via fundagen kunnen zij kennismaken met atletiek. Tegelijkertijd krijgen ze informatie over de werking van de atletiekclub en de sportkampen die deze inricht.

⁽¹⁾ vzw Jong is een Gentse jeugd welzijnsorganisatie. BOP staat voor Buurtsportwerkers in Opleiding.

SAMEN IN ACTIE

Sinds augustus 2009 is er een nauwe samenwerking tussen Buurtsport en vzw Jong in het kader van het BOP-project (Buurtsportwerkers in Opleiding). Deze samenwerking houdt in dat over een periode van 4 jaar 10 laaggeschoolde werkzoekenden opgeleid en tewerkgesteld worden als buurtsportbegeleiders. Zo wil men in Gent kwaliteitsvolle buurtsportactiviteiten aanbieden en de sportparticipatie bij de Gentenaar verhogen. Hierbij gaat bijzondere aandacht naar kansengroepen.

De unit Buurtsport ondersteunt clubs in het verlagen van participatiedrempels. Het doel is dat elke Gentenaar zou kunnen sporten in een open en toegankelijke club. Atletiekclub Racing Gent kreeg ondertussen via de Vlaamse Atletiekliga middelen voor een experimenteel project rond de toeleiding van kansengroepen naar sportkampen. Omdat de club niet meteen ervaring had met het vinden en toeleiden van deze doelgroepjongeren, zijn ze naar de unit Buurtsport van de sportdienst gestapt om de krachten te bundelen. Samen organiseerden zij op verschillende woensdagnamiddagen fundagen zodat de doelgroep op een prettige manier met atletiek in contact kwam.

Samenlevingsopbouw speelde een belangrijke rol in het communiceren en afvoetsen van dit proefproject bij de kinderen die in de buurt wonen. Zowel tijdens de start van het project als tijdens de uitvoering stemden zij regelmatig af met de lokale partners uit het Brede School Project in Ledeborg. Zo werden er door de atletiekclub in de buurtschooltjes demolessen gegeven.

SAMEN OP WEG

Na een eerste reeks fundagen in 2009, beslist de projectgroep om in 2010 het project te herhalen. Er wordt gestart met een voortraject, een kennismakingsmoment waarop de fundagen door de BOP'ers aan de doelgroep voorgesteld worden. De toeleiding van de doelgroepjongeren gebeurt via de jeugdwerkers. Omdat zij deze kinderen kennen, zijn zij hiervoor goed geplaatst. Zij hebben als het ware een schakelfunctie. Zij kunnen de jongeren tijdens dit introductiemoment in contact brengen met de buurtsportwerkers of de mensen van de atletiekclub. Zo ontstaat er een natuurlijke overbrugging tussen hun leefwereld en de sportwereld. De kinderen leren er mensen van de atletiekclub en Buurtsport kennen en worden op de hoogte gebracht van de fundagen.

Dit is een belangrijk moment in het proces. Een goed voortraject verhoogt immers het draagvlak voor de fundagen. Op deze dagen zorgde de atletiekclub voor laagdrempelige activiteiten. Het accent lag op 'fun'. Via bewegingsspel leerden de deelnemers de 'light versie' van atletiek kennen. Omdat het niet eenvoudig is hen warm te maken voor sporten waarmee ze niet vertrouwd zijn, was het fungehalte een cruciale factor.

1,2,3 START

- **Mei-juni 2009:** fundagen
- **Zomer 2009:** atletiekkampen
- **Najaar 2010:** evaluatie
- **Mei 2010:** voortraject fundagen
- **Juni 2010:** fundagen
- **Zomer 2010:** atletiekkampen
- **September 2010:** evaluatie

SYNERGIE

Dit project startte met een idee van de atletiekclub en de VAL. Het kon geconcretiseerd worden door de samenwerking van de verschillende partners. Het is dankzij hun complementariteit en specifieke expertise dat de doelgroep bereikt en toegeleid kon worden tot de activiteiten.

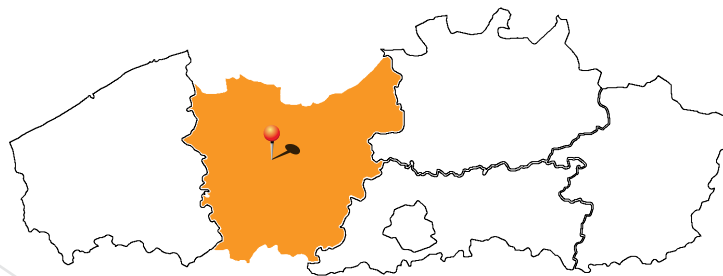
Belangrijke succescriteria zijn:

- Verder bouwen op het vertrouwen dat de jeugdwerkers over de tijd heen al hebben kunnen tot stand brengen.
- Inspelen op wat deze jongeren boeit. Spelen ze graag met een bal, dan kan je hen bv. kogelstoten leren kennen. Belangrijk is een echt recreatief sportaanbod te bieden in de club.
- Kinderen en jongeren opzoeken in hun eigen omgeving. Dit maakt de stap naar het onbekende minder groot.
- Samen met de partners voldoende aandacht besteden aan het voortraject. Ook hier is 'opwarming' belangrijk.
- Creëren van een draagvlak zowel bij de club als bij de doelgroep. Meer samenkomsten, meer overleg zorgen ervoor dat het project gedragen wordt door de hele groep.

Verdere vorming van de hele club is een aandachtspunt voor de toekomst. Hierdoor wordt het collectieve inzicht van de club over het thema 'sport en armoede' een sterk punt. Hiermee kan de club de doelgroep nog gericht benaderen. Zo kunnen de doelstellingen verder -stap voor stap- gerealiseerd worden.

GENT

FUNDAGEN IN DE ATLETIEKCLUB

REALISATIES

De resultaten van de fundagen 2009 tonen een stijgende lijn. De instroom van deelnemers nam toe. Bij de eerste fundag waren er 3 participanten. Bij de tweede waren dat er 17. En de derde keer steeg dit aantal tot 87. In dat jaar waren er ook 10 jongeren die zich inschreven voor sportkampen. De stap naar een sportclub bleef voorlopig nog uit.

De opkomst van de fundagen lag in 2010 iets lager. Tijdens de eerste dag kon men 7 deelnemers tellen. De tweede fundag kwam er niemand opdagen. De derde fundag waren er dan weer 17 deelnemers. Het grote verschil met 2009 kan grotendeels verklaard worden door het feit dat toen verschillende scholen aan de derde fundag participeerden.

In het algemeen stelt men vast dat de toeleiding tot de fundagen in vele gevallen werkt. Kansarme kinderen kunnen aangespoord worden om hieraan deel te nemen en beleven tijdens die dagen mooie, sportieve momenten. Het schoentje knelt bij de toeleiding naar de clubs. Daar stelt men zowel in 2009 als in 2010 vast dat die stap uitblijft. Het loont de moeite dit verder te onderzoeken zodat er ook op dit vlak resultaten op lange termijn geboekt kunnen worden.

INTERACTIE: Wat leerden de partners?

 Bieke Dobbelaere (coördinator Buurtsport, Gent)

Er is meer dan een financiële drempel.

Voor deze kansengroep is er uiteraard een financiële drempel. Een chronisch tekort aan geld maakt dat enkele euro's extra om deel te nemen aan een sportactiviteit een aanzienlijk probleem vormen. Hetzelfde geldt voor het lidmaatschap van een sportclub. Hoewel er hier voor hen een aanzienlijke korting voorzien was, bleek dit niet voldoende om hen over de streep te trekken. Andere drempels spelen ook mee. Sommige ouders hechten bijvoorbeeld weinig belang aan de invulling van vrije tijd of zijn zich niet bewust van de pedagogische meerwaarde van georganiseerde vrijetijdsbesteding.

Vertrouwen: de essentiële factor

We hebben kunnen vaststellen dat een vertrouwensfiguur een grote impact heeft bij deze doelgroep. Onze flyer werd dan ook door vertrouwensfiguren (bv. jeugdwerkers die zij goed kennen) verdeeld. Ook een vertrouwde locatie is een belangrijk punt. Door de initiaties te organiseren op plekken in de buurt waarmee de jongeren vertrouwd zijn, neem je een stuk van de drempel weg. Daarom vonden onze initiaties plaats op scholen of locaties van de jeugdwerking. Telkens plekken die hen bekend zijn.

Korte termijn versus lange termijn

Hoewel de fundagen heel wat instroom hebben kunnen opleveren, hebben wij geleerd dat er meer nodig is dan enkel initiatieven op korte termijn. De resultaten op lange termijn nl. de inschrijvingen in de clubs zijn er tot nog toe niet gekomen. Hiervoor is het nodig om meer op lange termijn te denken. Dit veronderstelt meer voorbereiding, een langer kennismakingstraject met de club en het bestuur. Deze keer was er slechts één vergadering. Er is meer tijd nodig om het draagvlak voor zo'n initiatief te vergroten. Zowel bij de club als bij de doelgroep.

Betrek de ouders.

Een belangrijke schakel zijn de ouders. Zij hebben een grote invloed in de beslissingen rond de vrije tijd van hun kinderen. Het is belangrijk dat zij het belang van zo'n activiteiten en van het lidmaatschap van een club zien. Ook hier is tijd voor nodig. Tijd om hen te bereiken en met hen in dialoog te gaan.

'Een belangrijke schakel zijn de ouders.'

'We hebben kunnen vaststellen dat een vertrouwensfiguur een grote impact heeft bij deze doelgroep.'

'Vertrouwen bouw je niet meteen op.'
'Hoe beter je hen begrijpt, hoe groter je kans op slagen.'

Bieke Dobbelaere (coördinator Buurtsport, Sportdienst Gent)

Bart Dewaele (BOP-project vzw Jong)

 Bart Dewaele (BOP-project vzw Jong)

Laagdrempelig

Een eerste voorwaarde om zo'n project te doen slagen is te zorgen voor laagdrempelige activiteiten. Concreet betekende dit dat wij atletiek op een toegankelijke manier aan deze kinderen voorgesteld hebben. Tijdens een voortraject konden zij deelnemen aan bewegingsspelletjes. Dit betekent spelen waar ze op een eenvoudige manier konden aan meedoen en plezier aan konden beleven. Zoals estafetten lopen met een bekertje water of zo ver mogelijk met een tennisbal gooien of 50 meter lopen.

Vergeet het voortraject niet.

Een voortraject biedt het voordeel dat de kinderen de kans krijgen om vertrouwd te raken met de sport en met de organisatoren. Het is een opwarmer voor de activiteit op zich. Het biedt de kans vragen of onzekerheden waarmee ze zitten te verhelderen en weg te werken. Onze ervaring leert ons dat je sterkere resultaten behaalt door voldoende tijd en energie voor deze introductiefase vrij te maken.

Vertrouwen, vertrouwen, vertrouwen.

Vertrouwen bouw je niet meteen op. Omdat het zo'n doorslaggevende factor is, is het fundamenteel belangrijk om hier op verschillende vlakken werk van te maken. In ons project waren de jeugdwerkers en de buurtsportwerkers in opleiding degenen die de kinderen naar een fundag toeleidden. Zij waren goed geplaatst omdat zij elke week contacten met de doelgroep hebben. Tijdens de fundag konden ze hen dan voorstellen aan de mensen van de atletiekclub. Zo kennen ze een vertrouwd gezicht als ze de stap naar de club zetten. Eén fundag is echter niet voldoende om de banden aan te smeden. Meerdere fundagen en frequente contacten zijn de sleutel tot het verstevigen van het vertrouwen en het versterken van de resultaten.

Vorming werkt.

Vertrouwen kun je krijgen door o.a. rekening te houden met de leefwereld van de kinderen en hun ouders. Wij vinden het bijvoorbeeld heel gewoon om na een sportactiviteit een pintje te drinken. Voor de allochtone doelgroep kan dit een drempel zijn. Zo zijn er heel wat andere gevoeligheden waar wij niet meteen oog voor hebben maar die voor kansarmen redenen zijn de stap naar een sportclub niet te zetten. Een degelijke vorming hierover bestaat en kan een verschil maken in je contacten met deze mensen. Hoe beter je hen begrijpt, hoe groter je kans op slagen wordt.

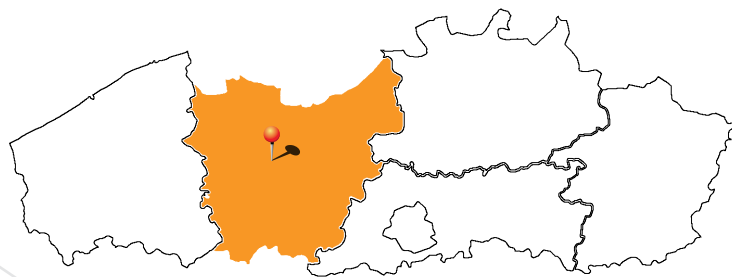
SAMENGEVAT

Door initiatieven te nemen heeft de sportdienst van Gent leerrijke inzichten verworven en stappen naar de doelgroep gezet. De resultaten tonen aan dat het vooral een kwestie is van niet opgeven. Het voordeel van 'vallen en opstaan' is dat nieuwe initiatieven verder geoptimaliseerd kunnen worden.

Belangrijke lessen zijn het ontwikkelen van een draagvlak en het voldoende aandacht besteden aan het voortraject. Op die manier kun je het engagement en het enthousiasme aanwakkeren en levendig houden.

Gent legt vooral de nadruk op:

- **Trial and error**
- **Draagvlak**
- **Voortraject**
- **Laagdrempeligheid**
- **Enthousiasme**

GENT

FUNDAGEN IN DE ATLETIEKCLUB

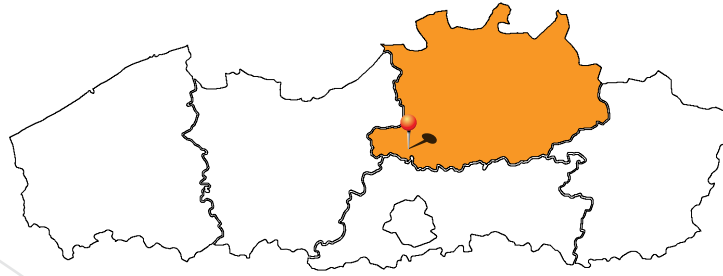

TRIAL AND ERROR
DRAAGVLAK
VOORTRAJECT
LAAGDREMPELIGHEID
ENTHOUSIASME

TipS

- Voer voldoende gesprekken met de club en zorg voor een ruim draagvlak binnen het bestuur.
- Investeer in een intensief begeleidingstraject met alle actoren binnen de sportclub (bestuur, trainers, vrijwilligers).
- Besteed aandacht aan vorming rond armoede.
- Zoek de doelgroep op in hun vertrouwde omgeving. Laat flyers verspreiden door 'vertrouwenspersonen'.
- Bundel de know-how van de verschillende sectoren (welzijn, jeugdwerk, sportdienst).
- Verwaarloos de ouders niet.
- Ga er niet van uit dat 1 activiteit, bijvoorbeeld een fundag, voldoende is.

WILLEBROEK

SPORT ONTMOET SAMENLEVINGSOPBOUW

INLEIDING

Willebroek is een gemeente in de provincie Antwerpen. Naast Willebroek bestaat deze gemeente uit de deelgemeenten Blaasveld, Heindonk en Tisselt. In totaal wonen er zo'n 23.000 inwoners. Zowel in Willebroek Noord als in Willebroek Zuid zijn er buurten waar een lagere sportparticipatie wordt vastgesteld bij de kansarme inwoners.

Samenlevingsopbouw, de sportdienst en de jeugddienst engageren zich samen om meer sportactiviteiten op verschillende openbare ruimtes te organiseren. In deze gemeente nam buurtsport al een belangrijke plaats in. Dit zal in de toekomst nog toenemen. Buurtsport krijgt vorm via vzw Lejo, een WMKJ⁽¹⁾.

Daarnaast neemt Willebroek verschillende initiatieven om de toegang tot sport te vergemakkelijken. Sinds enkele jaren wordt er meer aandacht besteed aan het motiveren van kansarme jongeren om een taak op te nemen als sportmonitor. Een ander voorbeeld van integratie is het weekend dat in de lente werd ingericht. Hiermee kregen specifiek de inwoners met minder kansen de gelegenheid om leden van de sportdienst en andere organisaties beter te leren kennen en hen hun wensen op het vlak van vrije tijd te kennen te geven.

⁽¹⁾ WMKJ: Werkingen met Maatschappelijk Kwetsbare Kinderen en Jongeren bieden door middel van groepsgerichte recreatieve en vormende activiteiten een vrijetijdsaanbod aan de lokale kwetsbare jeugd.

SAMEN IN ACTIE

Willebroek heeft door de jaren heen al een flinke dosis ervaring opgebouwd in het organiseren van sport- en integratiekampen. Deze activiteiten kennen een aanzienlijke instroom van kansarme kinderen van 6 tot 15 jaar. Bijzonder in de aanpak van Willebroek is dat deze jongeren zich -vanaf 16 jaar- kandidaat kunnen stellen als monitor. Samenlevingsopbouw begeleidt deze jonge monitoren in wording. De geselecteerden krijgen een opleiding voor bewegingsmonitor bij de Vlaamse Trainersschool en een stage van 2 jaar.

De sportdienst wil deze jonge monitoren meer en meer betrekken bij het bepalen en uitwerken van initiatieven naar kansarme kinderen en jongeren toe. Omdat zij één van hen zijn, worden zij makkelijker aanvaard en zijn zij goed geplaatst om lokale initiatieven van de grond te krijgen.

Monitoren van sportkampen, de monitoren van het 2830-kamp⁽¹⁾ en de monitoren van de speelgoedwerking benaderen deze jongeren via verschillende activiteiten zoals badmintonturnooitjes of panna- of voetbalwedstrijden in de buurt. Er waren verschillende gelegenheden waarop deze monitoren elkaar beter konden leren kennen. Tijdens een BBQ, een fuif, een voorstelling van komiek Wouter Deprez, konden de verschillende monitoren met elkaar en met de sportdienst contact leggen.

⁽¹⁾ 2830-kamp is een sport- en integratiekamp dat zich richt naar kansarme kinderen/jongeren (8-16 jaar) in Willebroek.

SAMEN OP WEG

Willebroek heeft de ambitie haar sportaanbod toegankelijk en aantrekkelijk te maken voor iedere burger, ook voor kansarme inwoners die zich op het eerste zicht niet aangesproken voelen om te sporten. De benadering van Willebroek wordt getypeerd door een aanpak waarin gelijkwaardigheid en respect centraal staan. Willebroek is een gemeente die niet enkel voor maar ook samen met haar kansarme inwoners onderneemt. Zij beschouwt hen als een volwaardige partner.

Dit blijkt uit de methode waarbij kansarme jongeren de kans en begeleiding krijgen zich te ontplooiën tot monitoren van sportkampen. Ook het weekend waarin kansarme gezinnen uitgenodigd werden om rechtstreeks aan mensen van verschillende organisaties (o.a. de sportdienst) hun mening over vrije tijd en sport te geven is een voorbeeld van oprecht respect voor de doelgroep.

1,2,3 START

Buurtsportwerking

- **Oktober 2009:** samenwerking WMKJ en jeugddienst op touw zetten
- **November 2009:** eerste oproep naar monitoren
- **December 2009:** eerste teamvormende activiteiten voor het monitorenteam
- **Maart - juni 2010:** speelstraten en buitenspeeldag
- **Juli 2010:** aankoop pannavoetbalkooi
- **Juli - augustus 2010:** buurttornooitjes pannavoetbal in verschillende wijken
- **November - december 2010:** promotieplanning door monitorenteam
- **April 2011:** start maandelijks sportactiviteiten in Willebroek Zuid/Noord

SYNERGIE

Willebroek gaat voor een brede benadering. Er is een engagement tussen de gemeente (sportdienst, jeugddienst, cultuurdienst en Samenlevingsopbouw), het OCMW en lokale partners zoals ATD de Vierde Wereld⁽¹⁾, het Centrum Basiseducatie, de Turks Socio-Culturele en Onderlinge Bijstandsvereniging en het Regionaal Open Jeugdcentrum Mechelen (afdeling Willebroek) om haar objectief van een efficiënt vrijetijds- en sportparticipatiebeleid om te zetten in concrete daden.

Samen met dit netwerk en met de doelgroep wordt er nagedacht over de 3 peilers die activering mogelijk maken. Deze zijn:

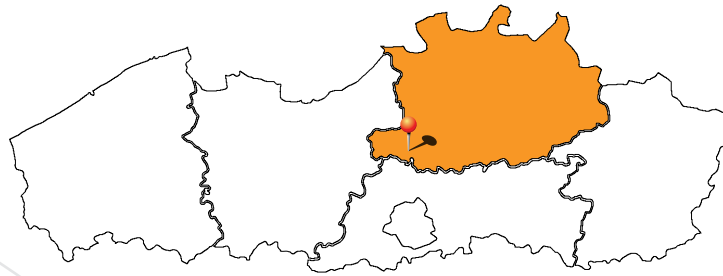
- het financiële luik
- het aanbod en de programmatie
- de werving en de bekendmaking

Op basis van hun bevindingen worden allerlei initiatieven genomen. Zo werd onlangs bv. een pannakooi aangekocht, een fietscursus en Tai Chi lessen georganiseerd. Voor kansarme senioren vonden petanque of curvebowls momenten plaats.

⁽¹⁾ ATD de Vierde Wereld is een beweging die mensen verenigt die zich inzetten voor een wereld waarin iedereen, ook de allerarmsten, volwaardige burgers kunnen zijn.

WILLEBROEK

SPORT ONTMOET SAMENLEVINGSOPBOUW

REALISATIES

Dankzij deze initiatieven verhoogt het draagvlak voor 'sport en armoede' binnen de gemeente Willebroek. De deelname aan deze activiteiten is zeer behoorlijk. Men stelt vast dat de betrokkenheid van de doelgroep geleidelijk aan toeneemt. De transparante communicatie rond de vrijetijdspas is een belangrijke factor in het beleid.

Willebroekenaars zullen een infobrochure over de vrijetijdspas ontvangen met een aanvraagformulier via welke kanalen en toeleiders ze deze pas kunnen bekomen. Dankzij deze pas kunnen steeds meer kansarmen deelnemen aan:

- Sportkampen
- Wandel- en fietsveertiendaagse
- Sportinitiaties:
  - Seniorengym
  - Curve bowls
  - Wandel- en fietstochten
  - Breakdance en dans
- Sportdagen

Via haar nauwe contacten met de doelgroep wil Willebroek dit aanbod verder uitwerken. Hierbij is een aanbod op maat het uitgangspunt.

INTERACTIE: Wat leerden de partners?

 Inge De Braeckeleeer (sportfunctionaris - sportpromotie, Willebroek)

Pas je tempo aan.

Door in rechtstreeks contact met de doelgroep te komen, ben ik gaan inzien dat ons tempo voor hen bijzonder hoog ligt. Op de sportdienst houden we van resultaatgericht denken en van snel tot actie overgaan. Bij deze doelgroep ligt dit heel anders. Hun ritme ligt veel lager. Voor hen is het belangrijk dat je alles goed doorpraat en hier de nodige tijd voor uittrekt. Snel overgaan tot actie werkt dus niet bij deze mensen. Het is belangrijk dat je hier rekening mee houdt. Wil je hen meekrijgen, dan zal het op hun ritme gebeuren. Jouw ritme aanpassen aan dat van hen is de boodschap.

Ga tussen hen staan.

Tijdens het weekend dat ik -samen met m'n gezin- met een tiental kansarme gezinnen doorbracht, heb ik veel geleerd. Je wordt van dichtbij geconfronteerd met de impact van hun financiële beperkingen. Zo was er een kind dat al enkele weken koorts had. De ouders waren niet eerder met haar naar de dokter kunnen gaan omdat ze er gewoonweg het geld niet voor hadden. Als je dit van dichtbij meemaakt, dan beseft dat je dat de prioriteiten van deze mensen totaal anders liggen.

Groepsactiviteiten

Uit m'n gesprekken met hen heb ik geleerd dat het voor hen makkelijker is de stap te zetten naar een sportieve activiteit in groep dan een activiteit die ze in hun eentje moeten doen. Ze willen zich niet alleen voelen. Ze leven al geïsoleerd van de maatschappij en willen dit gevoel niet nog eens bevestigd zien. Het was een fijne ervaring vast te stellen dat ze me dit soort informatie toevertrouwd. Naarmate ze me tijdens dat weekend beter leerden kennen, werden onze gesprekken losser. Vandaag ervaar ik nog steeds dat de mensen die deelnamen aan dat weekend me spontaan aanspreken.

Ga er niet van uit dat wat voor jou duidelijk is, ook duidelijk is voor hen.

Communicatie blijft in vele gevallen een probleem. Bij de gezinnen die Nederlands praten, ligt dit een stuk gemakkelijker. Maar bij de anderstaligen zie je vaak dat de informatie die ze krijgen niet duidelijk voor hen is. Hierdoor gaan er heel wat kansen verloren. Ik denk bv. aan een brief die naar OCMW cliënten verstuurd werd. Hierin werd er meegedeeld dat hun kinderen aanspraak konden maken op 100 euro voor hun deelname aan speelpleinwerking of sportkampen. Velen kwamen niet opdagen omdat ze de inhoud niet begrepen of kwamen omdat ze dachten dat dit verplicht was. Om dit soort misverstanden te vermijden zijn persoonlijke contacten het beste middel.

'Ze willen zich niet alleen voelen.'

'Jouw ritme aanpassen aan dat van hen is de boodschap.'

'Samen met hen beleid maken.'
'Wij willen samen met hen -niet voor hen- denken.'

Inge De Braeckelee (sportfunctionaris - sportpromotie, Willebroek)

Anja Roels (samenlevingsopbouw, Willebroek)

SAMENGEVAT

De sportdienst van Willebroek heeft tijdens het ISB-traject en andere activiteiten kunnen vaststellen dat persoonlijk contact primordiaal is. Wil je deze mensen bereiken en naar je projecten toeleiden, dan zul je hen persoonlijk moeten benaderen. Rechtstreekse en oprechte contacten zijn de basis waarop je je initiatieven kunt verder bouwen.

Deze benadering vraagt heel wat geduld, tijd en manuren. Daarom is het belangrijk dat andere mensen jouw dienst ondersteunen. Dit kunnen vrijwilligers maar ook mensen uit andere verenigingen zijn. Met de juiste financiële en personeelsondersteuning wordt er veel mogelijk.

De sportdienst, het OCMW, de cultuurdienst, de jeugddienst en Samenlevingsopbouw plannen in het najaar van 2010 een vergadering rond de vrijetijdspas. Het opzet is om alle mogelijkheden die deze pas biedt definitief vast te leggen. In 2011 wil men de voordelen van deze pas operationeel maken. Voor de kansarmen worden meer kortingen mogelijk. Deze zijn geldig voor activiteiten waar ze als individu of als groep kunnen aan deelnemen. Maar ook de nieuwe inwoners van Willebroek zullen van deze pas kunnen genieten.

Willebroek legt vooral de nadruk op:

- **Persoonlijk contact**
- **Arbeidsintensief**
- **Financiële middelen**
- **Samenwerking met verenigingen**

Anja Roels (samenlevingsopbouw, Willebroek)

Niet voor maar samen met de mensen

Wil je resultaten halen, dan volstaat het niet een beleidsplan te schrijven. Laat de doelgroep participeren in het beleid dat je gaat uitstippelen. Samen met hen kun je tot een gedifferentieerd aanbod komen dat hen ook effectief aanspreekt. Wij stappen meer en meer af van de aanpak waarbij wij voor deze mensen denken. Wij willen samen met hen denken. Samen met hen beleid maken. Ik denk hierbij aan de prospectiedagen van de doelgroep rond culturele activiteiten. Ze trekken door Vlaanderen op zoek naar ideeën die ook in Willebroek zouden kunnen aanslaan. Een aanpak die we ook voor het organiseren van sportactiviteiten kunnen toepassen.

Terugkoppeling

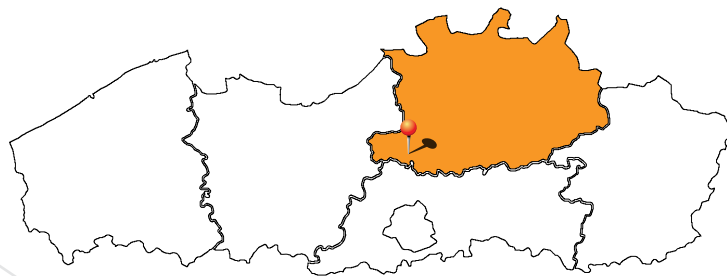
Als je mensen bij je project betreft en ze jou ideeën geven, vergeet dan niet terug te koppelen met hen. Ook al kun je nog geen kant-en-klaar product voorleggen, ook al zie je de uitwerking van een idee nog niet helemaal voor je; dan toch moet je met hen terugkoppelen. Door hen te laten weten hoever je staat, toon je dat je hun input respecteert en blijven ze betrokken. We moeten afstappen van de idee dat we enkel pasklare antwoorden aan hen kunnen geven. Hun input zowel bij het begin, tijdens als na het project is belangrijk.

Win-win

Door naar hen te luisteren, creëer je meer dan betrokkenheid. Je zorgt er ook voor dat je aanbod beantwoordt aan wat zij verwachten. Deze manier van werken vraagt luisterbereidheid en tijd. Maar omdat hij vanuit gedragenheid van de doelgroep vertrekt, levert hij op langere termijn de meest duurzame resultaten.

Van mens tot mens

Als er één gouden regel is, dan is het zeker deze: Zorg dat ze jouw gezicht kennen. Dat menselijk contact maakt het verschil. Ik heb al vaak kunnen vaststellen dat initiatieven die hen op een persoonlijke manier gebracht worden ook het best scoren. Het is handig als je hen tijdens een groepsmoment kunt bereiken en gedurende die gelegenheid de tijd maakt om hen van mens tot mens te benaderen.

WILLEBROEK

SPORT ONTMOET SAMENLEVINGSOPBOUW

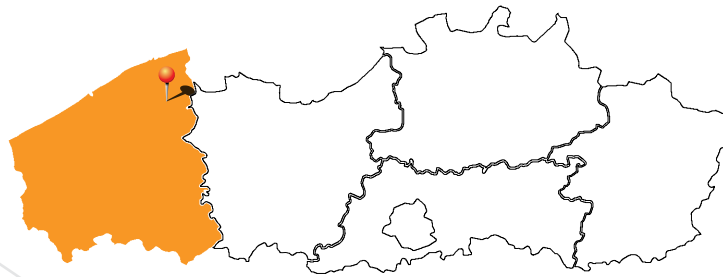
PERSOONLIJK CONTACT
ARBEIDSINTENSIEF
FINANCIËLE MIDDELEN
SAMENWERKING MET VERENIGINGEN

Tips

- Zet de activiteit op samen met een sociale partner, zoals het jeugdwerk.
- Benader hen via persoonlijke contacten.
- Hou rekening met het arbeids- en personeelsintensieve aspect van z'n traject.
- Beperk je communicatie niet tot de traditionele kanalen (brief, flyer, website...).
- Denk niet dat zij naar jou komen omdat jij openstaat voor hen.
- Wees je bewust van hun samenhangsgevoel.
- Leg de nadruk niet op individuele activiteiten maar op groepsactiviteiten.

BRUGGE

START TO MOVE EN DE DERDE HELFT

INLEIDING

Brugge, één van de mooiste plekken in Europa, is vooral gekend als een historische stad met een rijke schat aan cultureel erfgoed. Zowel haar 117.000 inwoners als grote aantallen toeristen genieten van haar prachtig decor. De relatief kleine sportdienst van deze werelderfgoedstad focust zich enerzijds op het promoten van sport en anderzijds op het beheren van de stedelijke sportinfrastructuur. Een team van sportfunctionarissen zet zich in om een 270-tal sportclubs te ondersteunen zodat elke Bruggeling van sport kan genieten. Er is ook een startende buurtsportwerking.

Samen met Wieder, een vereniging waar mensen met armoede-ervaring samenkomen, en het Vlaams netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen heeft de sportdienst van Brugge verschillende initiatieven genomen om kinderen/jongeren/volwassenen uit kwetsbare groepen aan te zetten tot bewegen/sporten. Zo is de strategische doelstelling om de actieve deelname van deze doelgroep (personen die met generatie-armoede, nieuwe armoede en kansarmoede te maken hebben) te bevorderen concreet vorm gaan krijgen.

SAMEN IN ACTIE

De doelstellingen van het Brugse project zijn tweevoudig. Enerzijds is er het objectief om het reguliere sportaanbod toegankelijker te maken voor kwetsbare groepen. Anderzijds wil men kansarmen ook actief stimuleren om deel te nemen aan deze reguliere initiatieven. Omdat mensen in armoede met heel wat drempels geconfronteerd worden, is het cruciaal deze te identificeren en tot een minimum te herleiden.

De sportdienst heeft hiervoor beroep gedaan op de kennis die vzw Wieder door de jaren heen rond deze doelgroep verzameld heeft. Een belangrijk inzicht is dat de individualisering van de maatschappij het sociale leven van deze mensen meer en meer bedreigt. Daarbij komt nog de statusverlegenheid die zeer eigen is aan deze groep. Mensen in armoede worstelen vaak met een schaamte- en schuldgevoel om wie ze zijn. Ze weten niet goed hoe ze zich moeten verhouden t.a.v. de 'normale' maatschappij. Hun leven van uitsluiting zorgt er voortdurend voor dat zij denken dat ze anders zijn dan de anderen en niet kunnen wat die anderen kunnen.

Daarnaast zijn er de praktische beperkingen zoals een gebrek aan kinderopvang of vervoersmiddelen en een kritieke financiële toestand. Dit maakt dat er intensieve begeleiding nodig is om deze mensen de stap tot sport te doen zetten. De Brugse sportdienst heeft er samen met vzw Wieder werk van gemaakt om deze drempels in kaart te brengen en deze zo maximaal mogelijk te reduceren.

SAMEN OP WEG

Van bij de start van het project werd de Werkgroep De Derde Helft opgericht. Deze bestond uit verschillende actoren die samenwerken rond kansengroepen. Zij werden uitgenodigd om deel te nemen aan dit initiatief. In totaal participeerden een 12-tal personen. Het is een mix van medewerkers van buurtsport, de sportdienst, sportclubs/sportraad, het OCMW en vzw Wieder. Maar ook mensen met armoede én sportervaring maken als ervaringsdeskundige deel uit van de groep. Dit kunnen mensen zijn die bv. als kind aan sportkampen deelgenomen hebben of vroeger zelf gesport hebben.

Op de startvergadering werd duidelijk gemaakt dat de activiteiten in de eerste plaats gebaseerd moesten zijn op de behoeften van de doelgroep. Dat het aanbod in de praktijk moest beantwoorden aan wat deze mensen wilden. Daarom zouden de ideeën ook afgetoetst worden met de mensen zelf en zouden de activiteiten tussendoor geëvalueerd worden.

1,2,3 START

- **Najaar 2009:** voorstelling van de sportdienst bij vzw Wieder en de andere armoedeverenigingen in Brugge
- **Najaar 2009:** voorstelling van de problematiek rond mensen in armoede door vzw Wieder op algemene vergadering van de sportraad
- **Januari 2010:** wandelzoektocht
- **Maart 2010:** volkssporten
- **Juni 2010:** fietstocht
- **Augustus 2010:** strandspelen

SYNERGIE

In dit project convergeerde de expertise van de Brugse sportdienst en de sociale partner. Waar de ene vooral onderlegd is in het organiseren van sportactiviteiten, is de andere vooral bedreven in het omgaan met deze doelgroep. Een mooie combinatie om de kloof tussen mensen in armoede en de sportdienst te dichten.

Hoewel de doelen van de sportpartner en de sociale partner in dit project elkaar versterken, is de natuurlijke aanpak van beiden verschillend. Een sportdienst is in de eerste plaats actiegericht. Doen staat centraal. Bij de sociale partner neemt praten een voorname plaats in. Deze beide benaderingen hoeven niet loodrecht tegenover elkaar te staan. Integendeel, via goed overleg kunnen ze voor een kruisbestuiving zorgen.

Dankzij deze aanpak kon de sportdienst de drempels voor participatie door mensen in armoede, die door vzw Wieder aangegeven werden, counteren:

- **Kostprijs:** deze werd gedragen door de organisatie.
- **Kinderopvang:** de activiteiten gingen door op woensdagnamiddag. Kinderen waren welkom.
- **Vervoer:** er werd transport voorzien of mensen werden geholpen met de zoektocht naar het juiste busnummer.
- **Logistiek:** voor de fietstocht werden gratis fietsen voorzien.

Ook het advies van 'actieve en persoonlijke toeleiding' van vzw Wieder werd omgezet in de praktijk. Hiervoor werd de methodiek van 'friendly stalking' toegepast. De deelnemers werden zeer intensief benaderd door de medewerkers van de armoedepartners. Diezelfde medewerkers waren ook aanwezig tijdens de activiteiten. De nadruk lag vooral op persoonlijk contact. Je spreekt beter niet over de sportfunctionaris maar 'Niek van de sportdienst'.

BRUGGE

START TO MOVE EN DE DERDE HELFT

REALISATIES

De resultaten van de concrete acties zijn wisselend. Aan de wandelzoektocht participeerden 8 mensen. Het slechte weer kan hier een verklaring voor zijn. De volkssporten waren daarentegen met 34 deelnemers wel een succes. De resultaten van de fietstocht waren dan weer middelmatig: 10 personen namen deel.

De verschillende activiteiten maakten duidelijk dat een leidersfiguur binnen de groep een aanzienlijk verschil kan maken. Hij/zij is één van hen en goed geplaatst om de mensen mee te krijgen. Deze persoon kan een belangrijke rol spelen om het engagement van de groep te bekomen.

De combinatie van de know-how van de sportdienst en de ervaring met de doelgroep van vzw Wieders is een sterke basis gebleken voor verdere actie(s) op het terrein. De eerste resultaten tonen aan dat een aanbod op maat kan werken. Nu komt het er op aan de mensen nog meer toe te leiden naar reguliere sportactiviteiten en samen met de sportclubs verder te blijven nadenken hoe het vormingsaanbod, de kennis omtrent armoede en de opleiding van de trainers en begeleiders kan aangepast worden.

Het blijft echter een moeilijke opdracht. Vaak hebben deze mensen de neiging terug te keren naar hun vertrouwde omgeving. In vele gevallen zijn hun ervaringen in het reguliere circuit niet positief. Het is belangrijk om hier rekening mee te houden voor de lange termijn doelstellingen. In het begin van het traject was inclusief werken een duidelijk doel. Maar in de loop van het traject is men zich er bewust van geworden dat dit misschien niet altijd het einddoel kan of zelfs moet zijn.

INTERACTIE: Wat leerden de partners?

 Niek Vanderispaille (sportfunctionaris, Brugge)

Sport integreert.

Het is voor kansarmen niet evident om de stap tot bewegen/sporten te zetten. Hun prioriteiten zijn ook zo verschillend van andere mensen. Met 1.75 euro kunnen ze een brood kopen. Dat is vanuit een overlevingsperspectief veel essentiëler dan 1.75 euro voor een zwembeurt. Toch kan sporten en bewegen hen heel wat opleveren. Door hun financiële problemen bevinden ze zich vaak aan de rand van de maatschappij. Sport kan hen precies helpen om opnieuw te integreren. Je kunt hen helpen deze financiële drempel te overwinnen door hen te vertellen waar ze recht op hebben. Wij hebben de verschillende kortingen in ons eerste contact duidelijk kenbaar gemaakt.

Toon begrip.

Sta open om de leefwereld en de problematiek van deze doelgroep te begrijpen. Dit inzicht zal je helpen om je doelstellingen zo dicht mogelijk te doen aansluiten bij hun realiteit. Deze is er vaak één van overleven en negatieve ervaringen. Het is belangrijk dat je je boodschap en acties hierop afstemt. Je kunt hen veel meer bereiken met een boodschap van bewegen, het doorbreken van de dagelijkse sleur, het beleven van een prettig moment dan met een boodschap van sporten.

Pas je activiteiten aan.

Wij hebben de know-how om sportactiviteiten te organiseren. Maar deze kennis kan pas resultaten leveren als deze mensen ons vertellen wat zij willen. Zo kwamen wij te weten dat ze graag activiteiten hebben waar ze samen met de kinderen naartoe kunnen gaan. Ook het doorbreken van hun monotone leven is een belangrijke motivatie. Bij onze verschillende initiatieven hebben we hier rekening mee gehouden. Tijdens onze wandelzoektocht konden we vaststellen dat een wandeling van 5 km al een hele prestatie voor hen is. Dit zijn belangrijke signalen om tijdens de volgende activiteiten rekening mee te houden.

Werk van lange adem

Wij hebben de gewoonte te focussen op het eindresultaat. In dit soort traject is de reis echter belangrijker dan de eindbestemming. Als deze doelgroep door dit soort initiatieven actiever wordt of de smaak te pakken krijgt naar een actiever leven, dan zijn we op goede weg. Daarom is het zo belangrijk dat ze prettige momenten aan die activiteiten beleven. Dat is de beste manier om hun zin in meer beweging/actie verder te ontwikkelen. Je houdt er wel best rekening mee dat het een werk van lange adem is.

'De reis is belangrijker dan de eindbestemming.'

Niek Vanderispailie (sportfunctionaris, Brugge)

'Je kunt hen veel meer bereiken met een boodschap van bewegen, het doorbreken van de dagelijkse sleur, het beleven van een prettig moment dan met een boodschap van sporten.'

'Wij moeten ons eiland verlaten en meer gemeenschappelijke projecten organiseren.'
'Denk en handel als een sociale sportwerker.'

Pascale Cockhuyt (vzw Wieder, Brugge)

SAMENGEVAT

De sportdienst in Brugge kwam door het overleg met z'n sociale partner, vzw Wieder, snel tot het inzicht dat deze doelgroep op een andere manier naar sport kijkt. Zij zien het eerder als een luxe, iets wat je niet nodig hebt om te overleven. De sportdienst van Brugge legde dan ook veel meer de nadruk op 'het beleven van prettige momenten waarbij je beweegt' dan op 'sporten'.

De sociale aanpak bij deze doelgroep gaat gepaard met veel praten. Binnen dit project werd hier voldoende tijd voor gemaakt. Maar tegelijkertijd werd op tijd en stond de knoop doorgehakt om over te gaan tot actie. Tot het daadwerkelijk organiseren van de beweegactiviteiten. Door over te gaan tot actie, kunnen ze van de activiteiten proeven en de smaak voor dergelijke initiatieven ontwikkelen.

Brugge legt vooral de nadruk op:

- Doen
- Laagdrempelige activiteiten
- Beleven van een fijn moment
- Bewegen en start to move
- De Derde Helft

Pascale Cockhuyt (vzw Wieder, Brugge)

Ons eiland verlaten

Een project zoals dit doet ons beseffen dat andere diensten wel bereid zijn om samen zinvolle initiatieven voor deze doelgroep uit te werken. Wij moeten ons eiland verlaten en meer gemeenschappelijke projecten organiseren. Door de stap naar andere partners te durven zetten, kunnen we meer en andere vormen van samenwerking aftasten. Zodat we samen concrete toegevoegde waarde voor deze mensen kunnen creëren.

Sport als middel

Sport door de ogen van een doorsnee burger betekent iets totaal anders dan sport door de ogen van een mens in armoede. Het is belangrijk deze verschillen van in het begin van het project te (h)erkennen en te benoemen. Zo creëer je realistische verwachtingen en is het voor de sportpartner ook van meet af aan duidelijk dat sport voor deze mensen geen doel op zich maar een middel is. Een middel om hun zinnen te verzetten, even hun problemen opzij te schuiven of om contacten te leggen met andere mensen in armoede.

Actieve toeleiding

Mensen in armoede worden geconfronteerd met heel wat drempels. Interesse in sport hebben ze meestal niet van thuis meegekregen. Hun laag zelfbeeld, beperkt sociaal netwerk, strijd om te overleven, gebrek aan vervoer en financiële middelen zijn vaak te veel voor hen om te overbruggen. Daarom is actieve toeleiding een noodzakelijke voorwaarde. Dit is intensief en tijdsrovend maar absoluut noodzakelijk.

Sociale sportwerker

Deze mensen moeten vertrouwen in jou kunnen hebben vooraleer ze effectief gaan deelnemen. Dat vertrouwen verkrijg je het makkelijkst door als vaste contactpersoon op te treden. Door jezelf op een gelijkwaardige manier voor te stellen. En door te zorgen voor een continuïteit van de persoonlijke contacten. Eigenlijk komt het er op neer te denken en te handelen als een sociale sportwerker. Zo kun je de kloof tussen de mensen in armoede en de sportdienst het best dichten. De praktijk bewijst het. We hebben verschillende keren kunnen vaststellen dat sommige mensen in armoede ondertussen de weg naar de sportdienst gevonden hebben en nu ook alleen de stap naar hen durven zetten.

BRUGGE

START TO MOVE EN DE DERDE HELFT

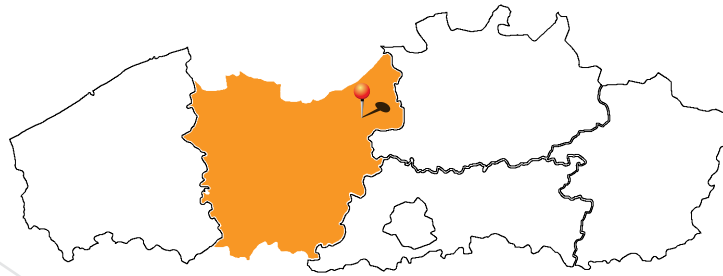
DOEN
LAAGDREMPelige ACTIVITEITEN
BELEVEN VAN EEN FIJN MOMENT
BEWEGEN EN START TO MOVE
DE DERDE HELFT

Tips

- Denk vanuit hun leefwereld. Sta open voor hun problemen.
- Mond-aan-mond reclame en persoonlijke toeleiding werkt.
- Leg de nadruk op bewegen en niet zozeer op sporten.
- Denk en handel als een sociale sportwerker.
- Focus niet te veel op het einddoel. Het is een proces.

SINT-NIKLAAS

SPORTBELEID DOOR WELZIJSBRIL

INLEIDING

Sint-Niklaas is een stad in de provincie Oost-Vlaanderen. Ze wordt ook wel eens de hoofdstad van het Land van Waas genoemd. Zowel in het beleid als in de praktijk neemt 'sport en armoede' een belangrijke plaats in binnen deze stad. Vanuit een breed netwerk maakt Sint-Niklaas er werk van om sport ten aanzien van haar 70.000 inwoners zo toegankelijk mogelijk te maken.

Sint-Niklaas gelooft in en gaat voor een geïntegreerde aanpak. Een mooi voorbeeld hiervan is de aanstelling van Jan Thuy als buurtmanager vanuit de welzijnsdienst binnen de sportdienst met als takenpakket de anders georganiseerde sport en de diversiteit en toegankelijkheid van de sportsector. Met z'n uitgebreide ervaring die hij binnen de Stedelijke Welzijnsdienst opdeed, is hij prima geplaatst om de sportdienst verder uit te bouwen tot een dienst met een sociale dimensie.

SAMEN IN ACTIE

De projecten die Sint-Niklaas op touw zet om sport en beweging in het leven van haar inwoners die met armoede of kansarmoede geconfronteerd worden te integreren, kaderen binnen een stevig armoedebeleid. Omdat men zich bewust is van de remmende factor die financiële drempels veroorzaken, hecht Sint-Niklaas veel belang aan de kansenas.

Deze pas is beschikbaar voor mensen met een beperkt inkomen of een leefloon. Hij biedt hen kortingen op de sportactiviteiten die door de stad georganiseerd worden. Bij een aantal sportclubs kunnen ze met deze pas ook aanspraak maken op een korting voor hun lidmaatschap. Dit concept werd uitgebreid met de begeleiderspas. Deze maakt het mogelijk voor begeleiders die met de doelgroep werken om tickets voor groepsactiviteiten aan een gereduceerde prijs te kopen.

Sint-Niklaas bouwt haar beleid rond 'sport en armoede' verder uit via een netwerk rond vrijetijdsparticipatie. Hierdoor kunnen kansarmen bij een breed spectrum van organisaties aanspraak maken op prijsverminderingen. In een stuurgroep waar zowel de stadsdiensten, het OCMW als verenigingen waar armen het woord nemen vertegenwoordigd zijn, wordt beslist welke vrijetijdsactiviteiten van verschillende verenigingen gesubsidieerd kunnen worden.

Vrijetijdsorganisaties kunnen ook een 80-20% overeenkomst afsluiten met het OCMW. Concreet betekent dit dat OCMW-cliënteel bij deze instanties lid kunnen worden voor 20% van de prijs. De andere 80% wordt door het OCMW gefinancierd. Mensen met een kansenas kunnen ook één keer per jaar van deze mogelijkheid gebruik maken.

Daarnaast werd recent een nieuw subsidiereglement voor sportclubs samengesteld. Clubs die inspanningen leveren om de doelgroep te betrekken bij hun activiteiten, kunnen aanspraak maken op subsidies. Verder zijn er ook vormingsavonden voor de sportclubs rond dit thema. Dit soort initiatieven laat duidelijk sporen na in Sint-Niklaas. Zo ziet men de laatste tijd bv. een toename van mensen uit het Rode Kruis Opvangcentrum die opgenomen worden in de sportclubs en een stijging van het aantal clubs die samenwerken met het OCMW.

SAMEN OP WEG

Het ISB-traject heeft Sint-Niklaas aangegrepen om verder na te denken over acties om de financiële drempels verder weg te werken en andere initiatieven te nemen of verder uit te werken. Tijdens de vakantieperiode trekt een pretcamionette met een twee- à drietal monitoren naar pleinen in de wijken waar kinderen en jongeren spelen die vaak nog geen aansluiting hebben bij een sportclub of een andere vereniging. Daar stellen ze allerlei sport- en spelmaterialen ter beschikking. Hierdoor gaan meer jongeren bewegen/sporten. Ze doen aan trampolinespringen, skateboarden, tolleren of balspelen.

Er wordt ook werk gemaakt van de zaalvoetbalclub die een paar jaar geleden ontstaan is. De buurtwerker zag in een wijk, waar heel wat jongeren geen echte vrijetijdsbesteding hadden, een groep jonge kerels die goed konden voetballen. Hij heeft het voortouw genomen om deze jongeren te ondersteunen in het oprichten van een eigen club. Zo is de zaalvoetbalclub tot stand gekomen. Om deze club op peil te houden, is Sint-Niklaas ondertussen opnieuw in jong en nieuw bloed aan het investeren, zij vormen nu de Peter Benoit Park Juniors. Ook één van de sportpromotoren is betrokken bij de club.

Sinds kort kunnen ook andere startende sportgroepen uit de doelgroep en de aandachtsbuurten beroep doen op startsubsidies. Via een 90/70/50 regeling worden de kosten degressief door de stad gedragen in de opstartjaren. Jongeren die in groep een bepaalde sport in los verband beoefenen, worden op die manier gestimuleerd om op een meer gestructureerde manier en in clubverband te sporten.

1,2,3 START

- **December 2008:**
  - overstap van Jan Thuy vanuit de welzijnsdienst naar de sportdienst
  - combinatie van buurtmanagement, locatie- en doelgroevenevenementen en anders georganiseerde sport en diversiteit en toegankelijkheid van de sportsector
- **2007 – 2008:**
  - welzijnsdienst lid van stuurgroep sportbeleidsplan en lid van commissie subsidieregulelement
  - Invoering van nieuw subsidieregulelement voor sportclubs rond doelgroepenwerking (o.a. mensen in armoede)
- **Voorjaar 2009:** opmaak en invoering van subsidieregulelement voor startende sportgroepen uit doelgroepenwerking. (o.a. zaalvoetbalploeg uit buurtwerk)

• 2009 – 2010

- drie vormingsavonden voor sportclubs rond doelgroepenwerking (o.a. mensen in armoede)
- definitieve werking van de pretcamionette (samenwerking met de jeugddienst)
- netwerk vrijetijdsparticipatie met deelname van de sport- en welzijnsdienst
- diverse laagdrempelige activiteiten: OKAN-sportdag, buitenspeeldag, dag van verzet tegen extreme armoede, dag van het park met bewegingsaanbod, buurtvoetbaltornooien, Lofto Street Soccer...
- specifieke communicatie naar de doelgroep via ontmoetingsplaatsen, verenigingen en brugfiguren

SYNERGIE

Synergie is een begrip dat perfect van toepassing is op Sint-Niklaas. De welzijnsdienst van deze stad bestaat niet alleen uit de sociale dienst, buurt- en straathoekwerk, het vluchtelingenveldwerk, de integratiedienst en de jeugd- en cultuurdienst maar werkt ook samen met externe partners zoals het OCMW, Vluchtelingen Ondersteuning Sint-Niklaas, Welzijnsschakels, Inloopcentrum 'Den Durpel' en Wijkgezondheidscentrum De Vlier.

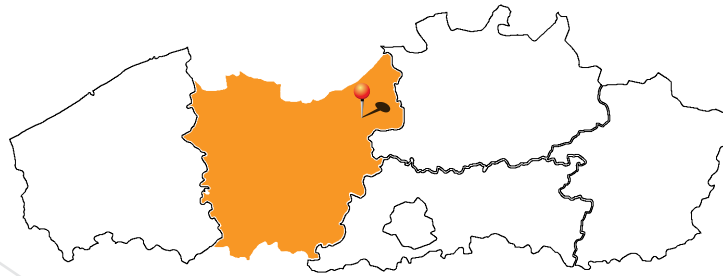
Ook de sportdienst werkt in overleg met deze organisaties. Via deze instanties kan de sportdienst op een directe manier met de mensen communiceren. Organiseert de sportdienst bv. een buitenspeeldag, dan zullen ze dit rechtstreeks aan de mensen meedelen. Met de fiets gaan ze hen opzoeken en warm maken om mee te doen.

Ook binnen het Open Stadion Project is Sint-Niklaas actief. Bij Red Star Waasland wordt het voetbalstadion opengesteld voor sociale tewerkstelling, een G-scheidsrechter en een gamma van andere sport- en spelactiviteiten. Tijdens deze open sport- en spelkampen wordt ook opvang voor de kinderen van bv. alleenstaande moeders voorzien. Er worden m.a.w. inspanningen geleverd om allerlei praktische belemmeringen weg te werken.

Een ander voorbeeld van deze geïntegreerde aanpak zijn de laagdrempelige activiteiten waarop de sportclubs uitgenodigd worden. Door hun aanwezigheid op bv. een buurtfeest of een buitenspeeldag op de markt ontstaan er contacten met de mensen die er nog geen deel van uitmaken maar wel naar dergelijke activiteiten komen. Hieruit kan een sportdag of kunnen andere activiteiten zoals fitness, badminton, gevechtssporten of voetbal groeien of kunnen ze eventueel lid worden van de clubs.

SINT-NIKLAAS

SPORTBELEID DOOR WELZIJSBRIL

REALISATIES

Sint-Niklaas mikt op duurzame resultaten. De stad speelt sterk in op de financiële drempels en bouwt gestaag verder op het werk dat zij al enkele jaren levert rond 'sport en armoede'.

Het succes van de zaalvoetbalclub 'Peter Benoit Park Juniors' toont dat een geïntegreerde aanpak naar de doelgroep toe wel degelijk iets oplevert. Ook de resultaten i.v.m. de kinderen die dit jaar deelnamen aan de activiteiten van de pretcamionette zijn hoopgevend. Met dit initiatief kon men een 900-tal kinderen op de buurtpleinen bereiken.

INTERACTIE: Wat leerden de partners?

Jan Thuy (deskundige buurtmanager, Sint-Niklaas)

Vertrek niet noodzakelijk van je eigen aanbod.

Als je een sportactiviteit voor deze doelgroep wilt organiseren, vertrek je best niet vanuit het denkpatroon van een sportdienst of van een sportclub. Dompel je eerst even onder in hun wereld. Ga naar hen toe. Stel hen rechtstreeks de vraag wat zij belangrijk vinden. Het is enkel door met hen te praten dat je hun problematiek kunt begrijpen en aanvoelen. Je zult vaak tot de vaststelling komen dat jouw huidige aanbod en benadering niet overeenstemt met hun behoeften. Door aan één van hun activiteiten deel te nemen, kun je heel wat leren. Zo kun je nagaan hoe je sport en beweging in hun leefwereld kunt integreren.

Vertrek vanuit hun leefwereld.

Vaak zie je dat we als sportdienst activiteiten organiseren die toegankelijker zijn en met een sociale partner werken aan de toeleiding naar deze activiteiten. Het kan ook anders. Waarom zouden we sport niet integreren in het aanbod van deze verenigingen? Als we sport in hun agenda kunnen opnemen, dan verloopt de instroom op een natuurlijke en dus ook efficiëntere manier. Daarnaast kun je ook sneller en gericht op de bal spelen. Want ze zullen makkelijker geneigd zijn hun spontane mening te geven aan mensen van de vereniging die ze al een tijd kennen.

Kijk naar het algemene armoedebeleid in je gemeente.

Vanuit m'n ervaring met deze mensen weet ik dat sport of beweging niet altijd een prioriteit voor hen is. Zij liggen vooral wakker hoe ze de primaire behoeften kunnen invullen. Zorgen dat hun gezin voldoende eten heeft, dat ze het inschrijvingsgeld voor de school van hun kinderen kunnen betalen, dat ze hun huur elke maand kunnen overschrijven; dat zijn hun dagdagelijkse zorgen. Je kunt niet naast de financiële beperkingen die een grote stempel op het leven van deze mensen drukken. Als stad is het dan ook belangrijk je algemene armoedebeleid onder de loep te nemen. Kijk welke instrumenten (kansenas, 80/20 regeling) je hen kunt aanreiken zodat hun financiële beperkingen geen belemmering meer vormen.

Open je ogen en oren.

Dit soort projecten doe je niet van achter je bureau. Hiervoor ga je naar de buurten waar de mensen wonen en de plekken waar ze samenkomen. Ik denk bijvoorbeeld aan het wijkgezondheidscentrum of de sociale superette waar ze hun inkopen doen. Open je ogen en oren op die plaatsen. Dan zul je deze doelgroep echt leren kennen. En zul je erachter komen dat er niet enkel de financiële beperkingen zijn waarmee ze te kampen hebben. Maar dat zij ook met fysieke beperkingen te maken krijgen. Dat transport voor hen een probleem kan betekenen. Kortom, dat ze heel wat hinderpalen te nemen hebben alvorens ze kunnen deelnemen aan sport.

'Waarom zouden we sport niet integreren in het aanbod van deze verenigingen?'

'Dit soort projecten doe je niet van achter je bureau.'

Jan Thuy (deskundige buurtmanager, sportdienst Sint-Niklaas)

'Mensen die gekwetst zijn, hebben meer tijd nodig.'

'Positieve ervaringen, daar gaat het om.'

Thys Van Hoyweghen (straathoekwerker, Sint-Niklaas)

SAMENGEVAT

In de aanpak van Sint-Niklaas staat een samenwerking met zowel verschillende stedelijke diensten als tal van sociale organisaties centraal. Dit ruime netwerk zorgt voor een efficiënt bereik van de doelgroep en een benadering die nauw aansluit bij de leefwereld van de doelgroep.

De stuurgroep waarin de verschillende actoren vertegenwoordigd zijn ziet erop toe dat de activiteiten op maat zijn van de mensen in armoede. Hierbij wordt niet vergeten dat de invulling van hun primaire behoeften prioritair is.

De visie van Sint-Niklaas op een geïntegreerde aanpak weerspiegelt zich in de aanstelling van Jan Thuy op de sportdienst. Met zijn uitgebreide ervaring in de welzijnssector is hij prima geplaatst om de werelden van sport en welzijn op elkaar te laten aansluiten. Z'n sociale én sportieve achtergrond zorgen ervoor dat het sociale aspect van sport en bewegen, voldoende ruimte krijgt.

In Sint-Niklaas ligt de nadruk op:

- Samenwerking
- Netwerk
- Maatwerk
- Prioritaire versus secundaire behoeften

Thys Van Hoyweghen (straathoekwerker, Sint-Niklaas)

Gezonde ontspanning

Ik zie sport in de eerste plaats als een gezonde ontspanning waar alle mensen recht op hebben. Het is echter niet zo evident dit recht om te zetten in de praktijk. Mensen in kansarmoede worden met vele maatschappelijke drempels geconfronteerd die hen hun kansen ontnemen. Er zijn de financiële drempels maar ook de stigma's, kwetsende ervaringen en het gebrek aan een sociaal netwerk dat hen parten speelt. Met straathoekwerk willen we deze mensen een kwaliteitsvol bestaan geven. Gezonde ontspanning speelt hierin een belangrijke rol.

Geef hen tijd.

Laagdrempelig werken is een absolute voorwaarde om te kunnen werken met mensen in kansarmoede. Ons straathoekwerk is veldwerk. Wij zijn daar waar die mensen zijn. Zo maken we makkelijker contact en kunnen we samen met hen een aantal drempels overwinnen. Dit veronderstelt wel dat wij op hun tempo werken. Mensen die gekwetst zijn hebben meer tijd nodig. Geef hen die tijd. Het is een factor die het verschil kan maken.

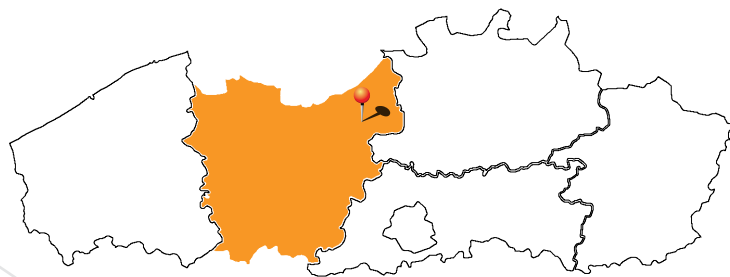
Positieve ervaringen

Het gebeurt dat jongeren naar me toe komen en vragen om samen iets te doen. Omdat ze meestal erg geïnteresseerd zijn in voetbal, help ik hen op weg met het organiseren van een voetbaltornooi. Zo leren ze ook zelf initiatief nemen. Zij zijn trouwens goed geplaatst om de andere jongeren te bereiken. Ze hebben dezelfde achtergrond. Dat werkt vaak beter dan professionelen die iets voor hen organiseren. Vaak zie je dat de acties, die ze zelf op touw zetten, hen het meeste voldoening geven. Voor hen zijn dit positieve ervaringen. En dat is precies wat we hen willen bezorgen: positieve ervaringen waaruit ze vertrouwen voor de toekomst kunnen putten.

Initiatief door kansarmen

Er is nog werk aan de winkel om een netwerk van mensen die initiatieven willen nemen verder uit te bouwen. Het lijkt me een goed idee om kansarme jongeren die zelf dingen willen organiseren te ondersteunen. Als de stad daarnaast nog andere activiteiten wil doen, dan kunnen die jongeren een cruciale schakel zijn. Zij kunnen als geen ander hun leeftijdgenoten hiervoor stimuleren en warm maken.

SINT-NIKLAAS

SPORTBELEID DOOR WELZIJSBRIL

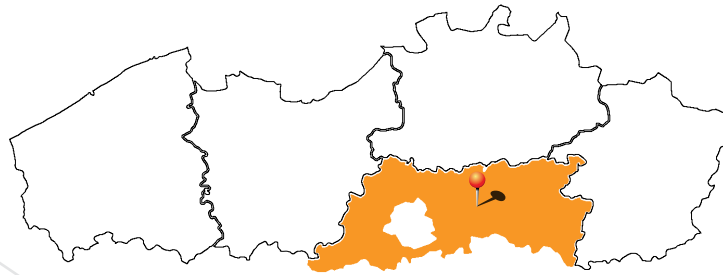
SAMENWERKING
NETWERK
MAATWERK
PRIORITAIRE VERSUS SECUNDAIRE BEHOEFTE

Tips

- Respecteer de 'piramide van de behoeften': eerst eten en een dak boven het hoofd en later pas vrije tijd.
- Zorg voor een link tussen je armoede-, welzijns- en sport/jeugdbeleid.
- Durf in te zetten op een sportieve welzijnswerker en/of sporter die het welzijnswerk kent.
- Link de toegankelijkheid van sportclubs met anders georganiseerde sportactiviteiten.
- Werk samen met een brede waaier van sociale organisaties.
- Behandel kansarmen in je persoonlijke contacten niet als een doelgroep. Benader ze als mens.
- De 3de helft is zeker even belangrijk als de 1ste en de 2de.

HERENT

BEWEGEPROJECT MET GROEPSWERKING VAN HET SOCIAAL HUIS (OCMW)

INLEIDING

Herent is een gemeente van ruim 20.000 inwoners in de provincie Vlaams-Brabant. Ze ligt op een paar kilometer van Leuven en in de schaduw van de ruime rand rond Brussel. De deelgemeenten Winksele en Veltem-Beisem zijn elk goed voor een klein kwart van het totaal aantal inwoners. De laatste jaren is er een zeer grote bevolkingsaan groei vast te stellen.

De sportdienst, bestaande uit een sportfunctionaris en een -promotor, heeft samen met het Sociaal Huis een tweesporenbeleid ontwikkeld om allerlei kansengroepen op een positieve manier in contact brengen met sport en bewegen. Het eerste luik van dit beleid is er vooral op gericht om sportclubs zo toegankelijk en laagdrempelig mogelijk te maken. In het tweede luik ligt de focus op het organiseren van initiatieven voor mensen in (kans)armoede die de stap naar de sportclub niet zetten. Deze benadering levert ons leerrijke inzichten voor de toekomst.

SAMEN IN ACTIE

De toegankelijkheid van de sportclubs is een punt waar Herent serieus werk van gemaakt heeft. Je kan er niet omheen dat de financiële drempel heel wat mensen in armoede belet om de stap naar een club te zetten. Deze drempel wordt nu weggenomen door geïnteresseerden financieel te compenseren. Hierdoor is het kostenplaatje niet langer een beperking.

Om de drempel tot de sportclub zo laag mogelijk te maken, gaat men nog een stap verder. Per jeugdsportclub die geïnteresseerd is, wordt er een peter of een meter aangesteld. Deze wordt ook wel een kansengroepcoördinator genoemd. Zijn/haar functie bestaat erin om de overbrugging tussen de doelgroep en de club te maken. Concreet betekent dit dat hij/zij het aanspreekpunt voor het Sociaal Huis is. Op het moment dat het Sociaal Huis een geïnteresseerde cliënt heeft, nemen ze contact met de kansengroepcoördinator. Hij/zij staat dan in om de persoon te introduceren en wegwijs te maken in de club. Hij/zij kan ook wegen op het beleid in de club wanneer het gaat over het omgaan met armoede. Via de sportraad werd een infoavond rond armoede georganiseerd met 't Lampke, een welzijnsorganisatie uit Leuven. Het hebben van zo'n peter/meter wordt ook gewaardeerd in het subsidiereglement van Herent. In de loop van het traject was er in 7 clubs zo'n aanspreekpunt.

Men stelde vast dat -niettegenstaande de inspanningen i. v.m. de laagdrempeligheid van de sportclubs- men toch nog steeds een grote groep van kansarmen niet bereikt. Dit geldt vooral voor volwassenen. Daarom nam de sportdienst -samen met groepswerking Marant¹⁾- het initiatief om deze volwassenen zelf op te zoeken in hun leefwereld. Verschillende bewegingsprojecten werden voor hen ontwikkeld. Daarnaast werd er door enkele volwassenen via Marant ook deelgenomen aan een aantal algemene initiatieven zoals de provinciale vrouwensportdag of een schaatsdag.

¹⁾ Groepswerking Marant wordt gevormd door mensen die armoede een stem willen geven. Ze komen samen in Huis Marant en organiseren maandelijks informatieve en ontspannende activiteiten.

SYNERGIE

Deze bewegingsprojecten worden getrokken door de sportdienst en Marant. Samen overleggen ze welke ideeën het best zouden aanslaan bij de doelgroep. Het uitgangspunt is om stapsgewijze iets op te bouwen met deze mensen. Sinds maart wordt elke maand een bewegingsactiviteit georganiseerd.

Tijdens het proces bleek dat de doelstellingen van de beide partners eigenlijk parallel lopen. De sportdienst wil vooral meer mensen aan het bewegen krijgen. Marant streeft er vooral naar om mensen samen te brengen in de groepswerking. Een nieuw aangeboorde interesse zoals sport kan daar wel degelijk in helpen. Zo zie je dat je -door de expertise van beide partners samen te brengen- hun beide objectieven kunt verenigen.

Belangrijk is om tijdens de samenwerking rekening te houden met de uitgebreide ervaringen die de sociale partner met deze doelgroep heeft. Met hun kennis kun je je aanbod op maat van de doelgroep brengen. Zo werd er in Herent voor gezorgd dat er bij een activiteit twee types wandelingen waren. Voor hen die goed kunnen stappen was er een langere lus. Voor degenen die het wat moeilijker hebben, een kortere lus. Het is door deze specifieke kennis over de mensen die je wilt bereiken te verzamelen dat je je aanbod kan afstemmen op hun realiteit. Zo verhoog je je kansen op slagen aanzienlijk.

De gemeente Herent hecht veel belang aan het doorgeven van kennis. Niet enkel voor en tijdens de bewegingsprojecten maar ook daarna. Alle opgedane kennis zal ook in een latere fase ingeschakeld worden voor het verder uitwerken van een kansenas en het concept van kansengroepcoördinator in sportclubs en andere vrijetijdsverenigingen.

SAMEN OP WEG

Welke sportieve initiatieven voor kansarmen vloeien er voort uit deze samenwerking? In februari is men gestart met bowlen. Daarna kwam er een wandeling onder leiding van een lokale wandelclub, later een fietstocht en Aquagym. De eerste twee initiatieven kenden een sterke respons. Veertien tot achttien mensen namen hieraan deel. Daarna daalde het aantal deelnemers sterk. Deze resultaten zetten de sportdienst en Marant aan het denken. Er wordt onderzocht waaraan deze schommelende resultaten liggen. Op die manier kunnen de juiste lessen voor de toekomst getrokken worden.

De basisgedachte is dat de activiteiten in functie staan van de doelgroep. De mensen van Marant krijgen de kans om mee het aanbod te bepalen. De activiteiten moeten hen in de eerste plaats aanspreken. Het gaat erom hen in actie te krijgen. Deze bewegingsprojecten hebben een dubbele functie. Enerzijds kunnen zij de huidige leden van Marant aanzetten te gaan bewegen/sporten. Anderzijds kunnen zij een stimulans zijn om lid te worden van Marant. Allebei duidelijke pluspunten.

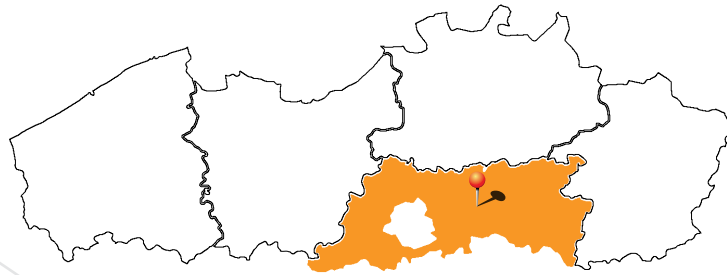
Tijdens het traject werd duidelijk dat het deze doelgroep niet te doen is om 'sport om de sport'. Zij willen in de eerste plaats leuke momenten met anderen beleven. Zo is bijvoorbeeld een wandeling op de kerstmarkt ook een wandeling. Voor de sportbegeleider betekent dit dat hij z'n sportblik wat moet verruimen. Dit verhoogt z'n kans op slagen.

1,2,3 START

- **Oktober 2009:** - doelgroep bevragen
- **December 2009:** - kennismakingsgesprek tussen Marant en de sportdienst
  - promotie en toeleiding vanuit Marant naar een aantal algemene sportinitiatieven (start to..., vrouwensportdag, ...)
- **Februari 2010:** - overleg tussen Marant en de sportdienst rond de concrete uitwerking van het project
  - uitwerken van een eerste startactiviteit door Marant en de sportdienst
- **Maart 2010:** - uitvoeren van een startactiviteit, nl. een bowlingactiviteit, door Marant en de sportdienst

HERENT

BEWEGEPROJECT MET GROEPSWERKING VAN HET SOCIAAL HUIS (OCMW)

REALISATIES

De bewegingsactiviteiten spreken sommige mensen van de doelgroep aan. Soms zie je dat bepaalde deelnemers ook andere mensen weten te overtuigen om te participeren. De eerste initiatieven in Herent kenden een sterke start. Daarna viel het wat stil. Dat op zich is een interessant gegeven om verder te onderzoeken zodat hieruit de juiste lessen voor de toekomst kunnen getrokken worden.

Een belangrijk resultaat is dat de visies van de beide betrokken partners verruimd zijn. De sportpartner heeft een realistischere kijk gekregen op de doelgroep en z'n motivaties. De sociale partner heeft meer zicht gekregen op de doelstellingen en de werkwijze/werking van een sportdienst.

Deze inzichten zullen gebruikt worden om het concept 'kansengroepcoördinator' binnen (jeugd)sportclubs verder vorm te geven binnen de gemeente. Door deze functie uit te bouwen, kan de participatie van deze doelgroep verder verhoogd worden.

INTERACTIE: Wat leerden de partners?

 Steve Stroobants (sportfunctionaris, Herent)

Persoonlijke contacten

Ik heb vooral geleerd dat persoonlijke contacten het verschil maken. Nadat Ann me bij de mensen van Marant geïntroduceerd had, ben ik regelmatig langsgedaan om met hen een stukje taart te eten en een babbel te doen. Dat soort contacten is het vertrekpunt om later samen met hen iets te doen.

Bewegen op maat van elkeen

Tijdens die gesprekken hoor je allerlei redenen waarom ze niet aan sport of bewegen doen. Als je duidelijk maakt dat het niet de bedoeling is om aan competitiesport te gaan doen, dat we leuke dingen willen doen en hen ondertussen willen laten bewegen, dan neem je al een bepaalde weerstand weg. Sommige mensen confronteren je ook met hun fysieke beperkingen. Ik denk bijvoorbeeld aan zwaarlijvige mensen. Zodra je hen de boodschap kunt meegeven dat het gaat om bewegen op maat van elkeen zie je dat ook deze mensen het project anders gaan bekijken.

De juiste insteek

Door met hen in contact te komen, heb ik kunnen vaststellen dat sport niet hun drijfveer is. Zij zijn mensen zoals jij en ik maar hun prioriteiten zijn anders. De eindjes aan elkaar knopen, overleven is hun grootste bekommernis. Toch hebben de ervaringen ons geleerd dat ook zij openstaan voor leuke bewegingsactiviteiten binnen een vertrouwd kader. Het komt erop aan de juiste insteek te vinden. Een insteek die hen aanspreekt.

De mens achter de functie

Zo'n samenwerking geeft je de kans om ook de mens achter de functie te leren kennen. Zo kom je tot een verhouding van mens-tot-mens. En werk je niet met de sportdienst maar met Steve van de sportdienst. Op die manier kun je samen heel wat bereiken. Dit geldt ook voor de doelgroep. Ze moeten je leren kennen. Als je een gezicht wordt i.p.v. een functie, dan zullen ze sneller openstaan voor je initiatieven.

'Ik heb vooral geleerd dat persoonlijke contacten het verschil maken.'
'Ook zij staan open voor leuke bewegingsactiviteiten binnen een vertrouwd kader.'

Steve Stroobants (sportfunctionaris, Herent)

'Je werkt niet met de sportdienst
maar met
Steve van de sportdienst.'

'Elk klein succes dat we
boeken is de moeite.'

Ann Knuts (groepswerker, OCMW Herent)

SAMENGEVAT

In Herent heeft men er voor gekozen om reeds bij de aanvang van het proces de doelgroep zoveel mogelijk te betrekken. Ze zijn vertrokken van de voorstellen die de mensen zelf deden. Hierdoor is de fout niet gemaakt de lat te hoog te leggen. Bovendien creëer je een gedeelde verantwoordelijkheid. De bewegingsactiviteiten waren van in het begin op maat van de interesses en de mogelijkheden van de doelgroep. Dit is een belangrijke factor wil je dit soort initiatieven doen slagen.

De aanpak van deze gemeente wordt gekenmerkt door een goede voorbereiding van de sportbegeleider. Door hem bewust te maken van de gevoeligheden en de verwachtingen van de doelgroep, kan hij met deze mensen op een juiste manier omgaan. En kan hij bij sommigen van hen sport en bewegen niet alleen aanvaardbaar maar ook aantrekkelijk maken. Deze methode is mogelijk door open te staan voor de inzichten van de sociale partners. Met dit soort complementariteit kom je verder.

In Herent ligt de nadruk op:

- **Activiteiten op maat van de doelgroep**
- **Lage financiële drempel**
- **Medezeggenschap van de doelgroep**
- **Degelijke voorbereiding**
- **Realistische kijk**
- **Complementariteit**

Ann Knuts (groepswerker, OCMW Herent)

Sport als instrument

Voor mij was het interessant om te zien hoe we vanuit onze verschillende diensten bepaalde zaken anders bekijken. Voor de sportdienst ligt het accent op sport. Sport is voor hen een essentieel onderdeel om je goed voelen. Wij zien sport veel meer als een instrument waarmee we de doelgroep kunnen bereiken.

Ankerpunten

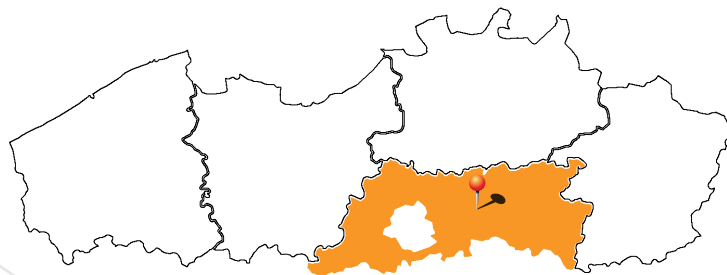
Samen hebben we veel geleerd. We hebben ontdekt dat 'Sport' met de hoofdletter 'S' niet werkt bij deze mensen. Als je hen daarentegen leuke activiteiten kunt aanbieden waarbij ze ook bewegen, dan heb je wel kans op slagen. Je merkt wel dat ze deze activiteiten binnen een vertrouwd kader met vertrouwde mensen willen doen. Ze hebben een sterke nood aan ankerpunten. Ze willen geen vreemde eend in de bijt zijn.

Het kan lukken.

Tijdens de voorbije maanden hebben we kunnen vaststellen dat dit een traag proces is. Het is een traject met vallen en opstaan. We waren aardig op weg. En dan krijg je plots een activiteit met bijna geen respons. Het is dus blijven zoeken naar de activiteit die hen aanspreekt en in beweging brengt. De afgelopen maanden hebben aangetoond dat het kan lukken. We blijven er voor gaan. Elk klein succes dat we boeken is de moeite.

HERENT

BEWEGEPROJECT MET GROEPSWERKING VAN HET SOCIAAL HUIS (OCMW)

ACTIVITEITEN OP MAAT VAN DE DOELGROEP
LAGE FINANCIËLE DREMPEL
MEDEZEGGENSCHAP VAN DE DOELGROEP
DEGELIJKE VOORBEREIDING
REALISTISCHE KIJK
COMPLEMENTARITEIT

Tips

- Besteed veel aandacht aan de mensen zelf en zorg voor een goede opvang en nazorg.
- Geef de doelgroep inspraak in het aanbod en organiseer activiteiten op maat van de doelgroep.
- Kleinschaligheid mag.
- Zelfs voor 3 mensen moet je kwaliteit voorzien.
- Ga niet voor een overaanbod maar voor een overzichtelijk aanbod.
- Houd rekening met een onvoorspelbaar gedrag van de deelnemers en het vrijblijvende karakter van zo'n groepswerking.
- Laat je niet ontmoedigen door zuchten en tegenstand.
- Leg vanuit de sportbegeleiding niet te zeer de nadruk op het ultra-sportieve of competitieve.

De aandacht voor vrijetijdsparticipatie op lokaal niveau stijgt. Verschillende ontwikkelingen hebben hier een aanzet toe gegeven. We geven een korte schets van die ontwikkelingen en de mogelijkheden die gecreëerd zijn voor gemeenten. Hoe werkt men op lokaal niveau rond vrijetijdsparticipatie? Lokale netwerken bieden een antwoord. Een netwerk waarbij samenwerken tussen sectoren en leefwerelden leiden tot een coherent maar dynamisch verhaal. Samen op zoek naar mogelijkheden om mensen in armoede te bereiken, het vrijetijdsaanbod af te stemmen en actieve deelname te stimuleren.

DE ONTWIKKELINGEN ROND VRIJETIJDSPARTICIPATIE

FOCUS OP PARTICIPATIE EN HET WEGWERKEN VAN DREMPELS.

In 1994 werd in het Algemeen Verslag over Armoede door mensen in armoede zelf het thema 'cultuur' naar voorgeschoven. Onder cultuur wordt begrepen: het deelnemen aan, bijdragen tot en het opbouwen van cultuur. Het gaat dus niet louter over het passief deelnemen, maar ook het actief deelhebben aan vrijetijdsinitiatieven. De aandacht voor sociaal, sportieve en culturele participatie van mensen in armoede groeide. Deze ontwikkeling zagen we zowel op Vlaams als federaal niveau. Het OCMW ontvangt jaarlijks federale subsidies om aan te wenden voor de vrijetijdsparticipatie van mensen in armoede. Deze maatregel gaf een aanzet tot samenwerking rond vrijetijdsparticipatie en het opnemen van een gedeelde verantwoordelijkheid.

TIP!

"OCMW aan zet! Sport als niet alledaagse partner". Een praktijkrijk gids rond sportparticipatie van mensen in armoede door lokale samenwerking tussen OCMW en de sportpartner. Gratis te downloaden op www.isbkennisbank.be of www.demos.be/e-bib/

Het Fonds Vrijetijdsparticipatie werd in 2000 opgericht met als doel mensen in armoede te laten participeren aan sportactiviteiten, culturele activiteiten en het jeugdwerk door bestaande drempels te verlagen en mensen te stimuleren tot deelname. Het Fonds doet dit door via een financiële tussenkomst de deelnameprijs van mensen in armoede aan vrijetijdsactiviteiten betaalbaar te maken. We noemen dit de 80/20 regel. Het fonds werkt samen met lokale welzijnsorganisaties die dagelijks met mensen in armoede werken. Deze organisaties staan in voor de omkadering en toeleiding naar het vrijetijdsaanbod. Organisaties die lid zijn van het Fonds kunnen beroep doen op een terugbetaling van 80% in de deelnameprijs aan sportieve of culturele activiteiten. Het fonds is nog steeds actief in Vlaanderen.

Meer info: www.fondsvrijetijdsparticipatie.be

WEETJE!

Het Fonds Vrijetijdsparticipatie is niet gelijk aan het "steunpunt Vakantieparticipatie voor mensen met een kleine portemonnee". Zowel organisaties als individuen kunnen zich lid maken en aan een voordelig tarief naar evenementen gaan, kampen volgen en op reis gaan. Meer info op www.vakantieparticipatie.be

AANDACHT VOOR LOKALE SAMENWERKING TUSSEN VERSCHILLENDE SECTOREN

In juni 2008 werd het participatiedecreet goedgekeurd door de Vlaamse overheid. Het decreet heeft twee doelstellingen

- Verrijking en versterking van participatie van kansengroepen
- Doelgroepgerichte en sectoroverschrijdende aanpak

Kansengroepen = etnisch culturele minderheden personen met een beperking mensen in armoede.

Sectoroverschrijdende = jeugd + cultuur + sport + welzijn.

LOKALE NETWERKEN VRIJETIJDSPARTICIPATIE IS ÉÉN VAN DE MAATREGELEN BINNEN HET PARTICIPATIEDECREET.

Het lokaal netwerk is een formeel samenwerkingsverband tussen drie verplichte partners

- de gemeente/stad = vrijetijdsdiensten
- het OCMW
- een vereniging waar armen het woord nemen en/of een organisatie die mensen in armoede als doelgroep hebben.

Het doel van een lokaal netwerk is de participatie van mensen in armoede aan sport, cultuur en jeugdwerk bevorderen, lokaal kwaliteitsvolle processen opstarten en dialoog tussen de betrokken actoren.

Het lokaal netwerk dient een afsprakennota 'vrijetijdsparticipatie van mensen in armoede' in bij de Vlaamse overheid en ontvangt na goedkeuring subsidies. Lokale welzijnsverenigingen die beroep deden op het Fonds Vrijetijdsparticipatie kunnen geen financiële tegemoetkoming meer ontvangen, maar worden betrokken in het lokaal netwerk vrijetijdsparticipatie.

BELEIDSKADER ROND DE AFSPRAKENNOTA VRIJETIJDSPARTICIPATIE VAN MENSEN IN ARMOEDE

WAT?

In de afsprakennota 'vrijetijdsparticipatie van mensen in armoede' worden doelstellingen en acties ter bevordering van vrijetijdsparticipatie omschreven.

WANNEER?

Elk jaar op 1 oktober kan een afsprakennota ingediend worden. Indien een lokaal netwerk en haar afsprakennota goedgekeurd wordt, geldt dit tot 2013. Na 1 uitvoeringsjaar van de afsprakennota wordt een verantwoordingsnota ingediend bij de Vlaamse overheid.

MIDDELEN?

Van de lokale overheid wordt verwacht om het dubbele van het subsidiebedrag in te brengen. Het gaat dus om een cofinanciering. De lokale middelen die aangewend worden kunnen zowel middelen van het OCMW als van de gemeente zijn. De Vlaamse subsidies of het trekkingsrecht wordt bepaald op basis van 2 parameters:

- aantal rechthebbende op maatschappelijke integratie
- aantal rechthebbende op een verhoogde verzekeringstegemoetkoming

HOE?

De besteding van de middelen kunnen aangewend worden voor:

1. De financiering van de deelname van personen in armoede aan vrijetijdsinitiatieven, -activiteiten en -verenigingen binnen en/of buiten de gemeente. Hieronder valt ook de betaling van lidgeld en voor noodzakelijke benodigdheden.

Bijvoorbeeld: betaling lidgeld voetbalclub + voetbaluitrusting

2. De ondersteuning en financiering van social-profitinitiatieven van of voor personen in armoede op sportief, jeugdwerk of cultureel vlak. Bijvoorbeeld: financiering van een project van het jeugdwerk in samenwerking met een sportclub

3. Gederfde inkomsten: het verschil tussen volledig tarief en voor deeltarief. Bijvoorbeeld: kinderen uit een kansarm gezin betalen de helft van een sportkamp.

LET OP!

De middelen kunnen niet besteed worden aan personeelskosten, communicatiekosten en opleidingskosten. Bijvoorbeeld met de middelen kan er niet binnen de sportdienst een coördinator of projectverantwoordelijke vrijetijdsparticipatie aangeworven worden. Promotiemateriaal voor initiatieven kunnen met deze middelen niet bekostigd worden.

WEETJE

Twee andere maatregelen binnen het participatiedecreet zijn de proeftuinen sport en de participatieprojecten. Meer info www.demos.be

SAMENWERKEN IN EEN LOKAAL NETWERK: TOOLS

Een netwerk is een specifieke vorm van samenwerking rond een bepaald aspect waarbij er door de samenwerking met anderen een meerwaarde kan gehaald worden. Binnen een netwerk behoudt elke partner zijn identiteit, maar is men onderling afhankelijk ten aanzien van het onderwerp.

Het netwerk omvat verschillende dimensies:

- Taakdimensie: het inhoudelijke aspect van de samenwerking: doelstellingen, taken, actieplan, besluitvorming
- Relatiedimensie: een netwerk krijgt vorm door sleutelfiguren die hun organisatie vertegenwoordigen. Een essentieel uitgangspunt is dat iedereen gelijkwaardig is.
- Groeidimensie: de evolutie in de relatie tussen organisatie-persoon-netwerk. Het samenwerkingsverband krijgt een eigen identiteit met een eigen taakstelling, groepsdynamiek en werkwijze.
- Profileringsdimensie: naar buiten treden, het imago van het netwerk.

Bij lokale netwerken vrijetijdsparticipatie is het gezamenlijke issue 'vrijetijdsparticipatie van mensen in armoede'. Elke partner streeft vanuit zijn eigen organisatie naar een gezamenlijk doel. De partners geven mee vorm aan de verschillende dimensies: inhoud, relaties, evoluties en de profilering.

TIP!

Het netwerk kan naast de drie verplichte actoren aangevuld worden met andere relevante partners bijvoorbeeld: welzijnsdienst, integratiedienst, regionale partners, ...

Binnen een netwerk primeert het proceswerk boven het inhoudelijke werk. Het proceswerk is belangrijk wanneer het gaat om ongestructureerde problemen, waarbij meerdere partijen met verschillende belangen betrokken zijn. Het probleem op zich is ook dynamisch: nieuwe vaststellingen, veranderingen...

Proceswerk omvat vier essentiële principes:

- Openheid: overleg en onderhandeling staan centraal en de procesgang is transparant.
- Veiligheid: de deelname aan het netwerk ma centrale belangen van de actoren niet aantasten.
- Voortgang: niet enkel de snelheid, maar ook het bemiddelen in conflictueuze situaties, prikkels voorcoöperatief en gedisciplineerd gedrag.
- Inhoud: kwaliteitsvolle elementen, een proces van inhoudelijke variëteit naar selectie.

De filosofie van de lokale netwerken Vrijetijdsparticipatie is de dialoog tussen verschillende sectoren bevorderen waardoor afstemming en samenwerking tot stand komt. Verscheidene sectoren leren elkaar kennen, en streven samen naar een gemeenschappelijk doel vanuit verschillende invalshoeken. De kracht van het netwerk is de intersectorale aanpak en de vertegenwoordiging van mensen in armoede. Het is meer dan een overleg! Samenwerken is niet gelijk aan hetzelfde denken! Het netwerk is een middel, geen doel op zich.

LOKALE NETWERKEN VRIJETIJDSPARTICIPATIE IN DE PRAKTIJK

In Vlaanderen zijn reeds 53 formele lokale netwerken vrijetijdsparticipatie. Op 1 oktober 2010 diene nog een aantal steden en gemeenten een afsprakennota in. Naast de formele netwerken zijn er ook informele netwerken. Deze hebben geen afsprakennota ingediend, maar hebben wel een netwerk opgezet rond vrijetijdsparticipatie met het oog op transversale samenwerking. Elk netwerk en de hieraan verbonden acties zijn op maat van de lokale context. De mix aan betrokken partners zijn verschillend, accenten liggen anders, acties zijn uiteenlopend.

Bijvoorbeeld:

- Steden doen meer beroep op externe sociale organisaties.
- Sommige netwerken gaan de focus leggen op jeugd of senioren.

Acties binnen een lokaal netwerk zijn

- het opstarten of verfijnen van een kortingssysteem
- buurtgerichte projecten rond sport, jeugdwerk en cultuur
- sociaal artistieke projecten
- toeleiding via buddysysteem
- sensibiliseren van verenigingen

...

MEER INFO?

www.demos.be

- Kwalitatief onderzoek naar de werking en betekenis van lokale netwerken ter bevordering van de vrijetijdsparticipatie van mensen in armoede.
- FAQ rond de opmaak van een afsprakennota
- Dossier sportparticipatie
- 360° participatie door Marjolein Bultynck: bijdrage Rita L'Enfant

TATJANA VAN DRIESSCHE (Dēmos)

In het rijtje van verschillende kortingskaarten en -systemen vinden we ook vrijetijdspassen voor mensen in armoede. Verscheidene steden en gemeenten hebben al jaren geleden een kortingssysteem ingevoerd om de vrijetijdsparticipatie van mensen in armoede te bevorderen. Onder impuls van het participatiedecreet hebben lokale besturen een kortingssysteem opgezet of een bestaand systeem herzien. Vrijetijdspassen bestaan in alle maten en vormen: een cheque die korting heeft, een bon die gratis toegang verleent, een pas die een reductie voorziet. Zowel de vorm als de korting worden verschillend ingevuld. Er valt dus het één en ander te vertellen over vrijetijdspassen: wat is het doel? Hoe ontwikkel je een vrijetijdspas? Waar moet je rekening mee houden? Wie zijn de gebruikers? Werkt het? Veel vragen dus. DE vrijetijdspas bestaat niet, maar elke vorm van een vrijetijdspas moet wel aan bepaalde criteria voldoen. We geven jullie een aanzet met belangrijke aandachtspunten om een geslaagde vrijetijdspas te ontwikkelen!

HET WEGWERKEN VAN DREMPELS

Mensen in armoede ervaren verschillende drempels die de deelname aan sport, jeugdwerk en cultuur belemmeren. De kans om te participeren aan het uitgebreid vrijetijdsaanbod is beperkter. Er worden vijf soorten participatiedrempels onderscheiden:

Informatiedrempel: Waar en hoe moet ik me inschrijven? Hindernissen wat de bekendheid, 'leesbaarheid', verspreiding en begrijpelijkheid van het aanbod/initiatieven/manifestaties betreft.

Praktische drempel: Is er nog een bus als de training gedaan is? De bereikbaarheid van het aanbod: mobiliteitsprobleem, de fysieke ontoegankelijkheid van de infrastructuur, de openingsuren, de mogelijkheden tot kinderopvang...

Sociale drempels: Zal ik daar iemand kennen? Het bestaande aanbod is niet bereikbaar of toegankelijk voor bepaalde sociale groepen omwille van sociaal-culturele en communicatieve aspecten.

Culturele drempels: Sorry, ik ben te laat... De noodzakelijke bagage die de aanbieders van hun participanten verwachten. Die bagage wordt opgedaan in het thuis- en leermilieu. Het gebrek hieraan wordt vaak onterecht vertaald als een gebrek aan interesse.

Psychologische drempels: Ik kan dat toch niet! Minderwaardigheidsgevoelens, statusverlegenheid, gebrek aan sociale netwerken, moeite om de eerste stap te zetten.

Financiële drempels: Ik heb vier kinderen en kan het inschrijvingsgeld niet betalen. De kostprijs van de deelname aan sport, cultuur of jeugdwerk, bijkomende kosten bijvoorbeeld sportuitrusting, drankje in de kantine...

In de eerste plaats werkt het invoeren van een kortingssysteem de financiële drempel weg. De reductie op de deelnameprijs zorgt ervoor dat activiteiten, inschrijvingsgeld en evenementen financieel toegankelijker worden voor mensen in armoede. Naast het financiële aspect moet ook rekening gehouden worden met de andere drempels die het moeilijker maken om deel te nemen aan het vrijetijdsaanbod. Bij het uitwerken van een vrijetijdspas moet hier ook rekening mee gehouden worden. De focus mag niet enkel en alleen liggen op het financiële, anders wordt aan je doel voorbij gegaan. Maar we beginnen bij de eerste stap. Hoe zet je een systeem van een vrijetijdspas op?

EEN STAPPENPLAN VOOR EEN VRIJETIJDSPAS!

Stap 1: Een consensus over het organiseren van een vrijetijdspas tussen de betrokken partners.

Wat is het nut van een kortingssysteem? Is dit haalbaar? Wat willen we bereiken?

Stap 2: Informatieronde bij de betrokken actoren

Welke noden en behoeften zijn er? Wat verwachten we?

Stap 3: Keuzes rond de bouwstenen van een vrijetijdspas.

- Elke bouwsteen kan op een verschillende manier ingevuld worden.
- Elke keuze is gebaseerd op de doelstellingen en hun efficiëntie en effectiviteit.

DE BOUWSTENEN VAN EEN VRIJETIJDSPAS

- Doelstellingen: voor publiek, overheid en instelling
- Betrokkenen
- Functies: korting? Gratis? Spaarkaart?
- Fysieke vorm: bon? Voucherboekje? Kaart?
- Personalisatie: per individu? Per groep? Per gezin?
- Geldigheidsduur: maand, jaar, oneindig
- Verspreidingskanaal: rechtstreeks naar de doelgroep? Via bemiddelaars? Op aanvraag?
- Extra promotiemiddel: informatiebrochure, website,...
- Database van gebruikers: gegevens van gebruikers bijhouden?
- Technische onderbouw: welk systeem?
- Kostprijs: inkomstenverlies + kosten voor het opzetten en onderhouden

Stap 4: Operationalisering van een vrijetijdspas

Het gebruik van een vrijetijdspas door mensen in armoede is sterk afhankelijk van de actieve toeleiding en communicatie. De communicatie rond de vrijetijdspas zelf, maar ook rond het vrijetijdsaanbod! Een vrijetijdspas is een eerste stap tot participatie, een tweede stap is de actieve toeleiding naar het aanbod: mensen informeren, aanbieders sensibiliseren rond de vrijetijdspas en rond het thema 'armoede'.

WIE HEEFT NOOD AAN EEN VRIJETIJDSPAS?

Bij de opmaak van een kortingssysteem moet de keuze gemaakt worden 'wie heeft recht op een vrijetijdspas?'. De keuze hangt volledig af van de betrokken actoren. Enkele criteria die gehanteerd kunnen worden bij die keuze:

1. De objectieve **inkomensgrens** als basis criterium
Bijvoorbeeld het omniostatuut: het omnio-statuut is een uitbreiding van de verhoogde tegemoetkoming in gezondheidskosten van het eerdere WIGW-statuut (weduwnaars, wezen, invaliden, gepensioneerden, langdurig werklozen, leefloners, mensen die recht hebben op een tegemoetkoming voor gehandicapten)
Let op: rekening houden met schulden, gezondheids-, woon- en onderwijskosten
2. **Groepsriteria**
Lid van een vereniging waar armen het woord nemen OCMW-clienteel
3. Recht op een **studietoelage**

10 TIPS BIJ HET INVOEREN VAN EEN KORTINGSSYSTEEM

1. **Aandacht voor diversiteit en de verschillende drempels die men ervaart.**
Mensen in armoede zijn een zeer diverse groep. Voor nieuwe armen spelen psychologische en sociale drempels minder een rol dan financiële drempels. Voor generatie-armen belemmeren deze drempels meer. Voor anderstalige nieuwkomers gaan culturele en informatiedrempels meer opduiken.
2. **Bekendmaking bij gebruikers, bij toeleiders én vrijetijdsaanbieders.**
Vb. De organisatie moet op de hoogte zijn van het kortingssysteem en de korting ook eenvoudig toepassen. Op die manier hebben gebruikers niet het gevoel dat ze bekeken of veroordeeld worden.
3. **Promotie via verschillende media**
Mond aan mond reclame is nog steeds de beste reclame. Organisaties en personen die met mensen in armoede in contact komen kunnen ingeschakeld worden om het kortingssysteem bekend te maken! Daarnaast kunnen andere kanalen gehanteerd worden: folders, buurtkrantje, website, affiches en verspreid worden via scholen, in de bus,...
4. **Vindplaatsgericht werken: aanbod binnen de wijk, mensen aanspreken.**
In de wijk en buurt mensen aanspreken, een aanbod voorzien, het systeem bekend maken. Ook voor de opmaak van een kortingssysteem in dialoog gaan met mensen in armoede via sociale organisaties en verenigingen waar armen het woord nemen.

5. Herkenbaarheid rond waar en hoe gebruiken.

Niet enkel alleen de vrijetijdspas moet bekendgemaakt worden maar ook het aanbod waar men gebruik kan van maken met de pas. Het is belangrijk dat gebruikers weten waar en hoe men een pas kan gebruiken.

6. De keuzevrijheid van mensen bewaken

Een vrijetijdspas mag niet de aanleiding geven tot gereserveerde plaatsen voor mensen met een pas. Het gebruik van het aanbod mag niet verschillend zijn dan voor mensen zonder korting. Bovendien moet het aanbod binnen een vrijetijdspas aantrekkelijk zijn. Ook populaire initiatieven moeten hierin opgenomen worden.

7. Samenwerken met verschillende actoren en sectoren

Voor de opmaak en uitvoering van een kortingssysteem betrek je het best verschillende actoren:

- mensen in armoede en/of hun vertegenwoordigers
- het OCMW of sociaal huis
- de vrijetijdendiensten: sport, jeugd en cultuur
- verenigingen via bv jeugdraad, sportraad en cultuurraad

De inbreng van verschillende actoren en de samenwerking onderling zorgt voor: onderlinge afstemming, een goed efficiënt en effectief kortingssysteem waarbij rekening gehouden wordt met verschillende drempels, een brede gedragenheid en bekendmaking. En waarbij elk zijn rol en taak opneemt bij de uitvoering.

8. Een kortingssysteem dat niet stigmatiseert

Een moeilijke aanvraagprocedure, de verbondenheid aan het OCMW, de beperkte bekendheid... kunnen leiden tot het stigmatiseren van mensen in armoede. Een aanvraagprocedure waarbij je veel persoonlijke informatie moet vrijgeven aan onbekende mensen is een drempel. De afbeelding van het OCMW op de korting zet aan tot vooroordelen. Het onbegrip van anderen ten opzichte van de korting leidt tot stigma. Dit zijn allemaal zaken om rekening mee te houden.

9. Het uitwerken van vrijetijdspas is een proces op lange termijn

Het systeem moet geëvalueerd en bijgestuurd worden samen met betrokken actoren. Een blijvende aandacht voor communicatie en toeleiding is nodig. De ervaring van steden en gemeenten leert dat vrijetijdspassen op korte termijn geen resultaat boeken, maar tijd nodig hebben om efficiënt te functioneren.

10. Samenwerken met buurgemeenten

Samenwerken met buurgemeenten om gebruik te maken van een vrijetijdspas over de grenzen van de eigen gemeente. Samenwerken om ervaring uit te wisselen en het vrijetijdsaanbod uit te breiden.

PRAKTIJKVOORBEELDEN

De Kom Uit Pas in Eeklo: sporten en bewegen aan een kortingstarief. Het wijkcentrum De Kring en de sportdienst stelden een informatieboekje samen over het sportieve aanbod in groep!

De Uit-Bonnen in Dilsen-Stokkem: bonnen bieden een financiële tussenkomst bij de deelname aan activiteiten, lidgeld, sportuitrustingen... En ze zijn ook te koop als kadobonnen en te winnen bij wedstrijden!

In Lier kan elke inwoner met een klein of bescheiden inkomen een GOMOR-pas aanvragen. Een kortingskaart van het stadsbestuur waarmee je in Lier veel kan doen voor weinig geld! In de GOMOR-gazet vind je een overzicht van het aanbod.

In regio Aalst komt een regionale pas zodat inwoners van buurtgemeenten met een vrijetijdspas ook kunnen gaan zwemmen in het stedelijk zwembad aan een voordelig tarief.

De OK-pas in Oudenaarde: de kosten voor elke activiteit worden solidair gedeeld onder de OK-pashouder, de organisatie en het lokaal bestuur.

MEER INFORMATIE

Op www.isbkennisbank.be
Op de e-bib van www.demos.be

- Dossier praktijktafel vrijetijdspassen. Dēmos (2009)
- Bouwstenen van cultuur- en of vrijetijdspassen. Cultuurnet (2004)
- Wie heeft nood aan vrijetijds- of kansenpas? Criteria bepalen in functie van de lokale netwerken vrijetijdsparticipatie van mensen in armoede. Vlaams Netwerk van Verenigingen Waar Armen Het Woord Nemen
- X aantal gratis tickets voor de armen? Kortingssystemen voor mensen in armoede: de praktijk Gent. Marijke Leye in '360 graden Participatie'; Marjolein Bultynck (2009)

TATJANA VAN DRIESCHÉ (Dēmos)

Het opzetten van het intervisietraject voor sport en armoede door ISB en haar partners Dēmos en het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen, diende een duidelijk doel: 9 gemeenten en steden met 'goesting' om iets te doen rond sport en armoede begeleiden om lokaal een 'project' te realiseren. Dergelijk project kon een aanbod of activiteit zijn, het opzetten van structureel overleg of structurele samenwerking met de doelgroep, etc. Het intervisietraject voorzag begeleiding in het ontwikkelen van goede praktijken. Bijkomende bedoeling was om de gebeurtenissen en ervaringen in het traject van de 9 gemeenten en de leerlessen die daaruit kunnen getrokken worden te delen en te verspreiden naar andere sportdiensten in Vlaanderen. Het resultaat hiervan is deze publicatie.

De intervisiegroep in dit traject bestond uit 3 grote steden: Brugge, Gent & Sint-Niklaas; 3 middelgrote steden: Lier, Diest & Willebroek; en 3 kleinere gemeenten: Herent, Putte & Vorselaar. Vanuit deze 9 steden en gemeenten werden telkens medewerkers vanuit de sport-/vrijtijdsdienst én medewerkers uit de sociale sector uitgenodigd. De groep kwam in de periode tussen juni 2009 en februari 2010 zeven keer samen.

Het intervisietraject werd zorgvuldig opgebouwd en begeleid door de inrichtende organisaties en een externe procesbegeleider. Dit hoofdstuk geeft tekst en uitleg bij de opbouw van het traject, de gehanteerde werkmethodes en de resultaten op vlak van netwerking en kennisuitwisseling.

INTERVISIE

Intervisie is een manier om met collega's of vakgenoten te leren van vragen en problemen uit de dagelijkse werkpraktijk. Tijdens intervisie-bijeenkomsten brengen deelnemers vraagstukken in, in de vorm van cases. Dit zijn eigen situaties, ervaringen, gebeurtenissen, problemen. Men doet beroep op collega's om mee te denken over deze vraagstukken en knelpunten. De anderen geven feedback, suggesties en oplossingsrichtingen.

Een intervisie loopt meestal over een langere periode, met een klein aantal vaste deelnemers. Vooraf worden afspraken gemaakt over de spelregels, de doelstellingen en de werkwijze van intervisie. Het proces vraagt van de deelnemers de nodige basisvaardigheden inzake communicatie. Open communicatie vormt het fundament van geslaagde intervisiebijeenkomsten. Het gaat dan over luisteren, samenvatten, doorvragen, feedback geven en ontvangen. Het is vooral de taak van de begeleider om het communicatieproces tijdens de intervisiebijeenkomsten in goede banen te leiden. Hij/zij ondersteunt het communicatieproces door gerichte interventies en zorgt ervoor dat het proces van feedback geven en ontvangen goed verloopt. Zo leren de deelnemers in de intervisie tegelijk ook vaardigheden die voor het effectief functioneren in de dagelijkse werkpraktijk nodig zijn.

Intervisie zorgt dus in de eerste plaats voor deskundigheidsbevordering bij de deelnemers. Het kan de ontwikkeling van persoonlijke vaardigheden bevorderen alsook het vormen van een professionele houding of waarden. Intervisie levert ook een bijdrage aan de ontwikkeling van de reflectieve vaardigheden van de groepsleden.

Daarnaast levert intervisie ook een bijdrage aan groepsvorming. Door het delen van impliciete en persoonsgebonden kennis is het een vorm van socialisatie in een professionele gemeenschap. Intervisie is voor mensen die met anderen samen willen leren. Het versterkt de gemeenschappelijkheid binnen een professioneel veld. Intervisie creëert ook een sfeer van collegialiteit omdat elke deelnemer komt halen en brengen. Omwille van de groepsvorming en omdat deelnemers de kans krijgen om regelmatig feedback op hun functioneren te krijgen kan intervisie sterk motiverend werken. Het creëert ook solidariteit en biedt houvast bij moeilijkheden. Deelnemers kunnen als het ware af en toe ook eens samen hun nood klagen. Men staat er niet (langer) alleen voor om moeilijke problemen op te lossen en voelt zich gesteund in het eigen functioneren.

Samengevat kunnen we stellen dat intervisie uitermate geschikt is voor het (leren over het) oplossen van problemen waar geen standaardoplossingen voor zijn. Deelnemers kunnen samen onderzoeken welke factoren maken dat een bepaalde aanpak in die bepaalde situatie wel of niet goed werkt.

IN ESSENTIE IS INTERVISIE:

- Onderlinge advisering
- T.a.v. werkproblemen
- In een leergroep van gelijken
- Binnen een overeengekomen structuur
- In een ervaringsgericht leerproces
- Tot oplossingen komen

CRUCIAAL BIJ INTERVISIE IS:

- Vrijwilligheid van deelname.
- Vertrouwelijkheid (besprokene blijft binnen de groep).
- Elke groep stelt zelf de regels vast.
- Er is ruimte voor experimenteren.
- Er wordt naar iedereen geluisterd en ieder heeft aldus recht op tijd voor bespreking.
- Ondersteuning en uitdaging, er worden geen oordelen uitgesproken.
- Veiligheid om behoeften, zwaktes en fouten toe te geven.

COACHING

In het traject werd ook persoonlijke coaching van de deelnemers voorzien. Dit gebeurde door de 3 begeleiders van de inrichtende partnerorganisaties. De 3 begeleiders hielden elk overleg op maat met 3 afzonderlijke steden of gemeentes. Zij fungeerden daarmee als peter/meter voor die gemeentes. Op het tussentijds overleg met de procesbegeleider werden deze gesprekken voorbereid en naderhand werd de tussentijdse stand van zaken in elke gemeente onderling besproken met de begeleiders.

De traject-coördinator van ISB hield ook de vinger aan de pols en belde regelmatig met de deelnemers om de stand van zaken op te vragen, huiswerk en sessies voor te bereiden. Deze informatie werd dan telkens gebruikt om de volgende collectieve sessie voor te bereiden samen met de procesbegeleider en de andere inrichtende partners.

Coaching is een vorm van ondersteuning om in een bepaalde situatie beter te functioneren of een specifieke taak te volbrengen. In dit traject was het de bedoeling om op maat van de gemeente afspraken te kunnen maken inzake concrete activiteiten die men zou organiseren en hun planning. We vonden het belangrijk dat er tijdens het intervisietraject ook effectief concrete stappen inzake sport voor kansarmen werden gezet in elke gemeente. Deze concrete acties vormden dan ook de basis voor overleg tijdens de collectieve bijeenkomsten waar elke gemeente zijn stand van zaken kon terugkoppelen en reacties kon krijgen van de groep. Om te kunnen leren over 'good practices' moesten er uiteraard eerst 'practices' zijn.

IN WELKE TUIN GAAN WE SPORTEN?

Bij aanvang van het traject werd sterk geïnvesteerd in het opbouwen van de onderlinge relaties en het creëren van een leerklimaat. Open en constructieve relaties vormen de potgrond voor een weelderige intervisietuin. Echt persoonlijk contact tussen de deelnemers staat daarbij centraal.

Vandaar het belang van een aangename en degelijke kennismaking. Hiervoor doen we zowel een informele en alternatieve kennismakingsoefening als een meer inhoudelijke voorstelling van elk van de deelnemers en hun achtergrond.

Een andere belangrijke vraag bij de eerste kennismakingssessie betreft het helder krijgen van de verwachtingen en leerdoelen van de deelnemers. Wat vinden zij belangrijk m.b.t. dit thema van sport en armoede vanuit hun eigen professionele rol en vanuit de specifieke lokale situatie van hun gemeente? Op welke praktische vragen zoeken ze een antwoord?

Op basis van deze input konden we het programma op maat vormgeven. De inhoud van een intervisietraject als dit kan nooit vooraf helemaal vastliggen. Hooguit kan men bij het begin een aantal krijtlijnen bepalen en al een aantal inhouden vastleggen waarvan men vermoedt dat ze zeker relevant zullen zijn voor de deelnemers. Eenmaal het project van start gaat, blijft het een kwestie om dit als een voorstel naar de deelnemers te brengen en met hen af te toetsen of dit voldoet aan hun verwachtingen.

Degelijk maatwerk kan alleen maar slagen door intensief overleg en opvolging door de organiserende partners. De verantwoordelijken van ISB en van elke partnerorganisatie vormden hiertoe samen met de externe begeleider een werkgroep die het traject voorbereidde en regelmatig tussentijds vergaderde om bij te sturen. Deze voorbereiding en tussentijdse opvolging is als water en meststof voor de intervisietuin.

In het tussentijds overleg werd telkens ingegaan op volgende onderwerpen:

- voorbereiden komende intervisies
- invulling en opvolging van "peter- en meterschap"
- stand van zaken in de verschillende gemeentes

Door deze besprekingen werd samen vormgegeven aan het programma op maat voor de deelnemers, rekening houdend met hun leerverwachtingen en hun specifieke vragen en behoeften vanuit de praktijk.

Dit contact en overleg tussen de partnerorganisaties komt overigens niet vanzelf. Net zoals de deelnemers aan het intervisietraject hebben ook de organiserende partners elkaar moeten leren kennen en met elkaars sterktes en eigenaardigheden leren rekening houden.

GROUND RULES BEPALEN DE EIGENHEID VAN HET TUINTJE EN HOUDEN HET PROPER

Bij aanvang van het traject werd met de deelnemers ook een aantal spelregels afgesproken. Deze set van 'ground rules' had zowel betrekking op enkele praktische organisatorische aspecten als op verwachtingen, normen en ambities inzake actieve en respectvolle deelname aan het leertraject.

Voor deze intervisiegroep waren er de volgende werkafspraken:

- We doen een "Tour de Flandre".
- Volledige deelname! Er dient altijd iemand aanwezig te zijn van beide projectpartners uit de gemeente/stad!
- Er wordt vertrouwelijk omgegaan met ontvangen informatie!
- Elke mening telt, elk traject is interessant!

Met deze spelregels worden normen gesteld die de manier van werken bepalen. Er wordt ook een bepaald ambitieniveau mee gezet door de groep. Zeker op vlak van communicatie, respectvol omgaan met elkaar en met gevoelige informatie is dit belangrijk. Ground rules zijn niet vrijblijvend en ook niet altijd makkelijk te realiseren. Getuige daarvan was onze Ronde van Vlaanderen. We zijn in dit traject weliswaar niet de muur van Geraardsbergen opgereden, maar we hebben wel de rijkdom van de verschillende uithoeken van Vlaanderen in onze deelnemende steden en gemeenten mogen smaken. Dit gebeurde letterlijk en figuurlijk. Zo kwamen we met de groep in Antwerpen in de Sporthal All-Inn in Antwerpen Noord, in Herent in het Sociaal Huis, in Brugge in het Jan Breydelstadion, in Lier in het Herman Vanderpoortenstadion bij het project Open Stadion van Lierse SK, in Gent in het Huis van de Sport aan de watersportbaan, in Diest in het plaatselijke Cultureel Centrum in het Begijnhof, en in Sint Niklaas in het stadion van RS Waasland.

Deze rondtrekkende karavaan was een bewuste keuze die weliswaar niet evident is. Vanuit efficiëntie-overwegingen is het makkelijker om telkens op een vast centraal punt af te spreken. De sessies in Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen bijvoorbeeld vroegen een hele reisopoffering van de respectievelijke deelnemers uit deze provincies. Maar doordat de locatie van de bijeenkomsten steeds doorschuift, kan iedere gastgemeente zijn eigenste "art of hosting" demonstreren. Dit levert eigenaarschap en motivatie op in de leergroep. De deelnemers ontvangen elkaar met hun beste gastvrijheid (en niet te vergeten vaak ook hun lokale gastronomie). En bij elke bijeenkomst is weer eens iets nieuws te zien, we kunnen met eigen ogen de concrete projecten en de specifieke werkomgeving van de collega's bekijken.

RIJVEN, HARKEN EN ANDER GEREEDSCHAP

STAPPENPLAN

Om de activiteiten en projecten in de gemeentes op een eenduidige manier te kunnen uitwisselen, en om een zeker kader of werkstructuur aan te bieden aan de deelnemers, leek het opportuun om een geïkt stappenplan te hanteren:

1. Voorbereiding: analyse- en behoefteonderzoek
2. Contactname met actoren op het terrein
3. Proces, samenwerkingen opzetten (vergaderen)
4. Inhoudelijk acties, expertise (implementatie/doen)
5. Evaluatie en eventueel vervolg

De idee was dat elke gemeente deze 5 stappen ook kon uitzetten op een tijdslijn om het eigen project goed te kunnen plannen en opvolgen.

Bij het voorstellen van deze werkwijze bleek echter dat niet iedereen het met deze structuur eens was. Vanuit de lokale armoedepartners kwamen er bedenkingen die te maken hadden met verschil in terminologie en stijl, en met de vraag of je het werken naar deze doelgroep toe überhaupt kan structureren? Ook de idee van een behoefteonderzoek viel niet direct in de smaak. Na de nodige uitwisseling hierover kwam er niet alleen meer inhoudelijke en terminologische duidelijkheid maar ontstond er ook meer wederzijds begrip voor verschillen.

PROJECTFICHES

Op basis van de kandidatuurstelling voor deelname aan dit traject werd elke gemeente gevraagd om een algemene projectfiche op te stellen. Dit was bedoeld om het project rond sport en armoede in de gemeente te beschrijven, met zijn eigen doelen, activiteiten en planning. Deze fiche vormde ook een hulpmiddel om later alle info aangaande het project te integreren en om er vlot over te kunnen uitwisselen met anderen. Doorheen de tijd vervulde de projectfiche ook de functie van logboek.

In de loop van het traject werd aan de deelnemers ook gevraagd om nog een specifiekere activiteitsfiche op te stellen, gericht op één welbepaalde activiteit. Volgende vereisten werden naar voor geschoven betreffende deze actie:

- ze moeten het kunnen doen met de huidige mensen, middelen...
- de actie/initiatief dient gerealiseerd te zijn ten laatste in de Krokusvakantie (voor het einde van het ISB begeleidingstraject).
- de actie mag zeker en vast een deel zijn van het totale project op langere termijn... maar het mag ook totaal iets nieuw zijn.
- de actie/initiatief mag eenvoudig doch niet te simplistisch zijn.
- de sportdienst moet de 'trekker' zijn van het gebeuren of een concrete en belangrijke rol hebben.

Op basis van deze activiteitsfiche wilden we onze 9 deelnemers echt iets laten doen, iets concreets laten realiseren voor het einde van het begeleidingstraject. We wilden de gemeentes hiermee stimuleren om effectief al eens iets uit te proberen en niet te lang in de plannings- of voorbereidingsfase te blijven hangen. Met enkel intentieverklaringen zou de 'sport' bij mensen in armoede immers niet snel lopen.

Het opstellen van de activiteitsfiche vormde ook de aanleiding voor een stevig en persoonlijk coachingsgesprek van elke gemeente met zijn meter of peter. Halverwege het traject was er in de meeste gemeentes een bijsturing nodig om hun initiatieven rond sport en armoede voldoende voortgang te laten maken en concreet door te vertalen. Zoals vrijwel altijd het geval is bij projectwerk, was er ook in dit traject een soort dipje 'in de helft van de koers'. Het gezamenlijk invullen van deze fiche per gemeente/stad bood een nuttige basis voor gerichte afspraken en voor de planning en activering van het vervolg van het traject.

SUBGROEPEN

Er werd regelmatig gewerkt met discussies in kleine subgroepen en de terugkoppeling was plenair. De groepsindeling was nu eens gebaseerd op de grootte van de gemeente of stad, dan weer op de sector (sport en sociale sector bij elkaar), dan weer op basis van soortgelijke inhoudelijke vragen of interesses. In elk groepje werd dan wanneer nodig ook een moderator, een tijdsbewaker en een rapporteur gekozen.

FLIPCHARTS EN VERSLAG

Verslaggeving is een belangrijk maar onderschat onderdeel van een intervisietraject. Doordat over een langere periode wordt gewerkt, zorgt het verslag mee voor de continuïteit. Inhoudelijk biedt het een verankering van de opgedane kennis, en het is een geheugensteuntje voor huiswerkopdrachten. De verslaggeving is ook uitermate geschikt om naderhand de evolutie van de aanpak en acties in de verschillende deelnemende gemeentes te zien. Ook de groei van de deelnemers als groep en als lerend netwerk wordt zo zichtbaar. Op het moment dat men al zo ver is, beseft men vaak niet hoe dit is moeten ontstaan. Men vergeet meestal eenvoudigweg waar men een half jaar geleden stond en wat men in de tussentijd allemaal heeft uitgeprobeerd en samen in het traject heeft beleefd.

Naast een geschreven verslag dat door de verantwoordelijke van ISB telkens werd opgemaakt en rondgestuurd aan de deelnemers, werd ook gebruik gemaakt van photo- en video-minutes. Tijdens de sessies wordt veel gebruik gemaakt van flipcharts en post-it-notes. Die kunnen makkelijk vastgelegd en bijgehouden worden via foto. De visuele ondersteuning blijft echter niet alleen beperkt tot het captureren van de inhoud, maar dient ook om sfeerbeelden te maken. Dit geeft de deelnemers een mooie herinnering en wanneer gewenst kunnen de organiserende partners hiervan gebruik maken om verder over (de stijl en aanpak van) het intervisietraject te communiceren.

RESULTATEN

In de loop van het traject wordt door de deelnemers op verschillende fronten vordering gemaakt. In de cases in deze publicatie staat dit nader beschreven. Het kan gaan van concrete sportactiviteiten die men organiseert voor mensen in armoede, tot specifieke communicatie of het verlagen van financiële of andere drempels naar deze doelgroep toe. Verschillende deelnemers hebben zowel bestaande als nieuwe acties en activiteiten al effectief uitgevoerd alsook bijkomende initiatieven gepland. Vaak gaat het daarbij ook over stappen die men nog moet zetten om eerst de nodige randvoorwaarden te creëren. Hoe krijgen we de politiek mee? Kunnen we een armoedepartner uitnodigen om op de vergadering van de sportraad te komen spreken? Hoe en wanneer kan ik zelf naar mensen in armoede toestappen? In feite komt het er meestal op neer om elkaar beter te leren kennen als betrokken sectoren op lokaal niveau. Het is als het ware een soortgelijk proces als wat zich in dit begeleidingstraject tussen de deelnemers uit de sportsector en die uit de sociale sector heeft afgespeeld. En dit vraagt de nodige tijd. Dat gegeven en andere factoren kunnen een reden zijn waarom nog niet in alle steden en gemeentes concrete acties werden uitgevoerd tijdens de loop van het intervisietraject. Op sommige plaatsen was men nog in planningsfase, was men nog bezig met de concrete voorbereidingen voor een activiteit, of moest men toch nog eerst de eigenlijke doelgroep leren kennen, een externe sportaanbieder of monitoren vinden, etc. Het ISB-traject heeft voor deze gemeentes in elk geval gefungeerd als een kick-starter, een tijdelijke gids om de gemeente op weg te zetten, een motiverende aanjager om nieuwe ideeën te ontwikkelen en uit te proberen.

Een leernetwerk werkt gemeenschapsvormend. Dit gebeurt enerzijds op lokaal vlak, zoals in de bijdrage van Dēmos over lokale netwerken beschreven staat, maar anderzijds kan men ook stellen dat op Vlaams niveau een beweging op gang komt van sportfunctionarissen, sociale werkers en beleidsmakers die bewust gaan nadenken over het thema armoede en sport (en hoe ze daar in hun respectieve werkterreinen mee omgaan).

Zoals in vrijwel elke casebeschrijving door de deelnemers wordt aangegeven, heeft het traject verschillende expertises samengebracht. Deze kennis en ervaring is niet naast mekaar blijven staan. De deelnemers getuigen dat er in het traject intensief uitgewisseld werd en dat zij tot een nieuwe integratie zijn gekomen. Kortom, de sectoren hebben elkaar duidelijk verrijkt.

De voordelen van intervisie zijn erin gelegen dat men ideeën van elkaar kan oppikken en dat men samen gelijkaardige moeilijkheden kan bespreken en eventueel oplossen. Ook de interpretatie van het beleidskader, de nieuwste decreten en regelgeving kan men samen uitklaren. Deelnemers kunnen hun verschillende interpretaties naast elkaar leggen en kritisch vergelijken of hun concrete terreinacties bijdragen aan de beleidsdoelen en op welke moeilijkheden ze eventueel stoten. Op dat

vlak hebben organisaties als ISB en het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen en Dēmos als partners, een dankbare rol als klankbord. Zij kunnen opvangen welke wenselijkheden en aandachtspunten er zijn, waar de praktische drempels en hefbomen zitten om het beleid dynamisch en effectief te laten werken op het terrein.

De meerwaarde van de concrete praktische samenwerking tussen de partnerorganisaties in een traject als dit mag niet onderschat worden. Het levert niet alleen inhoudelijke uitwisseling van know how en integratiekansen inzake afstemming van beleid, maar het bouwt ook menselijke relaties uit die een sterke basis bieden om toekomstige samenwerkingen op te zetten, elkaar te contacteren bij sectoroverschrijdende vragen en elkaar te consulteren bij nieuwe kansen en uitdagingen die zich aandienen.

KOEN SIPS

Point Consulting Group

UITGEVER

Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid vzw (ISB)
Plezantstraat 266
9100 Sint-Niklaas
03/780.91.00
secretariaat@isbvzw.be
www.isbvzw.be

ISB is een ledenvereniging en kenniscentrum voor de lokale en regionale sport- en recreatiesector.

Deze publicatie kwam tot stand in samenwerking met volgende partners:

Dēmos vzw (www.demos.be)

Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen (www.vlaams-netwerk-armoede.be)

Gerealiseerd met steun van de Vlaamse Overheid

REDACTIE

Eindredactie: David Nassen en Piet Van der Sypt (ISB)
Redactiegroep: Carolien Patyn (Vlaams Netwerk),
Koen Sips (Point Consulting Group),
Tatjana Van Driessche (Dēmos)
Design en Content Cases: C-company
Druk: Arte-Print

BEGELEIDINGSTRAJECT

Trajectteam: Pascal De Maesschalck (ISB, tot augustus 2009),
David Nassen (ISB),
Carolien Patyn (Vlaams Netwerk),
Koen Sips (Point Consulting Group),
Piet Van der Sypt (ISB, vanaf mei 2009) en
Eva Vonck (Dēmos tot december 2009)

Deelnemende gemeenten: De sportdiensten en de diverse sociale actoren van Putte,
Vorselaar, Diest, Lier, Gent, Willebroek, Brugge, Sint-Niklaas en Herent.

© ISB, september 2010

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt zonder voorafgaande, schriftelijke toestemming van ISB.
De gebruikte afbeeldingen zijn eigendom van ISB of werden ons aangeleverd door de participerende sportdiensten, tenzij anders vermeld.

'Samen 'n koffie en dan actie!' reikt u negen praktijkverhalen van gemeenten en achtergrondinformatie aan over sport, bewegen en mensen in armoede. U vindt een waaiër van concrete maatregels, vele tips en geleerde lessen, die ongetwijfeld inspiratie geven om te werken aan een laagdrempelig Sport-voor-Allen beleid. Ook voor mensen in armoede!

Een intensief intervisie- en begeleidingstraject met negen gemeenten was de voedingsbodem voor deze publicatie. Sportdiensten en de diverse sociale actoren gingen met veel 'goesting' samen aan de slag met deze nieuwe en niet eenvoudige uitdaging: 'sport en mensen in armoede'.

Het Vlaams Instituut voor Sportbeheer en Recreatiebeleid bundelde de expertise samen met Dēmos en het Vlaams Netwerk van verenigingen waar Armen het woord nemen. De samenwerking leidde tot een gezamenlijke visie en aanpak. We zijn overtuigd u te motiveren om met een integrale aanpak en een resultaatgericht proces ook bij u mensen in armoede toe te leiden naar een sport- en beweegaanbod.

